

Városépítési Kft.

VÁROSÉPÍTÉSI TANÁCSADÓ ÉS TERVEZŐ IRODA KFT.

KALOCSA VÁROS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYA

KALOCSA SZÉKESEGYHÁZA - 1943

2016. DECEMBER HÓNAP

TARTALOMJEGYZÉK

A TANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDÖTT	4
BEVEZETŐ	5
1. VIZSGÁLAT: SZÖVEG, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁS, FOTÓK AZONOSÍTÁSRA ALKALMAS ADATOKKAL ÉS FORMÁBAN	6
A) Történeti leírás	6
aa) régészeti örökség felmérése, régészeti értékleltár	9
ab) műemléki értékek felmérése, települési értékleltár felvétele szemrevételezéssel	24
B) Természet, táj, tájhasználati, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, tájtörténet	30
C) Településkép és utcaképek	38
D) Településszerkezet és területhasználat	40
E) Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok	43
F) Védettségek: régészeti és műemléki egyedi és területi, világörökségi	45
G) Az örökségi értékek elemzése	69
H) Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében	71
2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK: A TÉR- ÉS IDŐBELI FOLYAMATOK SZÖVEGES ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ TÉRKÉPI VAGY GRAFIKUS MEGJELENÍTÉSE	72
A) Településhálózati és tájhasználati változás	74
B) Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás	74
C) Infrastrukturális változás	75
D) Népesség, életmód, társadalom, kultúra változása	76
E) Műemléki értékek felmérése esetén a középtávon tervezett, a települési értékleltárban szerepeltetett létesítmények megjelenését érintő beavatkozások megnevezése és rövid ismertetése	76
3. HATÁSELEMZÉS SZÖVEGES ÉS ÁBRÁZOLT FORMÁBAN A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELELÉSÉVEL	77
A) Történeti településszerkezetet érintő következmények	77
B) Természeti, táji hatások	77
C) A településkép feltárulásának változásai	77
D) Régészeti emlékek, műemléki értékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutatathatóságának, vagy pusztulásának lehetőségei	78
E) Történeti térbeli rendszerek alakulása	78
F) Műemléki jelentőségű területek, műemléki környezetek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, település-szerkezetben, épített környezetben, a település életében	78
G) Műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei	79
H) Településkarakter változásának hatásai	79
I) Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései	80

J)	Folyamatok iránya, visszafordíthatósága.....	80
K)	Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.....	80
L)	A műemléki értékek tekintetében SWOT-analízis (kockázatelemzés).....	81
4.	KÖZÉRTHETŐ, EGYÉRTELMŰ, ELBÍRÁLÁSRA ALKALMAS ÖSSZEFOGLALÓ	82
5.	NYILATKOZAT: AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY KÉSZÍTŐJÉNEK NYILATKOZATA ARRÓL, HOGY A TERVEZETT MEGOLDÁS MEGFELEL AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI JOGSZABÁLYOKNAK ÉS HATÓSÁGI ELŐÍRÁSOKNAK	84
6.	A MŰEMLEKI ÉRTÉKEK TEKINTETÉBEN A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR TARTALMAZZA	85
A)	Az építészeti örökség országos védelemre (védett műemléki érték) méltó létesítményeinek azonosító adatait (megnevezés, cím, helyrajzi szám, jellemző fénykép).....	85
B)	A közterület felé eső homlokzatok, nézetek megőrzendő, az építészeti kialakítás karaktere szempontjából jelentős értékeit	85
C)	A létesítmények további – szemrevételezéssel megállapítható – értékeit	85
7.	AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV TARTALMAZZA.....	86
A)	Az értékek meghatározását és tudományosan megalapozott rangsorolását.....	86
B)	Az értékleltárban szerepeltetett létesítmények értékeinek megőrzését elősegítő szempontokat és konkrét követelményeket.....	86
C)	Helyi szabályozási elemekre, övezeti előírásokra, helyi értékvédelmi rendeletre vonatkozó javaslatot.....	86
D)	Az érték védelmét szolgáló egyedi vagy sajátos szabályokat	87
E)	Az értékleltárban szerepeltetett létesítmények értékeit érintő fejlesztési, rendezési és hasznosítási típusú feladatok meghatározását.....	87
F)	Az értékvédelemre irányuló tevékenységek prioritásainak meghatározását, ütemezését, felelőseinek megnevezését.....	87

A TANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDÖTT

Témafelelős: PAKSI SZILVIA okl. építészmérnök

Műemléki terület: PAKSI SZILVIA vezető településtervező
TT/1 01-2592

Régészeti terület: KUSTÁR ROZÁLIA régész, geoarcheológus
90XZ52

Térinformatika: MÁRKUS ADRIENN okl. tájépítészmérnök

BEVEZETŐ

A 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Kötv.) legutóbb a 2016. évi XCII. törvény („A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő törvények módosításáról”) által került módosításra, mely 2016. június elsejétől hatályos.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) és (2) bekezdése értelmében¹:

„(1) Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.”

Jelen Településfejlesztési koncepció feladata tehát Kalocsa város teljes közigazgatási területére kidolgozott örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése.

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésének célja, hogy felderítse, felmérje a településfejlesztéssel, településrendezéssel kapcsolatos örökségvédelmi hatásokat, és javaslatot tegyen az örökségvédelmi értékek megóvására.

A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 69. § (1) és (2) alapján:

„A Kötv. 85/A. §-ában meghatározott örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet [jelenleg: (439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet] szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő.

b) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.”

¹ Beiktatta: 2014. évi CVI. törvény 71. §. Hatályos: 2015. I. 1-től.

1. VIZSGÁLAT: SZÖVEG, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁS, FOTÓK AZONOSÍTÁSRA ALKALMAS ADATOKKAL ÉS FORMÁBAN

A) TÖRTÉNETI LEÍRÁS

Kalocsa város örökségvédelmi vizsgálatának elkészítéséhez az alábbi forrásmunkákat, forrásmunkákat feldolgozó tanulmányokat, valamint helytörténeti kiadványokat használtuk fel*:

- Asbóth Miklós: Kalocsa rövid története
- Asbóth Miklós (2004): Kalocsa településszerkezetének kialakulása és a kalocsai városrészek, közterületek nevének változásai
- Dr. Bárh János (1988): Népek, életformák, hagyományok a Kalocsai Sárközben, Kalocsai Visky Károly Múzeum, Kalocsa
- Dövényi Zoltán (2010): Magyarország kistájainak kataszter, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
- Fényes Elek (1851): Magyarország geográfiai szótára, Nyomtatott Kozma Vazulnál, Pesten
- Erdőtérkép - Magyarország Erdészeti Webtérképe, <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>
- Katonai felmérések térképei, <http://mapire.eu/hu/>
- Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2015. január, KSH
http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2015.pdf
- Takarnet - Földhivatali Információs Rendszer,
http://www.takarnet.hu/pls/tknet/hivatalok_p.hivatal_adat?pid=13048
- Történeti statisztikai kötetek: Földterület községsoros adatok 1895-1984, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1988
- Vályi András (1799): Magyar országnak leírása, A Királyi Universitásnak betűivel, Buda
- Asbóth Miklós: Kalocsa és környéke válogatott bibliográfiája. Kalocsa történetéből - ed. Koszta László, kiadó Kalocsa Város Önkormányzata (Kalocsa), 2000 pp. 413-433 tanulmányban felsorolt forrásmunkák
- Asbóth Miklós munkája nyomán, <http://www.kalocsa.hu/kalocsa-tortenete/>
- Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában Bp., 1890–1913. I–III. és V. A IV. kötetet Fekete Nagy Antal állította össze, Bp., 1941
- Gallina Zsolt - Romsics Imre: A Kalocsai Sárköz régészeti emlékei. Kalocsa, 1996
- Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I-IV. 1987
- Katona István: A kalocsai érseki egyház története. Kalocsa 2001; 2003 ed. Toroczky Gábor
- ed. Koszta László: Kalocsa történetéből, kiadó Kalocsa Város Önkormányzata (Kalocsa), 2000
- Koszta László: A kalocsai érseki tartomány kialakulása, Pécsi Történettudományért, 2013
- Mezősi, G. (2011): Az Alföld természeti képeinek kialakulása. In. Rakonczay J. (szerk.) 2011: Környezeti változások és az Alföld. A Nagyalföld Alapítvány Kötetek 7. – Nagyalföld Alapítvány, Békéscsaba. pp. 15–24.
- Romsics Imre: A Kalocsai Sárköz települései a 11-17. században. Kalocsa 2016
- Takács Imre: Egy eltűnt katedrális nyomában - Újabb töredékek a 13. századi kalocsai székesegyházról - In: ed. Kollár Tibor et kol. A középkori Dél-Alföld és Szer. Csongrád Megyei Levéltár Szeged, 2000 p. 305-336
- Vass Előd, Kalocsa környékének török kori adóösszeírásai. 1980.190 lap 4 - 10 mell. /Kalocsai Múzeumi Dolgozatok.

* A régészeti munkarészek további irodalomjegyzékét lábjegyzet formájában jelenítjük meg.

KALOCSA NEVÉNEK VÁLTOZÁSA ÉS EREDETE

Bél Mátyás „Notitia Hungariae novae historico-geographica” című munkájában leírja a székesegyház romjait, miközben lejegyzik a szóbeszédet, miszerint azok a rómaiak kolosszusai (statuas colosseas) voltak, és Kalocsa városa természetesen ezekről kapta nevét. Felvet egy másik lehetőséget is, mely szerint a római korban Alsó-Pannónia egyik konzulja Colossea volt. A 19-20. században megjelent monográfiák legtöbbje Kalocsa nevét a szláv nyelvből igyekszik levezetni. Karácsonyi Sándor, Borovszky Samu és Fényes Elek egyöntetűen kijelentik, hogy a Kalocsa nevet a szláv „kaluzsin” szóból kell származtatni, ami magyarul ingoványos vidéket, „sárközt” jelent.

Kalocsa nevét a 20. század kutatói egyrészt magyar névadással személynévből eredeztetik, másik etimológia szerint török eredetű kal = 'marad' igéből származtatják².

Kalocsa a magyar történetírás forrásaiban is korán megjelenik.

Az alábbiakban először felsorolásszerűen mutatjuk be a település fő korszakait. Ezt követően részletesen ismertetjük a régészeti emlékek által megismert múlt elemeit.

KALOCSA ÍRÁSOS KORSZAKAI

1009.	A király 1009 körül kalocsai székhellyel alapította meg az ország második, déli térítőérsekségét, érsekévé a koronát hozó pápai legátust, Asztrikot tette. Ebben az időben épült fel Kalocsa első székesegyháza.
XI. sz.	A székesegyház mellett épült fel a kalocsai érsekek rezidenciája, a földsáncokkal körülvett kalocsai vár.
1230-ig	A második székesegyház építése.
1241.	Csák Ugrin érsek elesik a Muhi csatában.
1242 után	Benedek érsek kőből építtette újjá az elpusztult kalocsai várat.
1260-1270 k.	A kalocsai káptalan megkezdte hiteles hely működését.
1337.	Károly Róbert lefoglalta a széküresedés miatt gazdátlan kalocsai várat az érsekség más birtokaival együtt. A várat besorolta az ország végvári rendszerébe, megnagyobbította, megerősítette és királyi őrséget telepített bele.
1342.	A kalocsai vár visszakerült az érsekség többi lefoglalt javaival együtt a kalocsai érsekség fennhatósága alá.
1405.	A város mezővárosi (oppidum) kiváltságokat kapott Zsigmond királytól, amelyek biztosították a kalocsaiak számára a szabad költözködését, a vásártartást és a korlátozott önkormányzatot.
1409.	A király megerősítette ezeket a kiváltságokat.
1480.	Várad Péter érsek megerősítette a kalocsai várat az egyre fenyegetőbbé váló török veszély miatt.
1526.	Tomori Pál érsek, a magyar hadak vezére elesik a mohácsi csatában.
1529.	A várost első alkalommal foglalja el a török.
1543.	Az állandósult török megszállást és a végleges berendezkedést jelentette, hogy a város szultáni (khász) birtok lett. Megtartották az első török adóösszeírást és állandó helyőrség települt a kalocsai várba.
1548.	Török adóösszeírások szerint 715 fő lakott Kalocsán.
1570, 1580.	Török adóösszeírások szerint 350 fő lakott Kalocsán.
1602.	Benedek naszádos hajdúi és Kolonics Sigfried császári ezredes csapatai elfoglalták és felégették Kalocsát.

² Klopce Nóra: *Kalocsa Földrajzi Nevei. szakdolgozat – kézirat, Szekszárd 2006.* - <http://www.tpkkalocsa.hu/wp-content/feltoltes/foldrajzi-nevek.pdf> - 2016. szept. 23-i állapot; Koszta L.: *Kalocsa in Kristó Gy. szerk: Korai Magyar Történeti Lexikon. Budapest 1994*

- 1630-as évek A katolikus hitéletet horvátországi ferencesek kezdték újjászervezni.
1665. Evlia Cselebi leírása a városról.
1686. okt. 13. A hajdútamadás után megmaradt, kijavított épületeket és a várat a kivonuló törökök elpusztították.
1701. Újjászerveződik a városvezetés, megkezdte működését a városi plébánia és a plébániai iskola.
1704. A Dráva-Száva közéből az Alföldön portyázó rác csapatok felégették Kalocsát.
- 1704-1707. A városban és a környékén, ahol 1704 és 1707. között Károlyi Sándor kuruc generális parancsnoksága alá tartozó hajdú csapatok táboroztak.
- 1710-es évek Az érsekség visszatelepül Kalocsára.
1713. A kalocsai érsek a város földesura jogán egyezséget kötött a várossal, visszaállítodnak Kalocsa középkori mezővárosi kiváltságai.
1735. Megkezdődik a barokk székesegyház építése.
1737. Megalakul az első kalocsai céh.
1760. Jezsuiták megtelepedése Kalocsán.
1799. Vályi András: Magyar országnak leírása
- KALOCSA. Érseki Város a' Solti járásban Pest Várm. földes Ura a' Kalotsai Érsek, lakosai katolikusok, fekszik az úgy nevezett Sárközben, a' Dúnához egy kis órányira, Hajóshoz 2, Nádudvarhoz 3, Bajához 5 mértföldnyire. Nevezetének eredetéről külömbféle vélekedésben vagynak az Írók, bizonyosabb felőle az, hogy hajdan nevezetes meg erőssítettett, népes, és elég jeles Város vala, melly díszét a' hadak, az Ozmanok, és az időnek viszontagságai rongálták. Bél Mátyás, és Seiler le írták hajdani ékességeit, újjabb fényre kezdette hozni e' Várost Nagy Méltóságú Gróf Csáky Érsek 1725dik esztendőben, a' ki mind az Érseki kastélyt, mind pedig a' Városnak Szentegyházát építtette, nevezetesen öregbítettette annak utánna, Hert. Batthyányi József, mostani Magyar Ország Primássa, az előtt vólt Kalocsai Érsek, a' ki mind az említett Szentegyházat tökéletességére hajtotta, mind pedig tornyokkal, harangokkal, és orgonával fel ékesíttette. Több jó teteményei között Convictust állíta, sőt újj kastélyt is építtete itten, mellyet az után néhai Báró Patatics végeztetett el, és nevezetes kertel ékesíttette. Jeles Könyvtárt is hagyott itten Hertzeg Batthyáni Ő Eminentziája, 's külömbféle drága Templomi ékességeket, sőt Patikát is állíttatott fel. A' Káptalanbéli Uraknak újjabb lakásait pedig Mélt. Patatits Érsek építtette, nyári mulató lakása az Érsekségnek Hajóson van, mellyet hasonló képen Hertzeg Batthyáni Ő Eminentziája építtetett. Valamint az említett Érsekek nevezetes jó teteményeik által öregbítették Kalocsa Várasát; úgy valóban példásan ki mutatta Fő Méltóságú G. Kollonich László Ő Excellenziaja is, mert az Érseki Kastélt újabban alkalmaztatta, a' Hajósi nyári Kastélyt egy emelettel fellyebb vétette, más külömbféle jó teteményein kívül pedig, a' szerentsétlen 1796 esztendőbéli tűz által, meg károsíttatott Szentegyházat, és tornyokat, újonnan fel építtette; melly épületre többet költött Ő Excellenziaja 50 ezer forintnál. A' Piáristáknak szép oskojajok vagyon itten; mellyet Primás Ő Eminentziája fundált. Lakosai a' lent különösen termesztik, mellynek magvát el adyák, szállásaikat kint tartják, és egy egy tagban több házakat is szemlélni, mellyekben víz árja, és nyári munka idejében, a' lakosok tselédestől kin tartózkodnak, vasas nevezetű duna ér, a' hely mellett foly el, határja terem tiszta búzát, zabot, árpát, kukoritzát, jó fekete, 's néhol agyagos a' földgye, laposabb részén pedig széna sok terem, nádgya, szőleje van, de erdeje nints.
1849. márc. 22. A városi tanács kihirdette az úrbéri szolgáltatások eltörlését.

1851. Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára
 Kalocsa, magyar érseki város, Pest-Solt vmegyében, a Vajas vize mellett, nem messze a Dunától, lapályos, vizenyős rónaságon, Pesthez délre 15 mfdnyi távolságra, saját postával. Ékességére szolgálnak a helybeli kath. érsek kastélya, a székesegyház, a piaristák zárdája és Collegiuma, 9 kanonoki ház, Seminarium. Van itt továbbá egy k. kath. gymnasium a piaristák alatt, fő nemzeti iskola, ser- és olajgyár. Népeisége a szállásokkal együtt 11,281 r. katolikus, 2 görög, 107 héber; ezek közt 357 czéhbeli mesterember. Határa roppant kiterjedésű, mert 59476 holdat számít 1200 négyszögölével. Ebből szántóföld 29145, kaszálló 18486, szőlő 1775, tavak és mocsárok 7500, legelő 4670, erdő 600 hold. Ebből ismét polgári szántóföld 5280, kaszálló 2640 hold; majorsági uradalmi 23865 hold szántóföld, 15846 hold kaszálló. A föld kevésbé szikes és mocsáros, de általában gazdag fekete föld, hanem a Duna árja gyakran rongálja. Az örjei mocsár e határba is behat. Tart a város 4 országos vásárt, u. m. Mátyás napján, urnapkor, N.-Boldogasszony napján, és sz. András napján; és heti vásárokat szerdán és szombaton. A kalocsai érseki megyének, mely a bácsival egyesült, Kalocsa a főszékhelye. Kiterjed ez egész Bács vmegyére, a Csajkások kerületére, továbbá Solt- és Csongrád vmegyék némely részeire. Van benne 10 valóságos kanonokság, 3 fő, 10 alesperestség, 100 plebánia, 5 szerzetesház. Az érsek suffraganeus püspökei pedig ezek: a csanádi, diakóvári és szeremi, erdélyi, nagyváradi, szegniai és modrusi, zágrábi.
1860. Kalocsai Iskolanővérek megtelepedése.
- 1880-as évek Megkezdődött a kalocsai szállások elszakadási folyamata.
- 1910-1912. Foerk Ernő vezetésével a főszékesegyház rekonstrukciója zajlik.

aa) régészeti örökség felmérése, régészeti értékleltár

A régészeti örökség felmérését a Forster Központ adatbázisa, a Kalocsai Viski Károly Múzeum és a Kecskeméti Katona József Múzeum régészeti adattárjai alapján állítottuk össze. Néhány korábban önállóan jelzett lelőhely esetében a leletanyag jellegénél fogva felmerült kapcsolódása másik lelőhelyhez, ezt lelőhelyszám.a. lelőhelyszám.b. stb. formában jelöltük. Tekintettel arra, hogy a közhiteles nyilvántartásban a lelőhelyek számozása nem folyamatos (Kalocsa azonosított 1-116), ezért a folyamatos számozás érdekében a lelőhelyeket átszámoztuk.

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
1	82301	114	Középkori településmag	kelta, Árpád-kori, középkori és újkori településnyomok, népvándorlás kori temető	A lelőhely részei a korábban Kalocsa 1-2, 4-6, 8, 14, 18, 21. számon felvett /központi azonosítók: 27501, 27502, 27504, 34121, 34122, 34124, 34130, 39667, 45068 lelőhelyek

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
2	84551	115	Székesegyház	Árpád-kori, középkori és újkori templom és templom körüli temető	
3	84553	116	Érseki vár	Árpád-kori, középkori és török vár	
4	34123	7	Banyasziget	neolit, népvándorlás kori és Árpád-kori telepnyom	
5	34125	9	Kisnána-Gombolyagi híd	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori telepnyom	
6	34126	10	Nagynána-Gombolyagi út-Homokgyőr	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori telepnyom	
7	34127	11	Malomszeg	neolit, bronzkor, Árpád- kor telepnyom	
8	34128	12	Negyvenszállás	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori telepnyom	
9.a.	34129	13	Papszállás-Nemespálháza	bronzkori, középkori telepnyom	Középkori Nemespálháza feltételezett helye, kapcsolódó lelőhelyek 50163 és 50166
9.b.	50163	76	Felső-Berke, Kelet, 66. lelőhely	szarmata, középkori telepnyom	Középkori Nemespálháza feltételezett helye,
9.c.	50166	78	Felső-Berke, Kelet, 68. lelőhely	népvándorláskori, középkori, újkori telepnyom	Középkori Nemespálháza feltételezett helye,
10	34131	15	Új-Drágszél pusztá- Szentháti	szarmata, középkori, újkori telepnyom	
11	34133	16	Vörösszállás-Őstelek	rézkori, kelta, bronzkori, középkori telepnyom	
12	37523	17	Kőégető	rézkori, vaskori, Árpád- kori és középkori telep	
13	41669	19	Iszka TSz	szarmata, középkori, újkori telepnyom	
14	42420	20	Ceglédi-kertek	Árpád-kor, újkor	részben feltárt

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
15	45069	22	Malomszeg II.	korabronzkori telep	
16.a.	45070	23	Malomszeg II.	őskori telep	
16.b.	50173	83	Árpás, 73. lelőhely	őskori, szarmata és Árpád-kori telep	
17	45071	24	Péterháti-dűlő	népvándorlás-kori és középkori telep	
18	45072	25	Péterháti-földek	őskori telep	
19	45080	28	Péterháti-föld	rézkori, bronzkori telep	
20	50107	31	Babis-sarok, 21. lelőhely	nagyrévi, vatya, szarmata és középkori telep	
21	50108	32	Babis-sarok, 22. lh.	rézkori, szarmata és Árpád-kori telep	
22	50109	33	Alsó-Berke, 23. lelőhely	középkori telepnyom	
23	50110	34	Drágszél-pusztá, tehenészet, Nyugat, 24. lelőhely	őskori telep	
24	50111	35	Kisnánai-dűlő, 25. lelőhely	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori és újkori telepnyom	középkori Nána ? – lásd méd 26. lh.
25	50112	36	Péter-hát, Déli rész, 26. lelőhely	újkori telepnyom	
26	50113	37	Kisnánai-dűlő, 27. lelőhely	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori és újkori telepnyom	középkori Nána? – lásd méd 24. lh.
27	50115	38	Kisnánai-dűlő, Nyugat, 28. lelőhely	neolit telep	
28	50116	39	Dögtéri-dűlő, 29. lelőhely	bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori és újkori telepnyom	
29	50118	40	Felső-Berke, 30. lelőhely	ismeretlen telep	
30	50120	41	Dögtéri-dűlő, Észak, 31. lelőhely	szarmata, avar, Árpád- kori, középkori és újkori telepnyom	

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
31.a.	50122	43	Dögtéri-dűlő, 33. lelőhely	őskori, Árpád-kori és középkori telepnyom	Összefügg az Uszód határában fekvő 50123 lelőhellyel
31.b.	50123	56	Simon-tag, 32. lelőhely	bronzkori, szarmata, avar és Árpád-kori telepnyom	31.a-b. középkori Nána?
32	50124	44	Dögtéri-dűlő, 34. lelőhely	őskori és szarmata telepnyom	
33	50126	45	Kalocsai-dűlő, 35. lelőhely	Árpád-kori és középkori telepnyom	középkori Nemesnána?
34	50127	46	Negyvenszállás-Kelet, 36. lelőhely	őskori, szarmata, Árpád- kori, középkori telep	
35	50128	47	Negyvenszállás-Kelet, 37. lelőhely	szarmata, Árpád-kori, középkori telep	
36	50129	48	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 38. lelőhely	őskori és Árpád-kori telepnyom	
37	50130	49	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 39. lelőhely	őskori és Árpád-kori telepnyom	
38	50131	50	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 40. lelőhely	Árpád-kori telep	
39	50132	51	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 41. lelőhely	szarmata, Árpád-kori, középkori telep	
40	50133	52	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 42. lelőhely, Szigeti-dűlőtől Ny-ra	őskori telep	
41	50134	53	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 43. lelőhely	Árpád-kori telep	
42	50135	54	Rókalyuka, 44. lelőhely	ismeretlen korú temető	
43	50137	55	Rókalyuka, ÉNy 44. lelőhely	Árpád- kori és középkori szórványlelet	

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
44.a.	50138	56	Halom, Mácsai tanyától Ny-ra, 46. lelőhely	őskori, népvándorlás kori telepnyom	
44.b.	50140	58	Halom, Mácsai tanyától Ny-ra, 48. lelőhely	népvándorlás kori, Árpád- kori telep	
45	50139	57	Halom DNY, Felső- Városrét, 47. lelőhely	ismeretlen korú telepnyom	
46	50141	59	Halom DNY, Felső- Városrét, 49. lelőhely	őskori telepnyom	
47	50142	60	Felső-Városrét, 50. lelőhely	népvándorlás kori telepnyom	
48	50143	61	Papszállástól Ny-ra, 51. lelőhely	szarmata, Árpád- kori és középkori telep	
49	50144	62	Papszállástól Ny-ra, 52. lelőhely	Árpád- kori és középkori telep	
50	50145	63	Papszállástól Ny-ra, 53. lelőhely	vaskori, Árpád-kori szórvány	
51	50146	64	Felső-Berke, 54. lelőhely	szarmata és középkori telep	
52.a.	50147	65	Felső-Berke, 55. lelőhely	Árpád-kori telep	52.a-52.e. középkori leletanyag alapján középkori Berkefőde település helye
52.b.	50148	66	Felső-Berke, 56. lelőhely	bronzkori, szarmata, Árpád- kori és középkori telep	
52.c.	50153	71	Negyvenszállás, Kelet, 61. lelőhely	Árpád- kori és középkori telep	
52.d.	50154	72	Felső-Berke, Nyugat, 62. lelőhely	Árpád-kori telep	
52.e.	50168	79	Negyvenszállás, Kelet, 69. lelőhely, Csetetekert ÉNY	szarmata, Árpád- kori és középkori telep	
53	50149	67	Felső-Berke, 57. lelőhely	Árpád-kori szórvány	
54.a.	50150	68	Déllő, 58. lelőhely	őskori telepnyom	

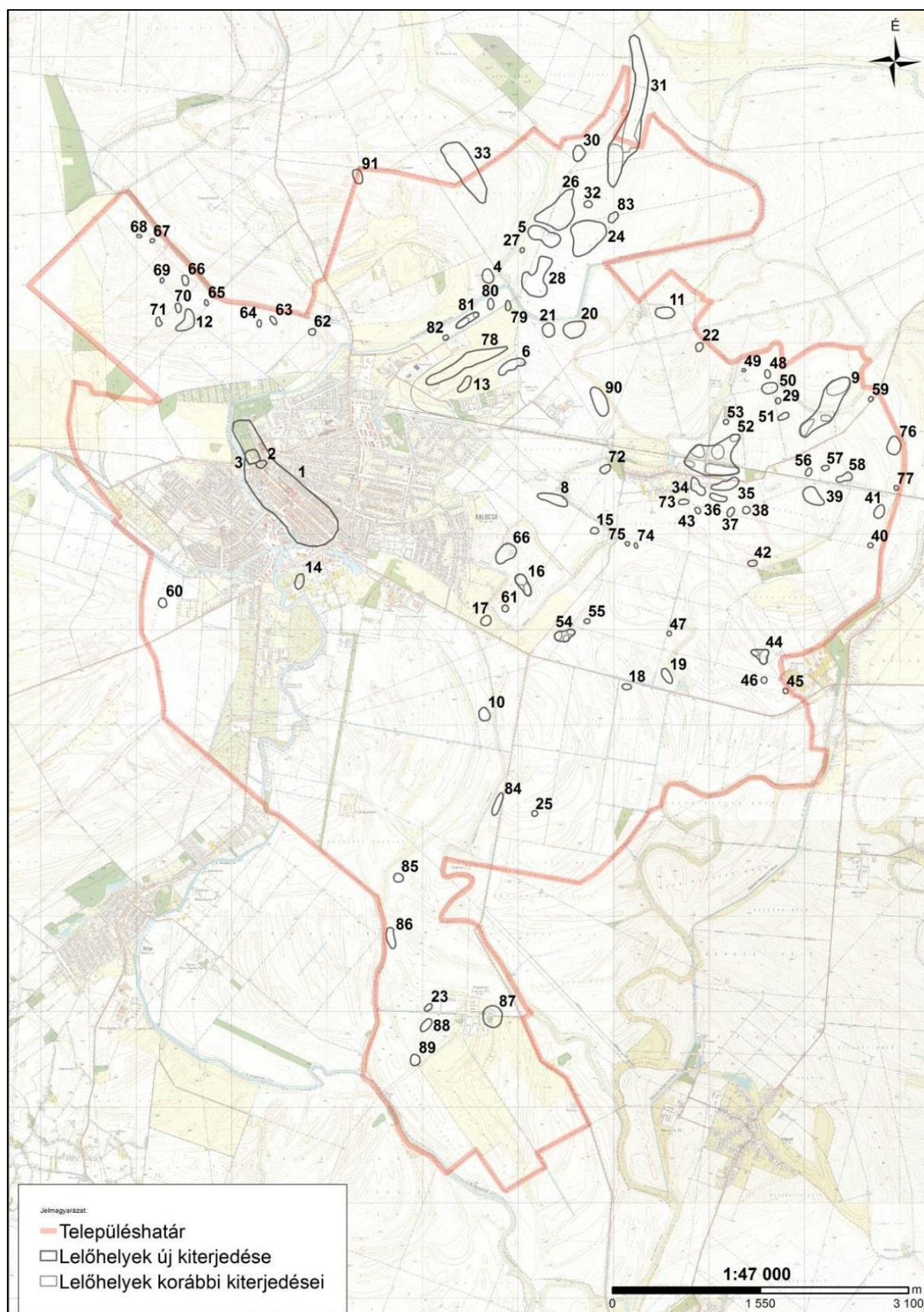
Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
54.b.	50152	70	Déllő, Kiskőrösi úttól É-ra, 60. lelőhely	őskori és újkori telepnyom	
54.c.	50169	80	Déllő, 70. lelőhely	őskori és ismeretlen korú telepnyom	
55	50151	69	Déllő, 59. lelőhely	őskori telepnyom	
56	50155	73	Felső-Berke, Délkelet, 63. lelőhely	későbronzkori és szarmata telepnyom	
57	50156	74	Felső-Berke, Délkelet, 64. lelőhely	szarmata és Árpád-kori szórvány	
58	50157	75	Felső-Berke, Délkelet, 65. lelőhely	szarmata és középkori telep	
59	50164	77	Felső-Berke, Kelet, 67. lelőhely	bronzkori és Árpád-kori telep	
60	50170	81	Árendás-dűlő, 71. lelőhely	szarmata és Árpád-kori telep	
61	50172	82	Árpás, 72. lelőhely	Árpád-kori, középkori telep	
62	50174	84	Kőégető, Kelet, 74. lelőhely	szarmata telepnyom	
63	50177	85	Kőégető, Kelet, 75. lelőhely	szarmata telepnyom	
64	50182	86	Kőégető, Kelet, 76. lelőhely	szarmata, Árpád-kori, középkori telep	
65	50183	88	Csatorna-dűlő, 77. lelőhely	Árpád-kori, középkori, újkori telep	
66	50184	89	Csatorna-dűlő, 78. lelőhely	őskori, Árpád-kori, középkori telep	
67	50185	90	Csatorna-dűlő, 79. lelőhely	Árpád-kori telep	
68	50186	91	Csatorna-dűlő, 80. lelőhely	ismeretlen korú telep	
69	50187	92	Csatorna-dűlő, 81. lelőhely	szarmata telep	

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
70	50188	93	Kőégető, Nyugati rész, 82. lelőhely, Csatorna-dűlő, Dél	ismeretlen korú telep	
71	50189	94	Kőégető, Nyugati rész, 83. lelőhely, Csatorna-dűlőtől DK-re	őskori, Árpád-kori, középkori telep	
72	50190	95	Sark-dűlő, 84. lelőhely	Árpád-kori telep	
73	50191	96	Telekalji-dűlő, 85. lelőhely	szarmata, Árpád-kori, középkori telep	
74	50192	97	Felső-Városrét-Észak, 86. lelőhely	Árpád-kori telep	
75	50196	98	Felső-Városrét-Észak, 87. lelőhely	szarmata és Árpád-kori	
76	50197	99	Szarmári határ, 88. lelőhely	bronzkori telep	
77	50198	100	Szarmári határ, 89. lelőhely	őskori telep	
78	50199	101	Teleki-dűlő, 90. lelőhely	rézkori, szarmata és Árpád-kori telep	
79	50200	102	Teleki-dűlő, É-i rész, 91. lelőhely	Árpád-kori és ismeretlen korú telep	
80	50201	103	Teleki-dűlő, ÉNy-i rész, 92. lelőhely	kelta és Árpád-kori telep	
81.a.	50202	103	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 93. lelőhely	Árpád-kori telep	
81.b.	50203	104	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 94. lelőhely	Árpád-kori telep	
82	50205	105	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 95. lelőhely	szarmata telep	
83	50207	106	Kisnánai-dűlő, Északkelet, 96. lelőhely	őskori telep	
84	50208	107	Miskei út, Rudi tanyától É-ra, 97. lelőhely	népivándorlás kori telep	

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Korszak, Jelleg	Megjegyzés
85	50209	108	Péter-hát, Rudi tanyától Ny-ra, 98. lelőhely	népvándorlás kori telep	
86	50210	109	Öntözött terület, Drágszél, Holt-Vajastól K- re, 99. lelőhely	középkori és ismeretlen korú telep	
87	50213	110	Drágszél-puszta, volt Á. G. tehenészet-Kelet, 100. lelőhely	ismeretlen korú telep	
88	50214	111	Mogyorós-dűlő, Észak, 101. lelőhely	avar telep	
89	50215	112	Mogyorós-dűlő, Észak, 102. lelőhely	szarmata telep	
90	50216	113	Jármű Szövetkezettől ÉK- re, 103. lelőhely	szarmata és ismeretlen korú telep	
91	70301	37	Uraság-földje-köztli út	középkori és újkori telep	

Az alábbi térképen a felsorolt régészeti lelőhelyek elhelyezkedése látható:

A Kalocsai Sárközben a negyedidőszak során tektonikai mozgások zajlottak, a terület megsüllyedt, majd a holocén során tetemes mennyiségű folyóvízi üledék halmozódott fel, melynek következtében az esetleges paleolit (őskőkorszaki) és mezolit (átmeneti kőkorszaki) leletek eltemetődhetnek, jelenleg nem ismerünk ilyen korú leletanyagot a Kalocsai Sárközből.

A Duna hordalékanyaga a későbbi korokban is befedhetett korábbi településnyomokat, főleg olyan kisebb, állattartásra specializálódott népek nyomainak megtalálása nehéz feladat, akik intenzíven használták az árteret / neolit, rézkor, a bronzkor egyes korszakai, vaskor, népvándorlás- és honfoglalás kor/. Az ártérből két-három méteres szintkülönbséggel kiemelkedő dombhátak (általában 92 m tengerszint feletti magasság felett) az egykori kanyargós medrek, fokok, erek közelében gazdag éleletteret biztosítottak a földművelés kezdeteitől itt megtelepedőknek. A település határában a legelső emberi megtelepedésre utaló nyomok az ún. dunántúli vonaldíszes kultúra idejéből ismertek. Például Nagy Dániel a Székesegyház (2. lh.-84551)³ közelében talált néhány vonaldíszes emléket, Kalocsa külterületén pedig terepbejárásokból a Banyasziget (4. lh.-34123), Malomszeg (7. lh. - 34127), Kispánai dűlő (27. lh. - 50115) lelőhelyekről ismertek hasonló korú leletek.

A neolitikumot követően a rézkor embere is megtelepedett ezen a területen. A Bodrogkeresztúri kultúra emlékéanyagához kapcsolható a Kalocsánál a Duna-mederben talált nagyméretű ellentett élű rézcsákány. Nagyobb kiterjedésű, intenzívebben lakott telepek a badeni (péceli) kultúra időszakában alakultak ki. Ilyen település maradványai kerültek elő Kőégetőn (12. lh.-37523), ahol 2003. májusában Wicker Erika és Kustár Rozália majd Nagy Dániel próbafeltárás során elszórt régészeti jelenségeket találtak. Kalocsa külterületén terepbejárásból Vörösszállás-Őstelek (11. lh.-34133), Péterháti föld (19. lh.-45080), Babis sarok (21. lh.-50108) és Teleki dűlő (78. lh. - 50199) lelőhelyekről ismertek rézkori leletek.

Kalocsa közigazgatási területén a bronzkor időszakát már több lelőhely képviseli, ezek az adatok azonban csak terepbejárás során kerültek elő (a Kispánai-dűlőben: 5. lh.-34125, 24. lh.-50111, 26. lh.-50113; a Nagypánai dűlőben 6. lh.-34126; Malomszegen 7. lh.-34127; Negyvenszálláson 8. lh.-34128; Papszálláson 9. lh.-50129; a Dögtéri-dűlőben 28. lh.-50116 és 31.-50123. lelőhelyek, a Felső-Berke dűlőben: 52.b. lh.-50148, 56. lh.-50155, 59. lh.-50164; a Szakmári határon 76. lh.-50197) A korszakhoz kapcsolódó feltárások szomszédos településeken, mint Dunapataj, Homokmégy, Szakmár zajlottak. A bronzkor során időnként többretegű települések is létrejöttek, melynek legkorábbi megtelepedése a Nagyrévi kultúrához köthető (Babis sarok 20. lh.-50107). A középső bronzkor nyugalmi időszakából több településnyom ismert, és valószínűleg helyi bronzműveléssel is számolnunk kell. A Vatyai kultúra mellett fontos kiemelni a dunántúli eredetű mészbetétes kultúra népének emlékéanyagát is a lelőhelyeken, ami állandó kapcsolatrendszerre utal. 1976-ban megelőző feltárás során a Belvárosi Iskola területén 11 db vatyai urnasír (bronzkor) került elő. A Halomsíros kultúra szórványos leletanyaga után a késő bronzkorban jelentősebb a megtelepedés.

A vaskor korai időszakából két lelőhely ismert Kalocsáról (Kőégető 12. lh.-37523 és Papszállástól nyugatra 50.lh.-50145. lelőhelyek). Késő vaskori, kelta leletanyag pedig legnagyobb mennyiségben a Kalocsa belvárosában (1. lh.-82131) végzett leletmentésekben származik. További leletek Vörösszállás-Őstelek 11. lh.-34133 és Teleki dűlő 80.lh.-50201 lelőhelyekről származnak. A kelta leletanyag az I. századtól keltezhető, a települések mellett valószínűleg temető előfordulásával is számolhatunk, nem kizárt, hogy ilyenből származik a Kalocsa határában talált hólyagos bronz lábperec⁴. A környékről ismert legnagyobb kiterjedésű és leginkább leletgazdag település nyomát a mai belváros alatt ismerjük – kelta leletek kerültek elő mind a székesegyházban és Szentháromság téren, mind a Szent István király úton (Nagyszeminárium, Belvárosi iskola stb.), mind a Tomori utcában végzett leletmentések során (Kalocsa 1. lelőhely) (Biczó Piroska, Kulcsár Valéria, Székely György és Nagy Dániel feltárásai).

³ A lelőhelyek hivatkozásánál a lelőhelynév mellett a térképeken és áttekintő táblázatban jelzett számozást követjük - keresztivatkozással a központi lelőhelyazonosítóra.

⁴ Gallina-Romsics 1996

A római korban nem kizárt, hogy a Duna bal partján, Kalocsa környékén is előkerülhetnek az átkelést biztosító római kikötőerődök, rövidebb ideig aktív katonai állások, mint Solt Kali-majornál, vagy Imsónál. Általánosságban a Duna főmedrétől keletre a szarmata népesség nagyobb számú megtelepedésével számolhatunk. Más alföldi településekhez hasonlóan Kalocsa külterületén is megfigyelhető, hogy terepbejárás során igen nagy számú szarmata telepet azonosítottak. Kis, közepes vagy nagy szarmata falvak egyaránt előfordulnak. Ezen belül egyértelműen késő szarmata korú lelőhely volt a Dögtéri dűlőben talált két lelőhely (28. lh.-50116 és 30. lh.-50120). Szarmata korú telepeket azonosítottak továbbá az alábbi lelőhelyeken: Kisnána-Gombolyagi híd (5. lh.-34125), Nagynána-Gombolyagi út-Homokgyőr (6. lh.-34126), Negyvenszállás (8. lh.-34128), Felső-Berke Kelet (9.b. lh.-50163), Új-Drágszél puszta-Szenhát (10. lh.-34131), Iszakra TSZ (13. lh.-41669), Árpás (16.b. lh.-501739), Babis sarok (20. lh.-50107 és 21. lh.-50108), Kisnánai dűlő (26. lh.-50113), Simon-tag (31.b. lh.-50123), Dögtéri dűlő (32. lh.-50124), Negyvenszállás K (34. lh.-50127, 52e. lh.-50168 és 36. lh.-50129), Negyvenszállás Csemetekerti dűlő (39. lh.-50132), Pappszállástól Ny-ra (48. lh.-50143), Felső-Berke (51. lh.-50146 és 52.b. lh.-501489, Felső-Berke DK (57. lh.-50156 és 58. lh.-50157), árendás dűlő (60. lh.-50170), Kőégető K (62. lh.-50174, 63. lh.-50177 és 64. lh.-50182), Csatorna dűlő (69. lh.-50187), Telekalji dűlő (73. lh.-50191), Felső Városrét É (75. lh.-50196), Teleki dűlő (78. lh.-50199), Mogyorós dűlő É (89. lh.-50125) és Jármű Szövetkezettől ÉK-re (90. lh.-50126). Szarmata temetkezésről egyelőre Kalocsa belvárosából - Belvárosi iskola területéről van csupán adatunk (1. lh.-82301).

A Kalocsa környéki szarmata településeknek a hun korban nincsen folytatása. Az egykorú írott források szerint 455-470 között a Duna-Tisza köze délnyugati felében, a Kalocsai Sárköz területén szkírek éltek. Ezután alig tudunk valamit a környék településviszonyairól majd másfél évszázadon át, később az avarok hagyatékát a VII. század első felétől követhetjük. Kalocsa külterületén kisméretű avar telepet azonosítottak terepbejárás során a Dögtéri dűlőben (30. lh.-50120), Simon tag (31.b. lh.-50123) és Mogyorós-dűlő (88. lh.-50214) lelőhelyeken. Néhány lelőhely esetében, közelebbi kormeghatározás nélkül, csak a népvándorlás korát valószínűsíthetjük Banyasziget (4. lh.-34123), Felső-Berke K (9.c. lh.-50166), Péterháti dűlő (17. lh.-45071), Halom (44.a. és b. lh.-50138, 50140), Felső-Városrét (47. lh.-50142) Miskei út (84. lh.-50143), Péter-hát (85. lh.-50209) lelőhelyeken. A leletmentések tanúsága szerint Kalocsa középkori településmagjában is kerültek elő avar kori leletek, illetve temető. Az avar korból Kalocsa Repülőtérén mentettek továbbá sírból származó leleteket, ahol 1955-ben a beszámolók szerint „régí bronz korsókat” találtak, sajnos ezek hollétéről nincsen további adatunk.

A középkori Kalocsa történeti értékelése szempontjából is fontos lenne ismerni a környék honfoglalás kori előzményeit, de erről vajmi keveset tudunk, ami részben indokolható az átmeneti szálláshelyeket preferáló életmóddal. Nem kizárt, hogy kisebb avar töredékek megélték a honfoglalás korát. A 10. században kialakultak a belső hatalmi viszonyok, rögzült a települési megtelepedési rend. Kalocsáról ezidáig nem ismert honfoglalás-kori leletanyag, miközben ilyen szinte minden környező településen került már elő, nem kizárt, hogy Kalocsán a korszakhoz kapcsolható leletek is a kiváló adottságokat kínáló Belvárosi területre szorultak. Valószínűleg Kalocsa is dunai átkelőhelyek (Foktő; Fajsz), és rajtuk átvezető kelet-nyugat irányú kereskedelmi és hadi utak és az Árpádok észak-déli útja kereszteződésénél jött létre, a földrajzi nevek és történeti adatok alapján Árpád negyedik fiú ága, Zolta és utódai vándoroltak ezen a tájon⁵. valószínűsíthető, hogy az államalapítás előtt az Árpádok egyik fejedelmi központja volt itt. Kristó Gyula a forrásokban a 11. század első éveiben felbukkanó fekete magyarok számára létrehozott érsekségnek tekintette Kalocsát⁶.

A lelőhelyek és az okleveles adatok a 11. századtól a terület kiemelt szerepét jelzik. Kalocsa a hajdani Bodrog megyéhez tartozott, ami még talán a 11. században átkerült Fejér megyébe. A középkori Kalocsa nagyjából a mai Belváros területén feküdt. Nyugaton a Vajas, Keleten a mai Petőfi Sándor utca nyomvonalát követő Kígyós vízfolyás határolta. A város északi részén, körülbelül a mai Belvárosi Általános Iskola vonaláig egyházi épületek voltak: a vár, a főszékesegyház, a városi plébániatemplom,

⁵ Gallina Zs. *Homokmégy régészeti emlékei a késő vaskortól a középkor végéig.* 1996 in *Homokmégy. Tanulmányok Homokmégy történetéből és néprajzából.* pp. 86.

⁶ Kristó 2000, 11-12 in Koszta L. ed.: *Kalocsa Történetéből.* Kalocsa 2000

körülötte a temetővel és egyéb egyházi célokat szolgáló épületek. Ettől a területre dél-délkeleti irányban feküdt a város. Az 1009 előtt alapított érsekség központját feltehetően szent I. László alatt Bácsra helyezték, majd a 12. század végétől váltakozva használták a két központot. Első temploma a 11. század legelején, épült egyszerű szerkezetű egyhajós, félköríves szentélyzáródású, erősen ókeresztény jellegű templom, homlokzata elé kéttornyos előtemplomot építettek. Alaprajza részben a korábbi /Henszlmann Imre 1869-ben végzett ásatása, majd Foerk Ernő 1907-től 1912-ig tartó épületrestaurálási munkái/, részben a jelenleg is folyó hitelesítő és feltáró munkák⁷ során válik ismertté.

Foerk Ernő ásatása során a szentély előtt, a főhajó tengelyéhez igazodó főpapi sír került elő, melyet eltérően, részben Győr nb. Saul érsekhez (1192-1202), részben Kalocsa első érsekének, Asztriknak tulajdonítottak, miközben az újabb művészettörténeti elemzések és természettudományos vizsgálatok a korábbi datálást támasztják alá⁸. A második székesegyházat a 13. század elején Berthold érsek (1207-1218), más vélemény szerint Csák nb. Ugrin érsek (1219-1241) idején kezdték építeni. A háromhajós, kereszthajós, szentélykörüljárós kápolnakioszorús templomot a francia katedrálisok mintájára építették és még 1230 előtt befejezték (Csák nembeli Ugrin érseknek egy 1230-ban kelt oklevele, amelynek záradéka a „nagyobbik Szent Pál-székesegyházat” említi). Boltozata egy későbbi építési periódusban, a 14. század közepe körül, vagy a század második felében épült.

A Szentháromság téren több helyen kerültek elő falmaradványok, de ezek pontosabb kapcsolatai bizonytalanok pl. a Barokk kávéház bejáratától K-re. 2003-ban Nagy Dániel végzett ásatást a középkori településmaghoz tartozó Belvárosi Iskola tervezett tornatermének alapterületén. Az ásatás során kelta gödrök, Árpád-kori sírok, egy Árpád-kori ház, Árpád-kori gödrök és egy késő középkori kőfalazás került elő, mely valószínűleg a középkori plébániatemplom plébánia épületének együtteséhez tartozhatott.

Leletmentő feltárások a Belváros területén még néhány helyen folytak, mint pl. a volt Nagyszeminárium udvarán árokásás közben falmaradványokra bukkantak. Az épületmaradványok feltehetően a késő középkorból származnak. Az ún. Huber-féle kanonokház pincéjében mészkő elemekkel bélelt kút került elő és egy kb. 40 cm vastag kelta kultúrreteget bolygattak meg. Leletmentés folyt még az 1970-es 80-as években Szent István király u. 16-22 alatt; a 2000-es években a Hunyadi utca 24. számú ház előtt, a Tomori u. 48. szám alatt házalapozáskor stb.

Kalocsa külterületén a terepbejárások alkalmával beazonosított lelőhelyek többnyire kis, vagy tanyaszerű településre utalnak, ritkábbak a nagyobb kiterjedésű telepek az Árpád-korban. A Kalocsa külterületén végzett terepbejárások során az alábbi lelőhelyeket sorolhatjuk az Árpád-kori településekhez: Banyasziget (4. lh.-34123), Kislána-Gombolyagi híd (5. lh.-34125), Nagynána-Gombolyagi út-Homokgyőr (6. lh.-34126), Malomszeg (7. lh.-34127), Negyvenszállás (8. lh.-34128), Kőégető (12. lh.-37523), Ceglédi-kertek (14. lh.-42420), Babis-sarok (21. lh.-50108), Kinánai dűlőben (24. lh.-50111 és 26. lh.- 50113), Dögtéri dűlő (28. lh.-50116, 30. lh.-50120 és 31.a lh.-50122), Simon-tag (31.b. lh.-50123), Kalocsai dűlő (33. lh.-50126), Negyvenszállás K (34. lh.-50127, 35. lh.-50128, 52.c. lh.-50153), Negyvenszállás Csemetekerti dűlő (36-41.lh.-50129-50134, 52.e. -50168), Halom (44.b.lh.-50140), Pappszállástól Ny-ra (48-50. lh.-50143-50145), Felső-Berke (52.a.-b. lh.-50147-50148 és 52.d. lh.-50154, valamint 53. lh.-50149, 57. lh.-50156, 59. lh.-50164), Árendás dűlő (60. lh.-50170), Árpás (61. lh.-50171), Kőégető K (64. lh.-50182), Csatorna dűlő (65-67. lh.-50183-50185), Kőégető Ny (71. lh.-50189), Sark-dűlő (72. lh.-50190), Telekalji-dűlő (73. lh.-50191), Felső-Városrét É (75. lh.-50196) Teleki dűlő (78-81b. lh.-50199-50203).

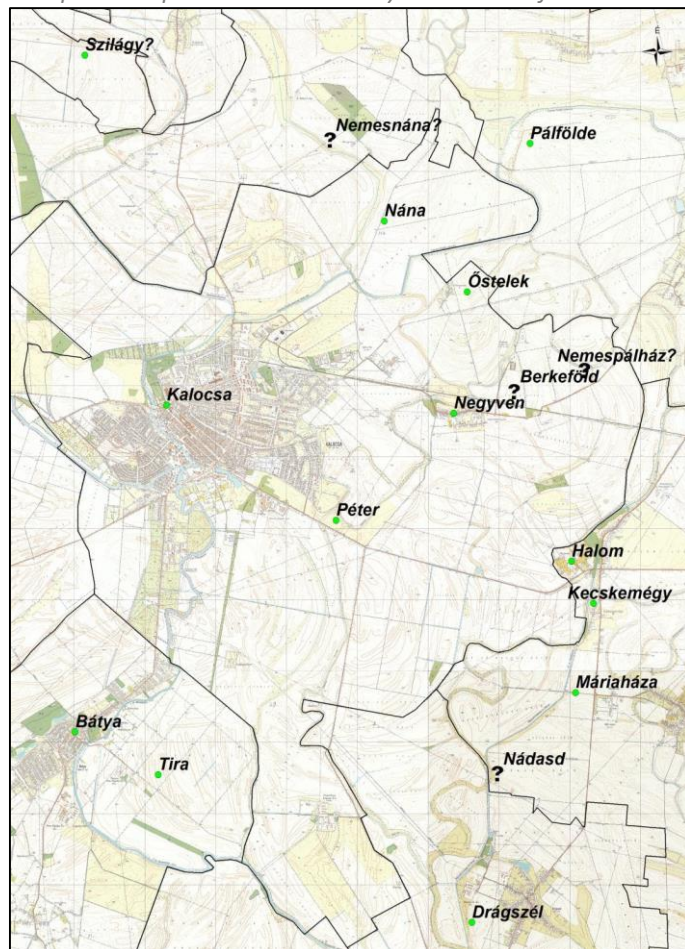
Kalocsa külterületén viszonylag sok lelőhelyen találunk középkori (összesen 39 lelőhelyen), kora újkori, 17-18. századi (összesen 11 lelőhelyen) leletanyagot. A lelőhelyek és a leletek számának nagysága tanyaszerű településeket sejtet.

⁷ Nagy Dániel 2003; Buzás Gergely és Rosta Szabolcs kutatása 2014-től

⁸ <http://www.magyarurir.hu/hirek/egysegeben-ujul-meg-kalocsa-erseki-kozpontja> - 2014. április 24.

Kalocsa mai határain belül írott forrásokból több elpusztult középkori település is ismert, melyek azonosítása nem minden esetben egyértelmű.

Középkori települések Kalocsa környékén az írott források tükrében

Készítette: Pánya István 2016. nov.

Apa (Apalag)

I. Béla a halomi uradalommal együtt adta át a szekszárdi apátságnak 1061-ben. Az oklevél által említett határjárás szerint az uradalom Ny-i végénél, a Vajas-ér mellett feküdt. Az apátság nemes jobbágya lakta, aki Arka ügyében járt el. Györffy György szerint Kalocsától D-DK-re kereshető.⁹ A régészeti terepbejárások eredményei nem teszik lehetővé a falu helyének egyértelmű meghatározását. Kalocsa és Miske között a Vajas partján Kisdrágszél pusztától É-ra, a Holt-Vajas K-i kanyarulata és az Árpás éles Ny-i kanyarulata közötti szűkületben D. Szabó Kálmán és Gallina Zsolt terepbejárása kevés számú középkori cseréptöredéket talált (Holt-Vajastól K-re-86. lh-50210; lehet, hogy a középkori faluhely ma közigazgatásilag másik település határában fekszik.

Berkefölde

A kalocsai Iszakra Tsz berkei majorjának bekötő útja és a vasút kereszteződésétől K-re, egy É-D-i, 92-93 m magas platón Árpád-kori kerámia tömege jelzi az egykori Berkefölde helyét (52.a-e lelőhely – 50147). Elnevezése a Fejérvári keresztesek házi leltárában maradt fenn 1433-ból¹⁰.

⁹ GYÖRFFY György II. 1987. 418.

¹⁰ CSÁNKI Dezső III. 1897. 319.

Negyven

Berkefőldé lelőhely közelében további középkori leletek találhatók, mely alapján nem kizárt, hogy a település évszázadokon át zajló térbeli változása után a mai Negyvenszállás elődjének tekinthető. Negyvent az 1548. évi török adóösszeírás Kalocsa használatában lévő üres pusztaként írta le,¹¹ így nem az sem kizárt, hogy közvetlenül a mai településrész alatt is lehetnek középkori emlékek.

Nána

A kalocsai Banya-sziget agyaggödreitől ÉK-re, a valamikori Uszódi Egyetértés Tsz Nánai tanyájától DNY-ra, a két település határában, de nagyjából a Káptalani Nána területén, az Árpás-fok által került, orsó formájú, 92 m magasságú háton feküdt Nána falu. A 670 m hosszú, 340 m széles lelőhelyen nagy mennyiségű középkorú, XIV-XV. századi kerámiatöredék került elő (33. lelőhely-50126, Kalocsai-dűlő). Csánki Dezső az 1379-ben említett Nána falut Fejér megyében, Mór közelében helyezte el.¹² A Kalocsa melletti Nánára Vass Előd hívta föl a figyelmet, amikor közölte az 1548-tól megjelent török adórajstromok sorában.¹³ Középkori Nána és Nemesnána meglétére utalhat, hogy az Árpás-fok keleti oldalán további középkori településnyomok találhatók, melyek nem kizárt, hogy egy térben változó kiterjedésű lelőhely részei: a Kisanánai dűlőben a 24 és 26-os lelőhelyeken (50111 és 50113 lelőhelyek), illetve Kalocsa és Uszód határán a 31. lelőhelyen (központi azonosító 50123, mely folytatódik az uszódi határban, ottani azonosítója: 50122).

Nemespálház

A negyvenszállás-kisüllési kövesút és az Árpás-tó D-i kiöblösödése között, egy 93,4 m magas dombon néhány Árpád-kori és 14-16. századi cserepek tömege mutatja Nemespálház helyét, viszont az Árpás szemközti partján is találhatók középkori cserepek (9.a-c. lh.-34129), mely alapján nagyobb kiterjedésű középkori településsel számolhatunk. Nemespálháza falut az 1560. évi török adóösszeírás említette, amikor pusztaként Foktő város lakói birtokoltak.¹⁴

Őstelek

Az 1560. évi török adóösszeírás említette először az akkor adófizetők nélküli Őstelek pusztát, melyet Homokmégy és Szakmár művelt. A későbbi adóívekben is csak egy-két adófizetővel rendelkezett,¹⁵ tehát egy kicsiny területű falu lehetett. Kalocsa K-i határában volt Telek-puszt a 18-20. században¹⁶, melyet az érseki uradalom részeként külön adóközségként tartottak számon a tőle D-re elterülő Malomszög-pusztával együtt. Ezen egységes terület É-i része volt Telek, amit a Rokkanteleptől és a vasúttól É-ra, az Árpás nagy kanyarulata határolt.¹⁷ Romsics Imre 2016-ban kiadott összefoglalójában úgy véli, Telek közvetlen K-i szomszédságában, az Árpás nagy kanyarjának szűk kiszögellésében az Árpás által körbefolyt Bakos-sarok 91,5-92 m magas hátján lehetett Őstelek település (11. lelőhely – 34133 -Vörösszállás-Őstelek).

Péter (Peder)

A szekszárdi apátság bátyai uradalma határáként 1061-ben leírt Péter falut Györffy György a Kalocsa és Drágszél közötti *Péter-hát dűlő*-vel azonosította.¹⁸ A régészeti terepbejárások Péter-hát dűlőben nem azonosítottak régészeti lelőhelyet. A dűlő felszíne 89-90 m tengerszint feletti magasságban van, melyet sűrűn behálózna a vízzel telt mélyedések. Kalocsa városának belső legelője volt, mely területet

¹¹ VASS Előd 1979. 27.

¹² CSÁNKI Dezső III. 1897. 339.

¹³ VASS Előd 1980. 110-111., 170.

¹⁴ VASS Előd 1980. 127.

¹⁵ VASS Előd 1980. 171. Csánki Dezső az Ősteleki család birtokának gondolja, mely családot 1448-ban említették először. A falu helyét nem ismerte Csánki, föltételezte, hogy esetleg Bodrog megyében lehet – CSÁNKI Dezső II. 1894. 206., 222.

¹⁶ Kalocsa bel- és külterületének áttekintő térképe – 1820. KFL. VIII. 2. a. No 155.

¹⁷ Romsics 2016

¹⁸ GYÖRFFY György II. 1987. 436.

a „Város rétye”-ként nevezték meg, ami a Halomi-hegyig húzódott. Péter-hát peremét kisebb őskori, rézkori és újkori lelőhelyek szegélyezik csak, így a középkori település azonosításának kérdése nyitva marad. Felvetődik a kérdés, hogy esetleg azonos lehet a néhány km távolságban északra lévő, Géderlak és Dunapataj határában fekvő Péterfőldé településsel.

Varsád

Varsád falu helyének meghatározása bizonytalan, mivel a megmaradt földrajzi nevek nem segítenek lokalizálásában. Az I. Béla király által 1061-ben a szekszárdi apátságnak adott halomi uradalom része volt Varsád falu.¹⁹ Az oklevél leírása alapján Györffy György megjegyezte, hogy a falut Kalocsától ÉK-re, a mai Gyarmatsziget körül kellene keresni, s tőle É-ra Hamussád falut, amelynek lakói birtokolták Varsád 1/3 részét. Romsics Imre elemzésében Szakmár határában lokalizálja az említett települést.²⁰

A város újkori történetét meghatározta a török megszállás, majd az érsekség visszatelepülésével a székesegyház és barokk városközpont kiépülése.

A 16. század negyvenes éveiben a török Kalocsán is igyekszik megtelepedni. Kalocsa a budai pasalik szegedi szandzsákhöz (rövid ideig az egrihez is) tartozott. Városunk a kalocsai náhije (törvénykezési, bírósági kerület) központja volt hosszú időn át, állandó várvédő katonasággal, melynek létszáma a katonai feladatoktól függően változott. Itt lakott a kalocsai kádi, aki az igazságügyi hatóság vezetője volt. Mindez azt bizonyítja, hogy Kalocsa a környék rangos települése, várhely és egyúttal törvénykezési központ is. Kalocsa szultáni birtok volt, ún. khász-város. A török megszállás első adata 1543. júl. 3-ról van. Ekkor a város helyőrsége 200 fő. A várparancsnok Musztafa Diváne, helyettese Mohamed bin Szkender aga, míg a tűzerek parancsnoka Teszvidzs szertopcsi. Ugyanebből az évből még ismeretes a kalocsai emin neve (bérletfelügyelő), akit Dervisnek hívtak. Tevékenységéről gyakorlatilag nem maradt fenn semmi adat.²¹

Evlia Cselebi, a neves török utazó második magyarországi körútján, a következőket írta a városról:

„Kalocsa palánka. Lajos király építkezése a vár, a melyet Szulejmán hódított meg. Vára a Duna folyótól egy órányira van. Ha a Duna kiárad, olyankor a vár sziget gyanánt középen marad. Környéke mocsaras hely. Kikötőjével szemközt, a Duna folyó túlsó partján, a budai úton Paks vára van. Vára tulajdonképp a szegedi szandzsák területén van és az egri várkatonaság jövedelme az adója; hét jük akcse jövedelmű eminség. Kétszeres tömésfalakkal körülvett palánka. Belül új, erős építésű, négyszögű csinos vára van, mely igazán erős. Délkeletre néző egyetlen kapuja van, mely előtt a fahíd csigákkal felhúzható. Az örök minden éjjel fel is vonják e hidat. E híd alatt mély víz van. A kapu híja előtt egy dsámi, három bolt s egy kis fogadó van. A városban egy elpusztult templom van, a melyben gyönyörű színes festmények vannak. Mivel e város lakói szegények, azért a hatvan katonától nem is fogadtunk el semmit. Húsz katonát társul vevén, délkeleti irányban 1 óráig mentünk s virágzó magyar falukon áthaladva Baja várához érkeztünk.”

A barokk és későbbi építkezések során számos középkori emléket bontottak vissza, romboltak le, miközben a korábbi korok kőanyagát építkezéseikhez másodlagosan felhasználták.

ab) műemléki értékek felmérése, települési értékleltár felvétele szemrevételezéssel

Jelen Örökségvédelmi Hatástanulmány F) fejezete részletesen tartalmazza a műemléki értékleltár elemeit. A 2016 júniusi állapotot tükröző adatok a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ (továbbiakban: a Forster Központ) által vezetett, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 71.§ (1) bekezdése szerinti központi, közhiteles nyilvántartás, valamint a Forster Központtól szóló 199/2014. (VIII. 1.) Korm. rendelet 5.§ (1) bekezdésének megfelelő tudományos adatbázis alapján készültek.

¹⁹ GYÖRFFY György II. 1987. 442.

²⁰ Romsics 2016; Szakmár 64. és 107. lelőhely: Lantos Andrea 2004.

²¹ Klopcesek Nóra: Kalocsa Földrajzi Nevei. szakdolgozat – kézirat, Szekszárd 2006.

Az értékleltár további elemeit a helyi művi értékek alkotják, melyeket a következő kategóriák szerint mutatunk be:

- Helyi védelem alatt álló elemek
 - o Helyi védett épületek
 - o Helyi védett utcaképi épületek
 - o Helyi védett településkarakter
 - o Helyi védett szobrok, emlékművek, útmenti keresztek
 - o Helyi értékvédelmi terület
- Helyi védelemre javasolt elemek
 - o Helyi védelemre javasolt épületek
 - o Helyi védelemre javasolt szobrok, emlékművek, útmenti keresztek

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ELEMÉK

(Kalocsa Város Önkormányzat 14/2015 (VIII. 27.) számú rendelete az épített örökség helyi védelmének szabályai alapján)

Helyi védett épületek

	Közterület neve	Megjegyzés	Helyrajzi szám
1	Alkony utca 8.	Újvárosi óvoda (volt iskola)	2926
2	Alkotmány utca 33.	Lakóház* (Ecetgyári út sarok)	3260*
3	Arany János utca 6.	Lakóház*	330
4	Béke utca	Temető kápolna	2782
5	Béke utca	Kálvária	2783
6	Budai Nagy Antal utca 2.	Bagó Soós malom	2970/2
7	Búzapiac tér	Üzletház (volt malom)	72
8	Búzapiac tér 10.	Ipartestület (volt városi mértékhatóság hivatal)	94
9	Dózsa György utca 62.	Római katolikus plébánia	749
10	Dózsa György utca 64.	Eperöldi (Szent Imre) templom	747
11	Erkel Ferenc utca 28.	Jó léptékű eklektikus épület	695
12	Hársfa utca 8.	Iskola	2661
13	Hosszú Antal utca 16.	Rokkanttalepi volt gazdasági iskola (ma lakóház)	1985
14	Hosszú Antal utca 20.	Rokkanttalepi kultúrház (ma lakóház)	2005
15	Hosszú Antal utca 23.	Rokkanttalepi általános iskola	1895
16	Hunyadi János utca 11.	Belvárosi plébánia (volt családi kúria)	360
17	Hunyadi János utca 14.	Lakóház	376
18	Hunyadi János utca 20.	Református ház	382
19	Hunyadi János utca 30.	Nagy Lajos Könyvtár (volt zsinagóga)	414
20	Hunyadi János utca 43.	Volt Kristály vendéglő (volt Katolikus Kör)	347
21	Kígyó utca 11.	Lakóház	923
22	Kossuth Lajos utca 5.	Lakóház	1017
23	Kossuth Lajos utca 8.	Volt Főszolgabírói Hivatal	1059
24	Kossuth Lajos utca 10.	Rendőrkapitányság (volt Kolecsányi villa)	1167/2*
25	Kossuth Lajos utca 12.	Murányi ház (volt csendőrszobor, szanatorium)	1168/1*
26	Kossuth Lajos utca 14-16.	Hunyadi Kollégium (volt Tanítók háza)	1169/1*
27	Kossuth Lajos utca 24-38.	Kórház (rendelő, A és C épület)	1232/30*, 1232/31*
28	Kossuth Lajos utca 50.	Volt bölcsőde (volt Jezsuita nyaraló)	1449
29	Kossuth Lajos utca 63/a.	Uszoda fogadóépület	1479/18*

	Községi terület neve	Megjegyzés	Helyrajzi szám
30	Kossuth Lajos utca 64.	Vasútállomás	1372/2*
31	Kubinszky utca 2.	Paprika Ház (volt lakóház)	918
32	Kubinszky utca 3.	Lakóház	927
33	Malatin tér 5.	Porcelán Manufaktúra (v. Váczy ház, lpartestület)	149
34	Malom utca 3-5.	Szociális otthon (volt Rózsafűzér gyár)	1009
35	Mátyás király utca 2/a.	Margit malom	3203
36	Mátyás király utca 2/a.	Villanygyár	3203
37	Mócsy János utca 1.	Miklós ház	1237
38	Obermayer tér 9.	Paprikakutató	2955
39	Petőfi Sándor utca 26.	Ifjúsági Ház (volt kaszinó)	655*
40	Petőfi Sándor utca 84.	Stefánia Szövetség (volt csecsemőgondozó)	554
41	Szent István király utca 7.	Városi Ügyérszolgálat*	18/1*
42	Szent István király utca 8.	Lakóház*	359
43	Szent István király utca 10.	Lakóház*	358
44	Szent István király utca 19.	Iskola, konyha	15/2
45	Szent István király utca 20-24.	Szent István Gimnázium nem műemléki része	353
46	Szent István király utca 25.	Viski Károly Múzeum	10
47	Szent István király utca 26.	Női börtön (volt Királyi Törvényszék)	352
48	Szent István király utca 28.	Bank (volt Sárközi Takarékpénztár)	350
49	Szent István király utca 33.	Áruház (volt Korona/Helfer Szálló)	2/1
50	Szent István király utca 35.	Városháza	1
51	Szent István király utca 37.	Piros Arany Szálló (volt Kalocsai Takarékpénztár)	216
52	Szent István király utca 38.	Művelődési ház (volt Tiszti klub, Kalocsai kaszinó)	342
53	Szent István király utca 39.	Üzlet, lakóház	217
54	Szent István király utca 41.	Üzlet-iroda-lakóház	217*
55	Szent István király utca 46.	Városi Bíróság	289
56	Szent István király utca 47.	Lakóház*	221
57	Szent István király utca 52.	Lakóház (Lászlóffy ház)*	286
58	Szent István király utca 57.	Üzlet- lakóház (volt Járásbíróság)	227
59	Szent István király utca 67.	Lakóház	238
60	Szent István király utca 69.	Lakóház	241
61	Szent István király utca 71.	Lakóház	242
62	Szent István király utca 76.	Schöffer Múzeum	273/2*
63	Szent István király utca 85.	Fogászat	258
64	Tavaszi utca 11.	Lakóház*	2842
65	Tomori Pál utca 7.	Kossuth Zsuzsanna Szk. Iskola (volt Tanítóképző)	39/1
66	Tomori Pál utca 30.	Lakóház	3/4
67	Tomori Pál utca 36.	Mitzger ház	214/2*, 215
68	Tomori Pál utca 45.	Lakóház	199
69	Tomori Pál utca 62.	Lakóház	236
70	Tomori Pál utca 63.	Lakóház	180
71	Tomori Pál utca 84.	Lakóház	260
72	Tompa Mihály utca 7.	Népművészeti ház	847/2
73	Vigadó sor 31.	Lakóház – műterem (volt Vásártéri Vigadó, vendéglő)	3661

Negyvenszállás

	Közterület neve	Megjegyzés	Helyrajzi szám
1	Kápolna utca	Kápolna	4539
2	Kis utca 4.	Öregek napközi otthona	4542/1
3	Kis utca 7.	Lakóház	4509
4	Nagy utca 2.	Lakóház	4562/2
5	Nagy utca 43.	Lakóház	4532/7
6	Nagy utca 56.	Lakóház	4589/1

Védett utcafépületek

	Közterület neve	Megjegyzés	Helyrajzi szám
1	Arany János utca 16-18-22.	Lakóház*	317, 316, 312
2	Erkel Ferenc utca 46-48-50-52.	Lakóház*	728, 729, 732, 733
3	Hunyadi utca 4-8-10.	Lakóház*	367, 370, 373
4	Hunyadi utca 34-36-38.	Lakóház*	416, 417, 418
5	Hunyadi utca 57-59-61.	Lakóház*	328*, 325, 324
6	Hunyadi utca 82-84-86.	Lakóház*	514, 515, 518
7	Hunyadi utca 90-92-94-96.	Lakóház*	520, 521, 525, 527
8	Petőfi S. utca 31, 44, 51, 56.	Lakóház*	401, 639, 437, 588
9	Tomori Pál utca 15-17-19.	Lakóház*	52, 53, 54
10	Tomori Pál utca 25-27-29-31-33-35. (Eötvös utca és Búzapiac tér között)	Lakóház*	60/1*, 62, 63, 64, 66, 67, 69*
11	Tomori Pál utca 41-43-45-47-49. (Búzapiac tér és Ady utca között)	Lakóház* 45. sz. épület önmagában is védendő	203, 202, 199, 198, 195

Védett településkarakter

	Településkarakter elnevezése	Területi lehatárolás
1	Szent István király utca	Szentháromság tértől a Malatin térig többféle karakterű szakasz, az utca mindkét oldala
2	Tomori Pál utca	A páratlan oldal a Sárköz utcától az Ady Endre utcáig
3	Hunyadi utca	Szentháromság tértől a Grósz József utcáig mindkét oldalon, eltérő karakterrel

Helyi védett szobrok, emlékművek, út menti keresztek

	Közterület neve	Alkotás	Alkotó	Helyrajzi szám
1	Béke utca, temető	Szabó Ferenc sírja Petőfi Sándor sírversével		2781/1
2	Béke utca	Kálvária		2783
3	Malatin tér	Chronos-8 fénytorony	Schöffner Miklós	2990/5
4	Szentháromság tér	Magyar Hősök emlékműve	Sidló Ferenc, 1926-30	1019/3
5	Szentháromság tér	Liszt Ferenc szobra	Eskulits Tamás, 1986	1019/3
6	Szentháromság tér	Szent István király szobra	Kirchmayer Károly, 1988 talapzat: Vadász György	1019/3
7	Szentháromság tér	Tomori Pál érsek szobra	Füredi Richárd, 1938	1019/3
8	Szent István király u.	Díszkút	Kő Pál szobrász, Herrer- Y. M. Caesar építész, 2000	266/3

Érsek szobrok (a szobor elhelyezése, helyszíne nem védett)

	Közterület neve	Alkotás	Alkotó	Helyrajzi szám
9	Szent István király u.	Asztrik érsek szobra	Benedek György, 2000	266/3
10	Szent István király u.	Batthyány József érsek szobra	Székó Gábor, 2000	266/3
11	Szent István király u.	Csák Ugrin érsek szobra	Halassy Csilla, 2000	266/3
12	Szent István király u.	Grósz József érsek szobra	Kő Pál, 2000	266/3
13	Szent István király u.	Haynald Lajos érsek szobra	Hunyadi László, 2000	266/3
14	Szent István király u.	Kunszt József érsek szobra	Nagy Sándor, 2000	266/3
15	Szent István király u.	Patachich Ádám érsek szobra	Bocskai Vince, 2000	266/3

Helyi értékvédelmi terület

Terület elnevezése	Területi lehatárolás
Helyi értékvédelmi terület	A műemléki környezet, valamint a Negyvennyolcas utca - Pataji út - Széchenyi út - Dózsa György utca - Tímár Kálmán utca - Dózsa György utca – Szőlőkköze utca - Nagymező utca – Legelő sor- Nyár utca - Malatin tér - Damjanics utca - Vajas csatorna - Mátyás király utca - Híd utca által határolt terület a Szabályozási terven jelzett módon határolva

*Földhivatali alaptérkép alapján aktualizálásra került adatok

HELYI VÉDELME JAVASOLT ELEMÉK

Helyi védelemre javasolt épületek

	Közterület neve	Megnevezés	Helyrajzi szám
1	Alkony utca 21.	Lakóház	3012
2	Kossuth utca 41-43.	Lakóház	884
3	Kossuth utca 65.	Kaloprint Nyomda	1963
4	Petőfi Sándor utca 28.	Lakóház	652

Negyvenszállás

	Közterület neve	Megnevezés	Helyrajzi szám
1	Kis utca 22	Lakóház	4543/4

Helyi védelemre javasolt szobrok, emlékművek, útmenti keresztek

	Közterület neve	Megnevezés	Helyrajzi szám
1	Dózsa György utca 64.	Feszület	747
2	Dózsa György utca 64.	Szent Imre szobor	747
3	Kossuth utca (Mócsy János utca sarok)	Magyar Zarándokút emlékmű	1239/1
4	Kossuth utca 64.	Ivó kút	1372/2
5	Negyvennyolcasok tere	1848 -Felelős kormány	331/5
6	Szent Imre utca	A II. hőseinek és áldozatainak emlékműve	1713/1
7	Szent István király utca 26.	A szabadság kútja	352
8	Szőlők köze út (Nagymező utca sarka)	Feszület	2438

Negyvenszállás

	Közterület neve	Megnevezés	Helyrajzi szám
1	Kápolna köz	Feszület	4539
2	Nagy utca	Feszület	0204/10
3	Nagy utca	Út menti Mária	0304/3

MŰEMLÉKVÉDELMEK SAJÁTOS TÁRGYAI: A TÖRTÉNETI KERT, TEMETŐ ÉS TEMETKEZÉSI EMLÉKHELY

Történeti kert a 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről jogszabály 36. §-a értelmében:

„36. § (1) A történeti kert történeti vagy művészeti értékkel bír, önállóan vagy más műemléki értékhez kapcsolódóan, illetve a történeti településszerkezet részeként megjelenő kertépítészeti alkotás, zöldfelület vagy park.

(2) A kiemelkedő jelentőségű történeti kert általános védelemben részesíthető, műemlékké nyilvánítható.

(3) A történeti kertet lehetőleg eredeti rendeltetésének megfelelően, teljes eredeti területére kiterjedően kell védelem alá helyezni.

(4) A műemléki védelem alatt álló történeti kert egésze nem számolható fel, annak védett részei nem szüntethetők meg.”

A Történeti Kertek Adattára adatbázis alapján (<http://www.historicgarden.net/>) Kalocsa területén 1 db nemzetközi jelentőségű történeti kert, az Érseki palota kertje található.

A Nemzeti Örökség Intézete (<http://nori.gov.hu/nemzeti-sirkert/>) adatbázisa alapján nemzeti sírkertnek minősül:

„A nemzeti sírkert a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (NEKB) által annak minősített temető, hősi temető, hősi temetési hely, továbbá temetkezési emlékhely, kegyeleti emlékhely, temetési helyek összessége.

A nemzeti sírkert olyan virtuális jellegű, vagyis nem egy konkrét temetőhöz, illetve temetőrészhez (parcella) köthető, hanem Magyarországot lefedő sírkert, amelybe a magyar történelem és kultúra jelentős alakjainak sírjai tartoznak. A nemzeti sírkert része lehet bármely magyarországi sírhely. A védettségéről az NEKB dönt, a védetté nyilvánított sírok nem felszámolhatók, felettük a rendelkezési jogot a Nemzeti Örökség Intézete (NÖRI) gyakorolja, így minden védett sírral kapcsolatos kérelmet a NÖRI-hez kell benyújtani.”

Kalocsa területén 11 db a Nemzeti Örökség Intézete által nemzeti sírkertbe sorolt sírhely található. A sírok túlnyomó többsége a Főszékesegyházi kriptában, kisebb részük a városi köztemetőben helyezkedik el.

Kalocsa Város területén található nemzeti sírkertek és sírhelyek

Sírkert	Sírhely	Tevékenység	Parcella, szakasz, sor, sír	Védett
Főszékesegyház	Császka György (Császka György)	Római katolikus püspök, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Grósz József	Érsek, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Haynald Lajos	Érsek, botanikus, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Katona István	Jezsuita szerzetes, történész, egyetemi tanár	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Lonovics József	Érsek, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Nádasdy Ferenc, gróf	Érsek, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Patachich Ádám, báró	Érsek, író	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
	Zichy Gyula, zichi és vásonkeői gróf	Római katolikus püspök, az MTA tagja	Kripta, N/A, N/A, N/A	HÉ 2009/24
Városi köztemető	Daruváry Géza, daruvári	Politikus, diplomata, miniszter	XXI, N/A, N/A, 19 sb.	HÉ 2009/24
	Fényi Gyula	Szerzetes, csillagász, meteorológus, főiskolai tanár, az MTA tagja	Jezsuita sírkert, N/A, N/A, 5	HÉ 2009/24
	Tóth Mike	Szerzetes, mineralógus, író, fényképész	Jezsuita sírkert, N/A, N/A, 8	HÉ 2009/24

B) TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLATI, TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÁJTÖRTÉNET

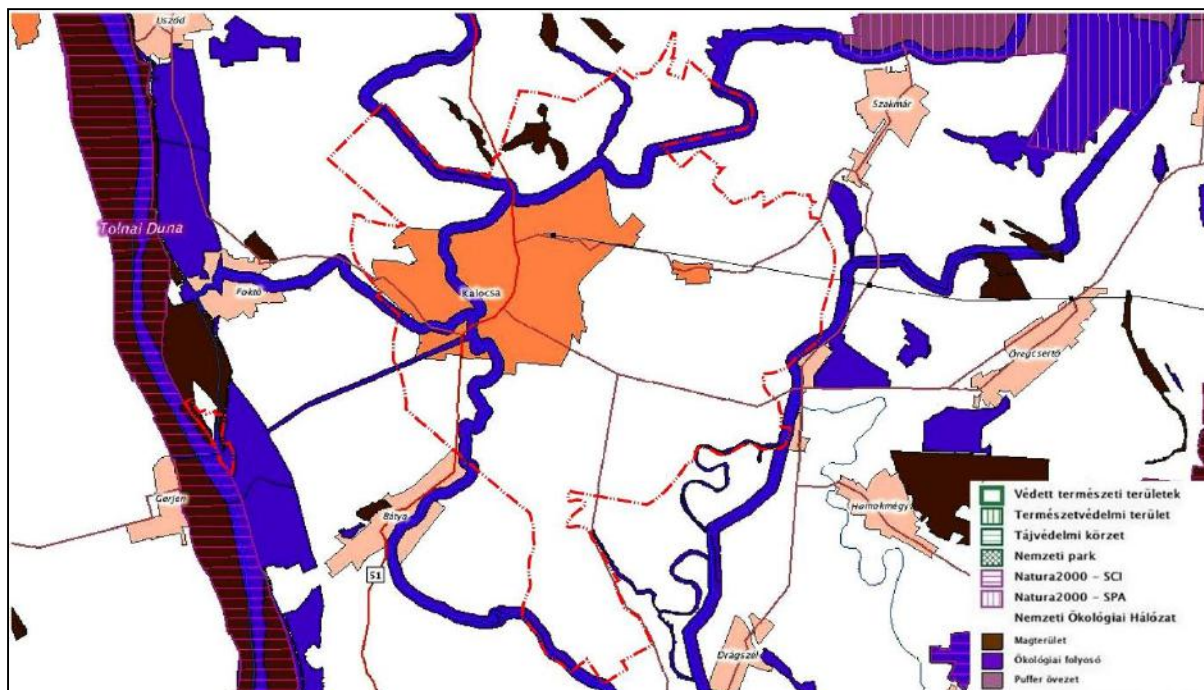
TERMÉSZET, TÁJ, TÁJHASZNÁLAT

Kalocsa területe nemzetközi és országos jelentőségű természeti értékekkel egyaránt érintett. Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózat elemei veszik körül a város lakott részeit.

A táj egykori növényzete a Duna mentén ártéri erdő és mocsár, a mentett ártéren keményfaligetek, a Duna-erekben mocsári növényzet. A nyílt ártéren Duna meanderek különböző vizes élőhelyeinek sokasága volt jelen (legnagyobb megmaradt mederrész a Szelidi-tó). A kanyargó víztestek között a kiterjedt hátacon száraz sztyeppi és erdőssztyepp-vegetáció uralkodhatott. A táj északi részén egy szikes zóna következik (Felsőerek, Homokmégy környéke), végül a homokhátságokhoz közeledve a Duna–Tisza köze legnagyobb lápvidéke, az Őrjeg terület el.

A Duna hullámtér ártéri növényzete a szabályozások miatt elkeskenyedett, degradált, leginkább puhafás ligeterdővel, a parton és a szigeteken bokorfüzesekkel (mandulalevelű fűz – *Salix triandra*), a magasabb térszíneken keményfás ligeterdő maradványokkal (ligeti csillagvirág – *Scilla vindobonensis*, hóvirág – *Galanthus nivalis*, zöldes sarkvirág – *Platanthera chlorantha*). Az ártéri rétek ritkák, a gátak tövében vannak túlélő foltjai. A Duna menti kőzetlisztes hát korábbi száraz tölgyesei teljesen, sztyepprétei szinte teljesen elpusztultak (buglyos kocsord – *Peucedanum alsaticum*). A szikesek fajgazdagok, különösen Felsőerek térségében. Fejlettek a szoloncsák szikfokok (pozsgás zsáza – *Lepidium crassifolium*), vakszikek, kelet felé egyre több az ürmöspuszt. Szikes tavak itt már nincsenek. A hátacon különleges rétsztyeppet találunk (réti iszalag – *Clematis integrifolia*, fátýolos nőszirm – *Iris spuria*, festő zsoldina – *Serratula tinctoria*). Az Őrjegyben gyakoriak a különböző mértékben kiszáritott zombékosok (zombéksás – *Carex elata*, mocsári kocsord – *Peucedanum palustre*), lápos nádasok, a láprétek ritkák. A kaszálás és legelés alól felhagyott gyepeken spontán füzesek és telepített ültetvények vannak.²²

Védett természeti területek

Forrás: <http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>

²² <http://www.novenyzetiterkep.hu/node/390#1.1.23>.

A város tájhasználatát jellemezhetjük a művelési ágak területi adatainak változásával.

Területhasználatok változása

	Szántó	Kert, gyümölcsös	Szőlő	Rét	Legelő	Erdő	Nádas	Művelés alól kivett terület	Összes terület
1895	11751	104	154	2919	5900	130	227	2732	23737
1913	4719	50	21	685	1249	29	60	461	7274
1935	3879	86	13	553	242	14	2	407	5196
1962	3543	161	17	78	282	59	1	1136	5282
1971	3368	366	12	55	274	42	45	1026	5288
1984	3591	253	9	280		48	12	1125	5318

Forrás: Történeti statisztikai kötetek: Földterület községsoros adatok 1895-1984. Budapest, 1988.

Látható, hogy a település mezőgazdasági területei fokozatosan csökkennek, a kivett területek növekedésével párhuzamosan. A művelési ágak közül a legnagyobb mértékű csökkenés a gyeper (rét, legelő) területeknél mutatkozik, míg a szántó területek viszonylag stabil értékeken állnak.

A földrészletek adatai is sokat elárulnak egy település területének használatáról. Az összesített értékek alapján megállapítható, hogy az előző időszoros adattábla 1984. évi állapotához képest:

- növekedtek a kivett terület, az erdő, a nádas továbbá,
- csökkentek a kert és gyümölcsös, a szőlő, a rét és a legelő területek.

Földrészlet statisztika művelési áganként

Művelési ág	Földrészletek száma	Alrészletek száma	Összes alrészlet terület (m ²)	Legkisebb alrészlet terület (m ²)	Legnagyobb alrészlet terület (m ²)	Átlagos alrészlet terület (m ²)
Erdő	1609	1840	70395428	15	2062855	38258
Fásított terület	73	75	219897	14	127232	2931
Gyep (legelő)	2855	4156	140150984	4	4492705	33722
Gyep (rét)	1442	1762	28625960	65	727843	16246
Gyümölcsös	819	850	4397595	11	263536	5173
Halastó	19	36	5520691	2117	2738966	153352
Kert	4493	4505	3788804	4	13200	841
Kivett	38837	39440	147267616	2	3138061	3733
Nádas	285	306	6945101	266	1092049	22696
Szántó	23599	38758	645864216	5	1161980	16664
Szőlő	3345	3515	9083968	7	344422	2584

Forrás: http://www.takarnet.hu/pls/tknet/hivatalok_p.hivatal_adat?pid=13048

A TELEPÜLÉS ÉS KÖRNYEZETE

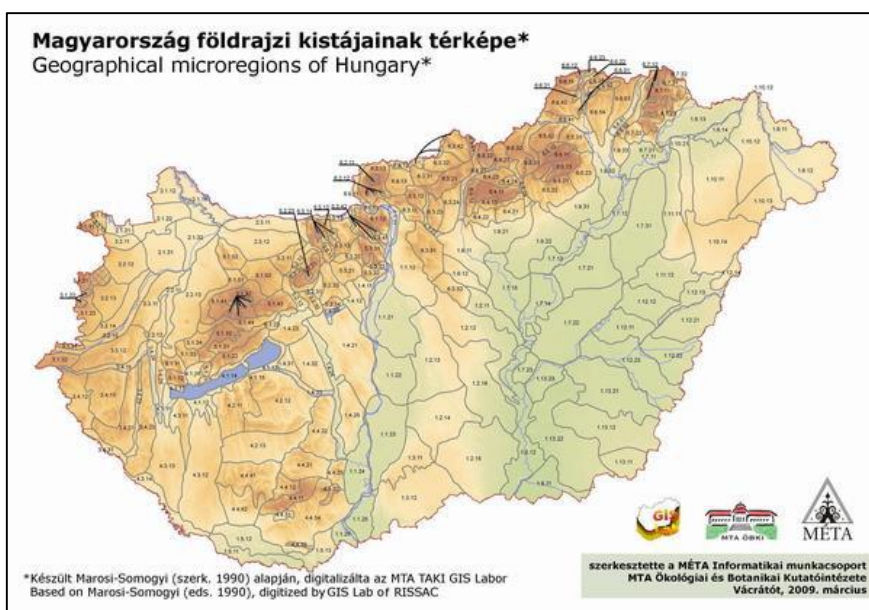
A Kalocsai Sárköz egy földrajzi értelemben jól körülhatárolható kistájunk, melyet nyugatról a Duna folyam, Keletről a Duna-Tisza közti hátság pereme szegélyez. Északon a Szelidi-tó és az abból kiágazó rétek határolják el a Solti-síkságtól. Délen a dunántúli dombok és a bácskai hát szűkületében áttörő Duna bal partjára települt Szeremle zárja le, mely legdélebbi települése a később kialakított Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének²³. A kistáj északi része magasártér, míg déli része alacsonyártér.

Természetes, hogy e tájegység szerves részei voltak a Duna meanderezései és a 19-20. századi mederátvágások következményeként további területek kerültek a Dunántúlra. Geomorfológiai

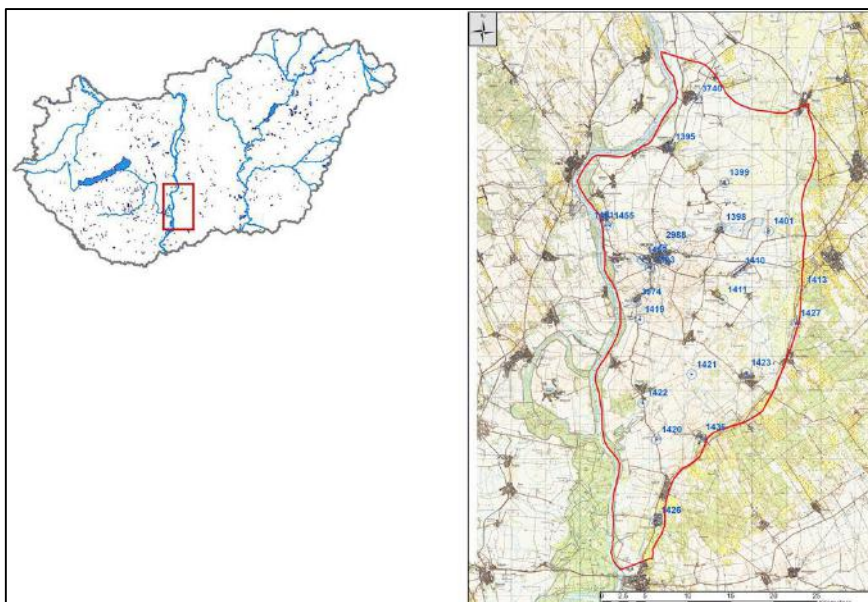
²³ Szeremle a történelmi időkben része volt a Kalocsai Sárköznek. A falu az idők folyamán többször változtatta helyét, volt idő, amikor a Duna jobb partján feküdt.

tekintetben a Kalocsai Sárköz egységes tájat képez a Duna folyam valamint a Szekszárdi- és a Geresdi-dombság között elterülő Tolna megyei Sárközzel²⁴.

A Kalocsai Sárköz településeinek környezetét és életét minden területen a Duna befolyásolta. A terület alig rendelkezik lejtéssel, ami nagymértékben meghatározza a felszíni és a felszín alatti vizek mozgását. A szárazulatokat keresztül-kasul behálózták a posványok, rétek, palék, fokok és erek, az ártér legmélyebb részén pedig a Vörös-mocsár terült el. A Vörös-mocsár, más nevén az Örjeg a pleisztocénban egy kifejtett Duna meder, melynek még a honfoglalás idején is erős folyása volt. A Duna óholicén ága és a dunántúli Sárvíz közrefogta területet nevezzük Sárköznek. Geomorfológiai szempontból a Kalocsai Sárköz és a Tolna megyei Sárköz egyező. A társadalmi és gazdasági fejlődéssel párhuzamosan erősödött a Duna mai medrének elválasztó szerepe, ezért a 19. század végétől jelzővel különböztetik el a valamikori egységes, kettévált Sárközt.

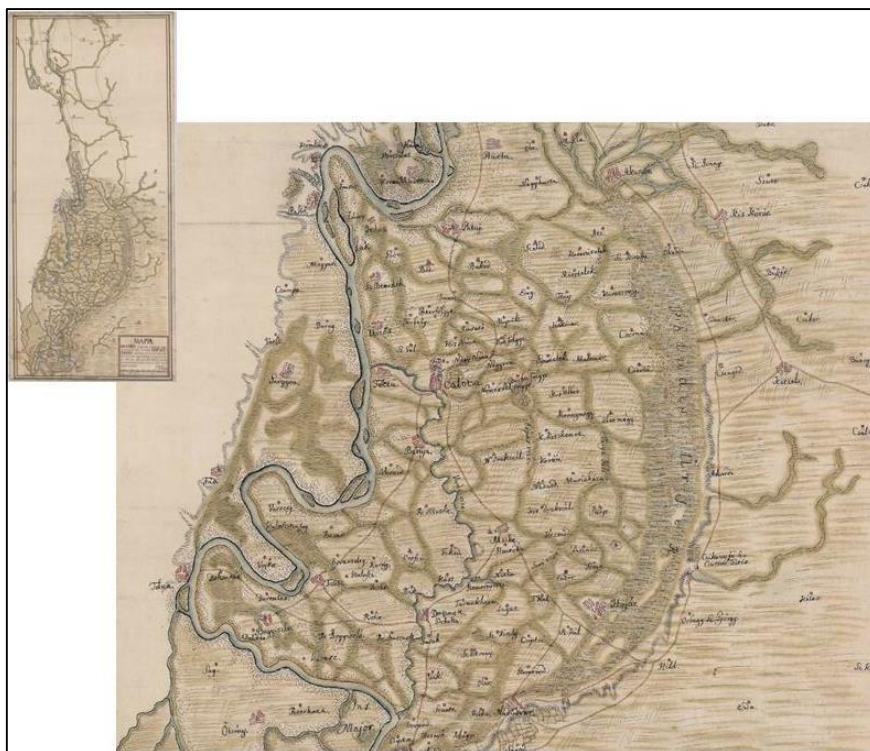

Forrás: <http://www.novenyzetiterkep.hu/node/390>

Kalocsai Sárköz kistáj

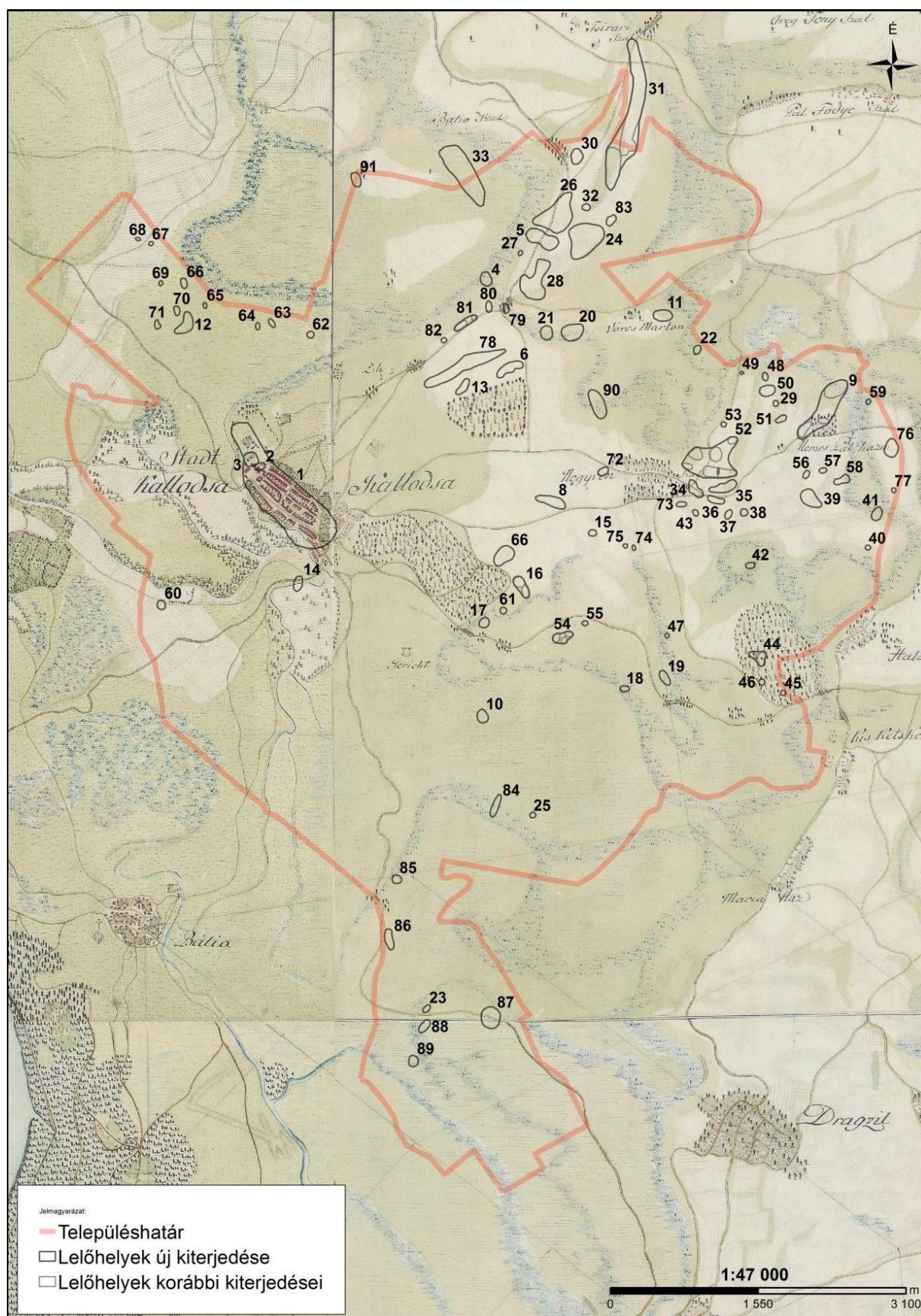
²⁴ Romsics Imre: Adatok Kalocsa környékének történeti földrajzához = A társadalmasított természet. Kalocsa 1988; Romsics Imre: Homokmég történeti földrajza. In: Homokmég. Tanulmányok Homokmég történetéből és néprajzából (Szerk.: Romsics Imre) Homokmég, 1998. 15-52. p.

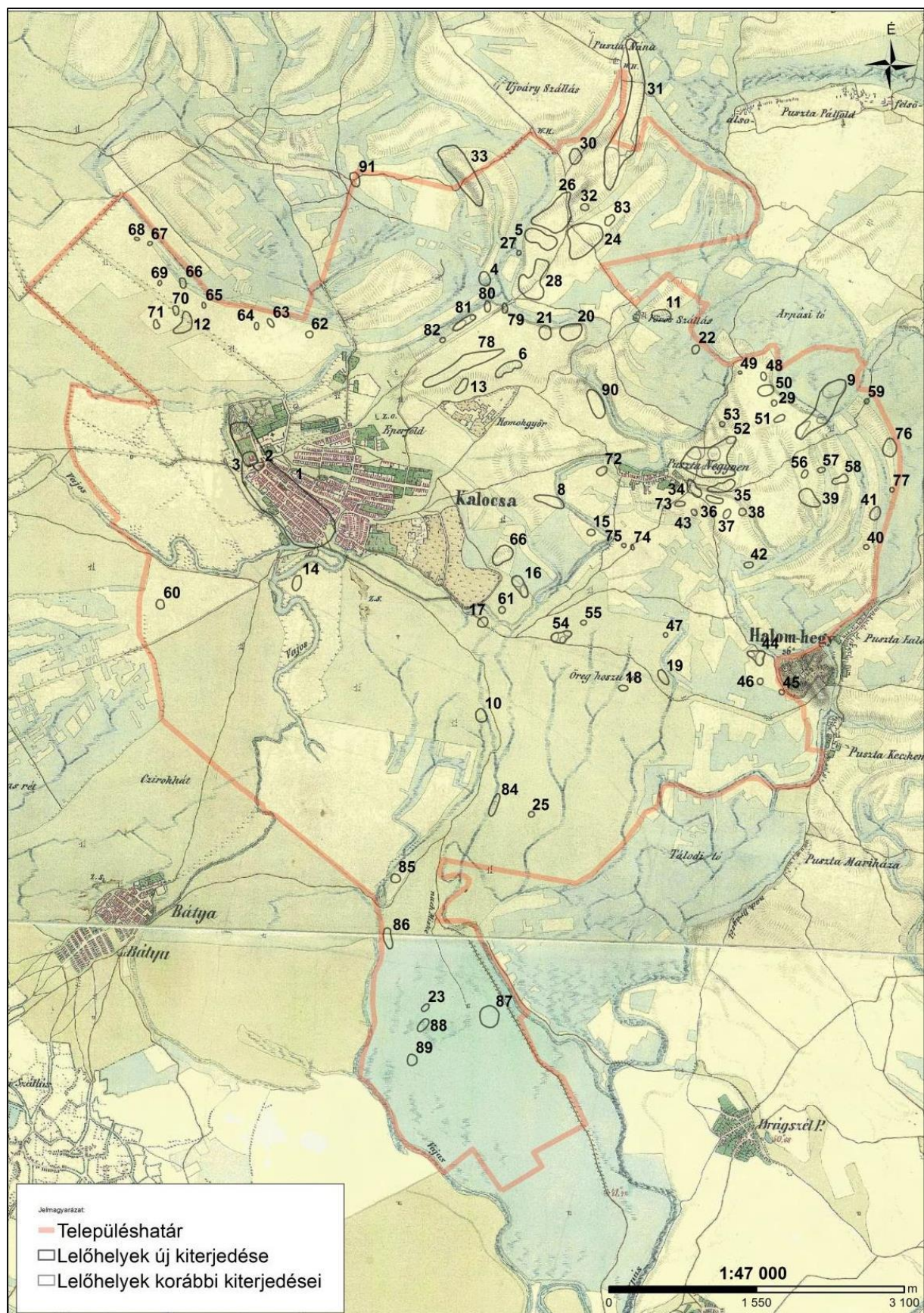

Mikovinyi Sámuel 18. században készített térképének részlete

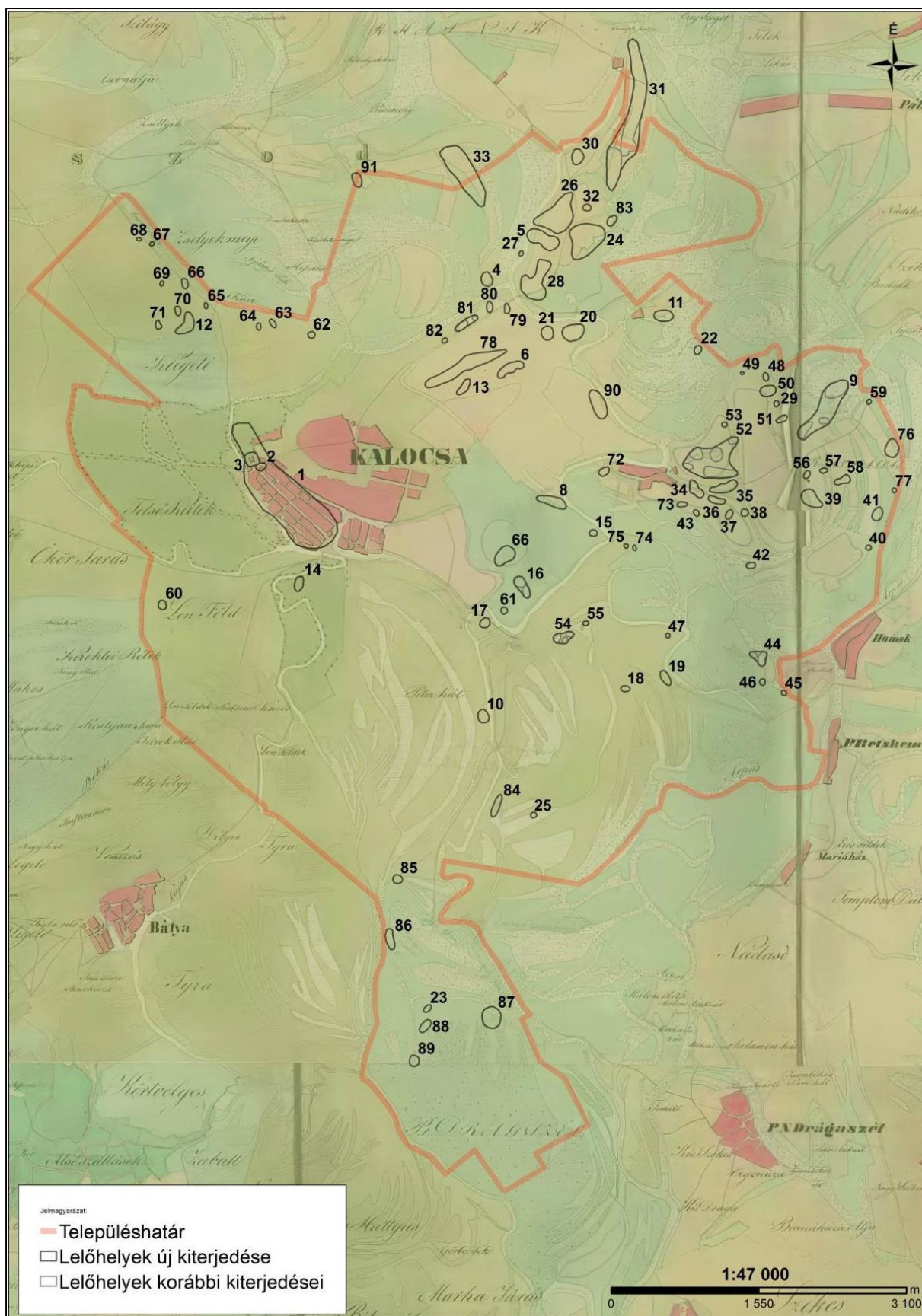
Kalocsa ebből a vízvilágból kiemelkedő, észak-déli irányú árvízmentes kiemelkedésre, úgynevezett göröndre települt. A Kalocsai Sárköz központját szoros gyűrűbe zárta a Vajas-fok, a Kígyós-ér és a Csiláspalé. A város a Kalocsai terasz magas és alacsony árterének találkozásánál fekszik. Különös természeti meghatározottsága a területnek, hogy a Dunától távolabbra eső részek tartoznak az alacsony árterhez. Az egész felszínt öntésiszap fedi. Az öntésiszap alatt vastag folyóvízi homokréteg található. A Szőlőkben és Homokgyőrnél nem borította el a homokot az öntésiszap, a szél kisebb-nagyobb buckákat emelt. Ezek voltak a város szőlőskertjei. Ugyan ilyen homokdomb (tanúhegy) a város szomszédságában emelkedő, a Kalocsai Sárköz legmagasabb pontja a Halomi-högy (106 méter). A magas ártér jellegzetes képződményei a dunai morotvák, ilyenek például a Likár-tó és az Árpási-tó. Az egyetlen máig megmaradt állandó vizű morotva a Szelídi-tó, mely kedvelt fürdőhely. A felszínen különböző mértékben elhumuszosodott öntéstalajok váltják egymást. A várostól délre a réti öntés és a réti csernozjom talajok a legjellemzőbbek. Ahol a legfiatalabb homokos öntéstalaj réti talajra települt, ott van a paprika legjobb termőterülete. A vasútvonaltól északra szoloncsákos és szoloncsákos-szolonyc talajok alakultak ki, melyek a nagy sótartalom miatt rossz minőségűek²⁵.

²⁵ ROMSICS 1988

Kalocsa közigazgatási területének régészeti lelőhelyei az I. és II. katona felmérés térképlapjain.

Kalocsa közigazgatási területén ismert régészeti lelőhelyek a Duna-mappáció térképlapján.

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT

Valamennyi egykori település kialakulása felszíni formához köthető, így tanulmányozásuk során az egykori környezetben élő emberek természettel kialakított viszonya is érzékelhető. A Kalocsai Sárköz mozaikosságával mindig lehetőséget nyújtott a külső hatásokra nyújtandó helyi válaszok kialakítására, így több korszakban egyedi fejlődést mutatott.

A mai településhálózat kialakulása a középkorra nyúlik vissza, így annak megismerése segíti a mai állapotok beazonosítását.

A Kalocsai Sárköz területéről 131 település neve ismert az írott forrásokban a 11-17. század közötti időszakból.²⁶

A régészeti terepbejárások leleteiből azt láthatjuk, hogy az Árpád-kori lelőhelyek száma lényegesen nagyobb, mint amennyi településnevet megőriztek az írott források. A terepbejárások azt valószínűsítik, hogy a házak laza halmazából álltak a falvak (a hátsók belüli, egymás mellett néhány tucat-, vagy egy-két száz méterre fekvő kisebb Árpád-kori lelőhelyek csoportjai). Az is valószínűsíthető azonban, hogy a későbbi településhálózat túlnyomó többségében, egy időben, már az Árpád-korban kialakult és élt a 17-18. századig, amikor a török megszállás alatt megkezdődött a pusztásodás.²⁷ A Kalocsai Sárközben a török kor kezdetét megért 111 falu közül 42, azaz az összes település 38%-a elpusztult a megszállás alatt. A 17. század második felében elpusztult újabb 56 település, vagyis mindösszesen a 15-16. századi faluhálózat 88%-a. A falunyi helyébe zsugorodott Kalocsa mellett csak a Duna közvetlen szomszédságában maradt meg további 12 lakott hely.²⁸

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK

A környezet és a település kapcsolatát általában jól szemlélteti, amikor a közigazgatási területre eső összes ismert régészeti lelőhely elhelyezkedését megvizsgáljuk.

Az árvízmentes hátsók gyakori, hogy több korszak régészeti leletanyaga is azonosítható, ezek a területek kínálták nyilván a legkedvezőbb feltételeket a megtelepedésre. Szembeötlő, hogy van viszont a külterületen olyan határrész, ami a Duna gyakori áradásainak folyamatosan kitett volt, így legfeljebb ennek peremén találunk régészeti lelőhelyeket. Az ember ugyanis minden esetben azokat a területeket foglalja el, melyek környezeti feltételei (domborzat, vízrajz, növényzet, állatvilág, éghajlat, később utak, szomszédos települések stb.) életmódjához, biológiai és közösségi igényeihez a leginkább igazodnak. A mai ember számára is érdemes figyelembe venni, melyek azok a területek, melyeket valamilyen szempont alapján az ember az elmúlt 6000 év során előnyben részesített.

A Kalocsai Sárköz állandó települései, köztük Kalocsa is ilyen göröndre települt. A természetföldrajzi adottságok meghatározták a terület gazdálkodási formáját is. A Kalocsai Sárközben a középkortól egészen a 19. sz. közepéig megkezdett ármentesítési munkákig, lényegében az ártéri gazdálkodás volt a jellemző, ahol jelentősebb szerep jutott az állattenyésztésnek, mint a növénytermesztésnek.²⁹

TÁJTÖRTÉNET

Kalocsa területén:

- 1 Nagytáj (Alföld),
- 1 Középtáj (Duna menti síkság) és
- 2 Kistáj (Kalocsa Sárköz, Tolnai Sárköz) osztozik.

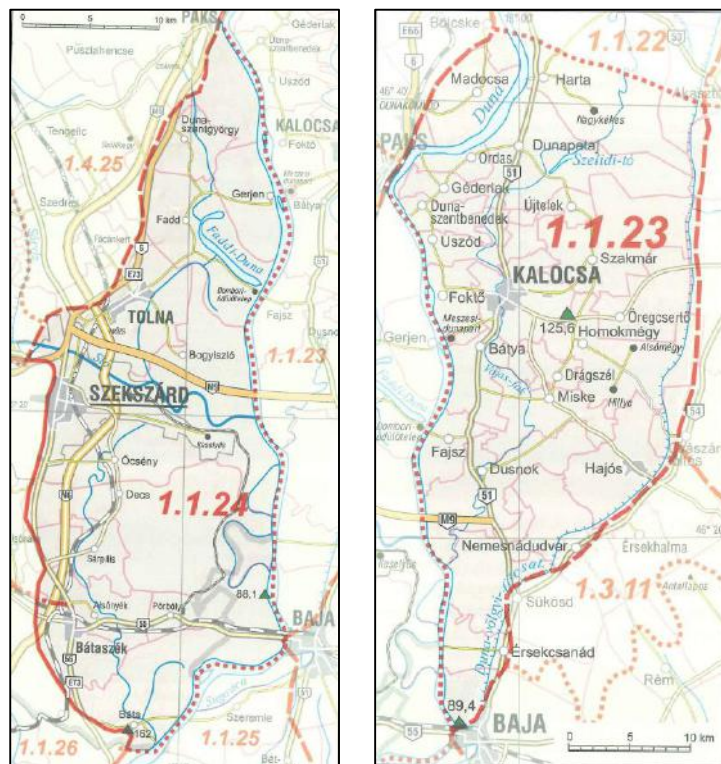
²⁶ Romsics 2016. 7.

²⁷ Romsics 2016. 12.

²⁸ Romsics 2016. 14.

²⁹ Asbóth Miklós: Kalocsa településszerkezetének kialakulása és a kalocsai városrészek, közterületek nevének változásai.

Tolnai- és Kalocsai Sárköz

Forrás: Dövényi, 2010

C) TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK

TELEPÜLÉSKÉP

A város az ú.n. kalocsai göröndre épült. A görönd a környező terület szintjénél valamivel magasabban fekvő terület, amely az átlagos szintű árvizek esetén is szárazon marad, így állandó tartózkodásra alkalmas volt. A Kalocsai Sárköz településeinek túlnyomó része is göröndökre települt. A kalocsai görönd tulajdonképpen több göröndből áll, amelyek a mai Szentháromság tér központból sugár irányban, dél-délnyugattól keletig helyezkednek el. A kalocsai göröndöt alkotó kisebb göröndöket eredetileg vagy vízfolyások, mocsaras területek (Árpás, Kígyós, Lepcsobora vagy Légsobora stb.), vagy mélyebben fekvő szárazulatok választották el egymástól.

A középkori Kalocsa a belvárosi göröndön alakult ki, amely legjobban volt védve a gyakori vízjárásoktól, mivel ez a terület emelkedett ki legmagasabban a környezetéből és megfelelő nagyságú volt ahhoz, hogy a középkori Kalocsát befogadja. Tulajdonképpen két párhuzamos utcából (a mai Szent István király út és a Hunyadi János utca), továbbá az utcák északi végén, a görönd legmagasabb pontján lévő nagyobb térből (a mai Szentháromság tér, illetve a Szent István király út és a Hunyadi utca eleje a Belvárosi Általános Iskola épületéig) állt. A téren álltak az egyház épületei, az érseki vár, a főszékesegyház, a városi plébániatemplom és egy kápolna. A plébániatemplom és a kápolna között terült el a temető. Az utcákról és az épületekről nagyon kevés információ maradt fenn, amelyeknek egy része már a török megszállás idején keletkezett. A két utca neve, valószínűleg azonos volt az 1548-as török adóösszeírásban szereplő utcanévvel. A nagyobbik utca (a mai Szent István király út) Nagy utca, a kisebbik (a mai Hunyadi János utca) Kis utca nevet viselhette³⁰

Kalocsa településképét – síkvidéki elhelyezkedése miatt – elsősorban mesterséges elemek, azaz az épületek határozzák meg. A domborzati viszonyokból adódik, hogy olyan magaslatok nem találhatók,

³⁰ Asbóth Miklós: Kalocsa településszerkezetének kialakulása és a kalocsai városrészek, közterületek nevének változásai.

amelyekről a település felülnézetből, madártávlatból látható lenne. Ugyanakkor az alacsony, lágyszárú növényzet (gyep, szántó) oldalirányból nem takar, így a város sziluettje távolról is jól látható.

A többségében földszintes lakóházak tömegéből Kalocsa templomai és az Érsekkerti víztorony emelkedik ki, melyek tornyai az Alföld síkvidéki területén már messziről hirdetik a lakott terület jelenlétét. A település legnevezetesebb épülete a barokk stílusban épült, 1738-ban felszentelt kalocsai Nagyboldogasszony főszékesegyház.

UTCAKÉPEK

Egy település utcaképében a lakóépületek képviselik a legnagyobb arányt, ugyanakkor arculatát mégsem egyedi lakóépületeivel jellemezhetjük. Kiemelt épületei, épület-együttese, azonos karakterjegyeket viselő utcaszakaszai adnak egyediséget számára.

Helyi védett struktúrák és városképi jelentőségű területek kerültek lehatárolásra, városképi jelentőségű útvonalak lettek kijelölve, melyeknél az utcafép megjelenés elsődleges feladattá válik. Nem feledkezhetünk azonban el a növényzet szerepéről sem. Fasorokkal beültetett útvonalak, gazdag zöldfelületekkel rendelkező intézménykertek válnak meghatározó elemekké, átvéve a mögöttük megbújó épületek utcafépi szerepét. A művi elemek elsődleges szerepe azonban tagadhatatlan, növényzettel finomított látványnál is nagy hangsúly van egy-egy kerítés, oszlop, szobor, homlokzatrészlet művességén.

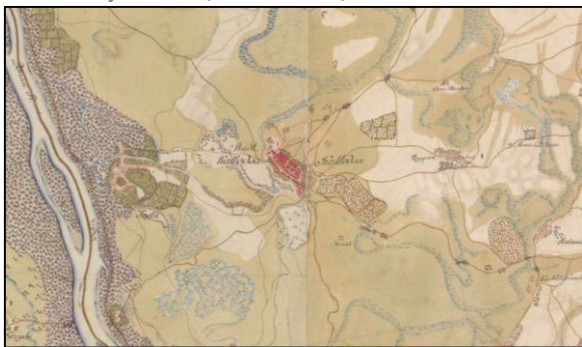
D) TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS TERÜLETHASZNÁLAT

A természetföldrajzi, társadalmi és gazdaságtörténeti viszonyoknak mindig meghatározó szerepük van abban, hogy egy település hol alakul ki. Kalocsa területét a Duna mellékágai hálózta be, így jól védhető volt, viszont elég magasan helyezkedett el ahhoz, hogy a folyó áradásai ne veszélyeztessék. A csapadékosabb időszakban ezen terület mélyfekvésű részeit víz borította, csupán néhány méterre kiemelkedő területek az úgynevezett göröndök maradtak szárazon. Kalocsai is egy ilyen területre, a kalocsai göröndre épült. A település a mai Belváros területére korlátozódó kétutcás középkori városmag folyamatos terjeszkedésével alakult ki.

Területhasználatának fejlődésében meghatározó szerepet játszott a földművelés. A katonai felméréseken jól nyomon követhető a szántóterületek részarányának növekedése, a mezőgazdasági tevékenységhez köthető szállások kialakulása illetve ezzel párhuzamosan a vizenyős területek, erdők, gyepterületek arányának csökkenése.

A következőkben áttekintjük a XVIII. századtól fennálló adottságokat a Habsburg Birodalom Történelmi térképeit bemutató térképek segítségével. A térképek alapján az előzőekben leírt megállapítások bebizonyosodnak.

I. Katonai felmérés /1763-1787./

Forrás: <http://mapire.eu/hu/>

II. Katonai felmérés /1806-1869./

Forrás: <http://mapire.eu/hu/>

III. Katonai felmérés /1869-1887./

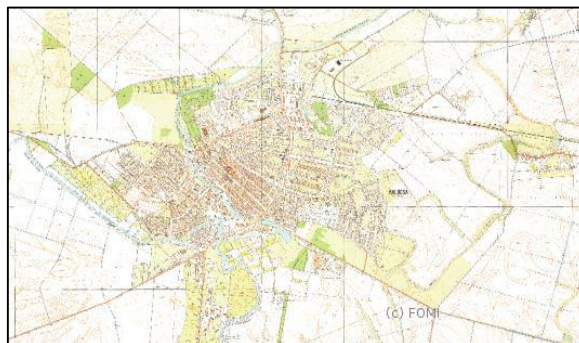
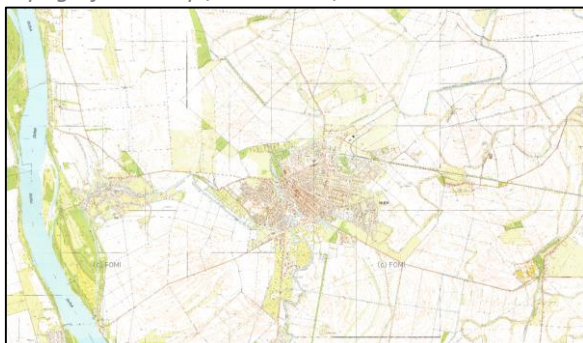
Forrás: <http://mapire.eu/hu/>

Magyar Királyság /1869-1887./

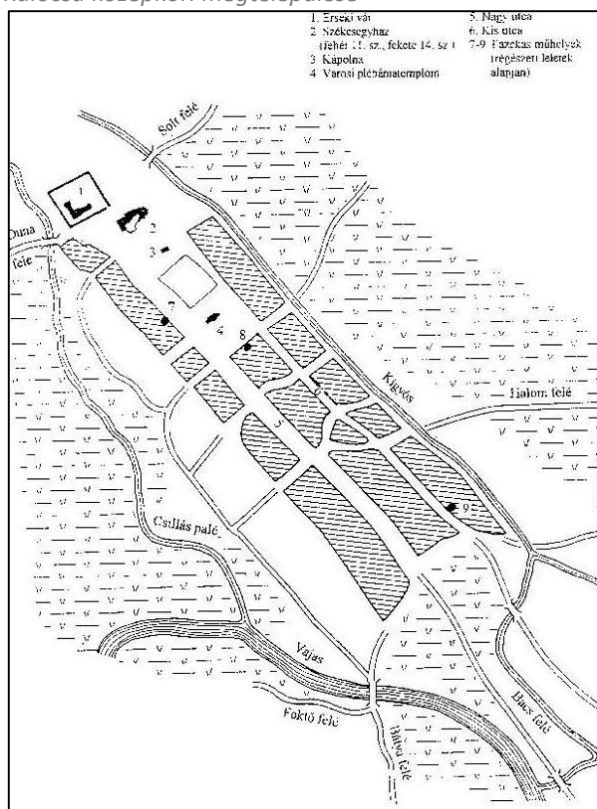
Forrás: <http://mapire.eu/hu/>

Topográfiai térkép /1976-1999/

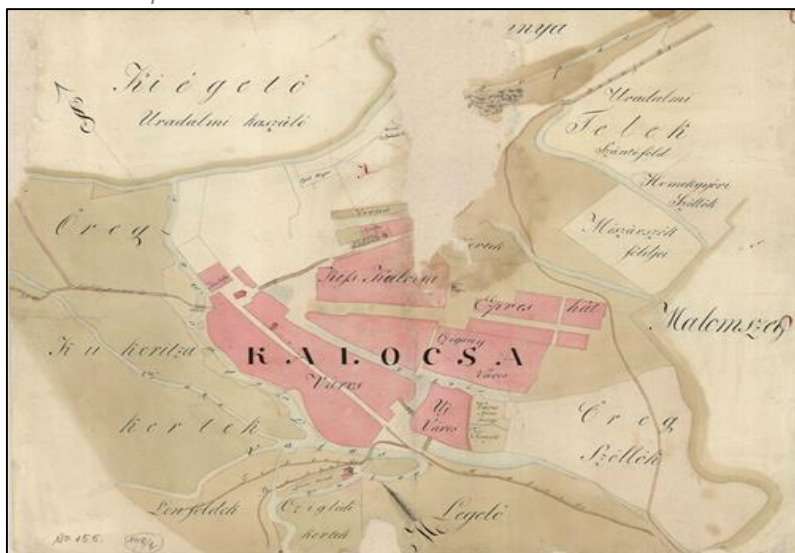
Forrás: <http://mapire.eu/hu/>

Kalocsa középkori megtelepülése

Forrás: Gyórfy Gy. nyomán

Kalocsa térképe

Kalocsaváros belsőtelkeinek szabályzati térképe

PML IV. 165. d. (PMU) 223] - 1867

E) TELEPÜLÉSKARAKTER: TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZNÁLAT, BEÉPÍTÉSI MÓD ÉS ÉPÜLETTÍPUSOK

TELEPÜLÉSKARAKTER

Kalocsa karakterét elsősorban alföldi elhelyezkedése, a Duna menti fekvése, történelmi múltja és a városrészek épített környezetének eltérő jellege határozza meg. Az egykori mezőváros magvát alkotó történeti településrésze organikusan fejlődött képet mutatnak, utcái a kisebb terepalakulatokhoz igazodnak, míg a később tervezett városrészek alaprajza jóval merevebbek, tudatosabbak.

A településmagot a katolikus egyház jóvoltából a 18. század második felében épült barokk középületek jellemzik. A számos átalakítás ellenére a Szentháromság tér mindmáig megőrizte barokk arculatát. A térhez kapcsolódó Szent István király-, Tomori Pál-, Hunyadi János utcák beépítése, telekstruktúrája meghatározó.

Kalocsa esetében egységes karakterről nem tudunk beszélni. Városrészei térbeli és funkcionális tagolása magát a települést is tagolttá teszi. A Konceptió által beazonosított településrészek és jellemző karakterük:

- Városmag - A település történeti magját és környezetét foglalja magába, közigazgatási, gazdasági, kulturális központ. Itt találhatóak az épített örökség zöme. Az utcák vonalvezetése a természeti adottságokhoz igazodó, történeti fejlődést, növekedést tükröző.
- Északi városrész – Lakó- és településmagterület magában foglaló egység. Utcaszerkezete kettős képet mutat, az 51. sz. főúttól nyugatra eső terület jellemzően „nőtt”, míg a főúttól keletre található utcák képe tervezett kialakításra utal.
- Keleti városrész – Kertvárosi, kisvárosi lakóterület, meghatározó eleme a Központi temető.
- Déli iparterület – A város legrégebbi iparterülete, épületállományára a könnyűszerkezetes csarnokok jellemzőek. Nagyobb egybefüggő egysége a Miskei úti laktanya.
- Vajason túli terület – Kertvárosias, falusias lakóterület, nagyobb gazdasági egysége a Kalocsai Fűszerpaprika Zrt.
- Foktői úti laktanya – A 20. század közepén épült laktanya körülkerített területe önálló egységet képez a városban. Területe jelenleg alulhasznosított, azonban mind történeti, mind műszaki, infrastrukturális értelemben jelentős potenciállal rendelkezik.
- Paksi köz lakótelep – A Foktői úti laktanyától nyugatra elhelyezkedő honvédségi lakótelep, ma polgári célokat szolgáló településrész.
- Repülőtér ipari park – A várostól 3 km-re elhelyezkedő eredetileg katonai funkciót ellátó repülőtér területét és Kalocsa-Foktői Ipari Parkot felölelő településrész.
- Északi iparterület vasúttal – Az 51. sz. főút mentén elhelyezkedő döntően ipar, kereskedelmi, szolgáltató terület. Jelentős eleme a kiemelkedő népművészeti értékkel bíró vasútállomás.
- Meszesi Duna part - Duna parton elhelyezkedő településrész, mely főként üdülő funkciót elégít ki. Itt található a település kikötője.
- Negyvenszállás - A kalocsai szállások egyetlen megmaradt belterületi egysége.
- Külterület - A település külterülete jellemzően szántóföldi művelés alatt áll. A jó minőségű termőtalajon nagytáblás, intenzív mezőgazdasági művelés folyik.

TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZNÁLAT

A történeti mag telekszerkezete a kialakult utcahálózatnak lett alárendelve. A további településrészekben tervezett utcanyomvonalak között egységes épület-elhelyezésű telkek alakultak ki.

A tervezett telkek mérete változó. A városmag sűrű beépítése, a tágasabb kertes családi házak telekmérete mellett a lakótelepekre jellemző tömbtelkek és úszótelkek is jelen vannak a településen.

Belterületi telekhasználatát lakóterületi túlsúly jellemzi a településközponti vegyes besorolású területek mellett. Tömbszerű foltokban helyezkednek el gazdasági területei, míg a különleges területek nagyobb részekre, de egymástól elkülönülve találhatók. A településen jelentős a kiskertes területek aránya, amely a szőlő- és kertkultúra fennmaradását biztosítja.

BEÉPÍTÉSI MÓD

A katonai felmérés térképein megfigyelhető a közlekedési vonalakat kirajzoló, utcafrontos, szabályosan elhelyezkedő, valószínűsíthetően oldalhatáron álló beépítési mód szerint álló épületek.

A később létrejött részekben ugyancsak oldalhatáron álló, de többnyire előkertes épület-elhelyezés valósult meg. A lakótelepeken szabadon álló beépítési mód alakult ki.

ÉPÜLETTÍPUSOK

Az épülettípusok több szempont szerint tipizálhatók:

- Funkció szerint
- Magasság és tömeg szerint
- Kidolgozottság és anyaghasználat szerint
- Minőség szerint

A fenti szempontokat azonban felülírja annak ténye, hogy az adott épület képvisel-e értéket akár saját belső és külső tulajdonságai alapján, akár a közösség életében betöltött szerepe szerint.

A helyi védettségre javasolt elemeket éppen ez utóbbi szempontok szerint válogattuk ki, melyek bemutatása jelen tanulmányban is szerepel.

F) VÉDETTSÉGEK: RÉGÉSZETI ÉS MŰEMLÉKI EGYEDI ÉS TERÜLETI, VILÁGÖRÖKSÉGI

A régészeti lelőhelyek és a műemlékek kulturális, történeti környezetünk részei, ezért a terület-, település- és tájfejlesztéssel valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését a kulturális örökség védelmével összhangban kell végezni. A Kalocsa határában található régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (2001. évi LXIV törvény (Kötv.) 11. §.), azaz e régészeti lelőhelyek területén tervezett beruházásokat, fejlesztéseket oly módon kell tervezni, hogy azok a régészeti lelőhely épségét ne veszélyeztessék. Amennyiben erre nincs mód, úgy a régészeti lelőhelyek leletei eredeti helyükről csak feltárással távolíthatók el. Azaz, e régészeti lelőhelyek kezelése során minden esetben törekedni kell az eredeti állapot megtartására, és a régészeti lelőhelyek állapotromlásának megakadályozására.

A település központja, mint történeti városmag régészeti védelem alatt áll (1. lelőhely), számos történeti forrás van arra vonatkozóan, hogy e helyen már a 11. századtól volt megtelepülés, számolnunk kell vele, hogy a közműépítések, építkezések során régészeti leletek kerülnek elő. A terület a korábbi korokban is intenzíven lakott volt, mint arra a leletmentésekkor előkerült neolitik, bronzkori, vaskori (kelta) és szarmata korból származó leletek is utalnak.

A Kalocsa külterületének szisztematikus régészeti bejárása Gallina Zsolt vezetésével 2005-ben megtörtént, ami alapján - Vadász Éva és D. Szabó Kálmán korábbi terepbejárásaival kiegészítve - jól körvonalazhatók a megtelepedésre alkalmas helyek. Általános elvként fogalmazható meg, hogy a régészeti lelőhelyek tényleges horizontális kiterjedése gyakran nem feleltethető meg teljes mértékben a felszíni leletek szóródása által meghatározható területtel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felszíni adatok alapján sugalltnál rendszerint nagyobb kiterjedésű régészeti lelőhelyekkel szükséges számolnunk a munkák során. A temetők terepi azonosítása terepbejárással csak ritkán lehetséges, ezek pontosabb lehatárolásuk a nehézkes (ezért kevés a temetőkről rendelkezésre álló adat).

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és értesíteni a (Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Kecskeméti Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala 6000 Kecskemét, Széchenyi krt. 12. 76-516-200; epitesugy.kecskemeth@bacsjaras.gov.hu Telefon: +36 76516812, és a területileg illetékes múzeumot (Jelen esetben: Viski Károly Múzeum Kalocsa 6300 Kalocsa Szent István király út 25. 78/462-351).

A régészeti munkarész készítése során egybekapcsoltan jelöltük a földrajzilag kapcsolódó, hasonló régészeti korú leletanyaggal jellemezhető lelőhelyeket (lásd jelen tanulmány 16, 31, 44, 54, 81. lelőhelyei). A Kalocsa középkori településmag (1. lelőhely) lelőhelyénél szerepeltettük a korábban külön-külön bejelentett, összetartozó belvárosi „lelőhelyek” emléktárgyát, külön-külön foltokként történő jelölésüket azonban semmi sem indokolja (központi nyilvántartásban 27501; 27502; 27504; 34121; 34122; 34124; 34130; 39667; 45068 azonosító alatt szereplő lelőhelyek).

Régészeti érdekű területként kell kezeljük a középkori leletanyag alapján kapcsolódónak ítélt 9.a-c. és 52.a-e. lelőhelyek közötti területet, ahol nagy valószínűséggel szintén számítani kell régészeti jelenség és leletanyag előkerülésére. E területeken a földmunkákat, közműépítéseket, tereprendezéseket mindenképp régészeti szakfelügyelet mellett kell végezni, hogy lehetőség legyen az itt előkerülő régészeti jelenségek megmentésére, dokumentálására. Amennyiben e területen nagyobb kiterjedésű földmunkákkal számolunk, úgy ott szükséges egy előzetes régészeti dokumentáció elkészítése, és az e munka során meghatározott régészeti lelőhelyek feltárása. (A régészeti érdekű terület javasolt lehatárolását a ráfedő folttal jelöltük).

Az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti és műemléki adatait a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ által vezetett hivatalos nyilvántartásra és a Viski Károly Múzeum Kalocsa régészeti gyűjteményére és adattárára alapoztuk.

A Forster Központ által vezetett, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 71. § (1) bekezdése szerinti központi, közhiteles hatósági nyilvántartás, valamint a Forster Központtól szóló 199/2014. (VIII. 1.) Korm.rendelet 5.§ (1) bekezdésének megfelelő tudományos adatbázis 2016. júniusi állapota szerint:

Kalocsa közigazgatási határain belül

- 110 régészeti lelőhelyet, valamint
- 22 műemléket és 18 műemléki környezetet ismer.

[Megjegyzendő, hogy a fenti adat eltér a jelen tanulmányban szereplő, a fentiekben részletezett indoklással módosított listától - 91 db régészeti lelőhely.]

A Forster Központ adatszolgáltatása világörökségi és világörökségi várományos területről nem tesz említést. Az UNESCO Világörökségi Listája és a Világörökség Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet melléklete alapján Kalocsa Város világörökség helyszínnel és világörökségi várományos helyszínnel nem érintett.

RENDEZETT RÉGÉSZETI LELEŐHELYEK

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
1	82301	114	Középkori településmag	1049/1, 1046/2, 1047, 1046/1, 1043/32, 1043/43, 1043/35, 1026, 1048, 1043/27, 1024, 1057/1, 1050, 1018, 1005, 1049/2, 1023, 301, 298, 269/3, 269/1, 270, 269/2, 267, 271, 266/5, 268, 519, 363, 518, 520, 521, 303, 300, 305, 299, 296, 273/2, 2949/4, 383/2, 291, 272, 297, 528, 527, 525, 526, 529, 530, 295, 293, 294, 871/2, 292, 523, 265, 2990/5, 264, 34/2, 34/4, 34/3, 206, 54, 55, 41, 43/2, 34/1, 37, 23, 43/1, 47, 16/1, 15/2, 51, 18, 16/2, 39/1, 38, 40, 39/2, 33, 36, 28, 20, 21, 99, 266/1, 82, 81/5, 83, 415, 3188, 84, 79, 86/2, 81/3, 81/4, 85, 19, 34/5, 32, 361/2, 359, 257, 29, 81/2, 50, 48, 49, 78/4, 74, 385/1, 383/1, 58, 381, 386, 393, 98, 258, 3175, 103, 108, 109, 148, 112, 107, 110, 162, 163, 161, 259, 260, 256, 263, 154, 152, 155, 159/1, 160, 159/2, 158, 157, 156, 153, 106, 255, 254, 3180, 3181/1, 96, 3181/2, 261, 262, 151, 149, 150, 3184/1, 3177, 3176, 3179, 3178, 104, 118, 119, 116, 122, 111, 113, 114/2, 114/1, 115, 117, 137, 3185, 3187, 3184/2, 3186, 3183, 3182, 121, 102, 101, 120, 124, 100, 193, 133, 97, 140, 139, 141, 136, 138, 231, 233, 227, 197, 196, 230, 234, 235, 143, 192, 239, 236, 178, 123, 125, 128, 127, 129, 132, 131, 130, 126, 172, 191, 190/2, 190/1, 194, 195, 179, 134, 135, 181, 229, 284, 285, 286, 316, 248, 251, 252, 253, 275, 274, 277, 276, 278, 237, 238, 283, 282, 315, 312, 281, 280, 279, 314, 189, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 174, 13, 173, 176, 175, 169, 167,

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
				182, 184, 185, 186, 187, 177, 188, 225, 207, 209, 226, 228, 413, 396, 414, 385/2, 356, 378, 379, 382, 358, 360, 30/2, 30/1, 31, 15/1, 12, 3/3, 2/1, 352, 354, 357, 355, 353, 14, 208, 183, 164, 170, 171, 180, 10, 166, 384, 60/1, 60/2, 59, 57, 56, 53, 52, 313, 308, 307, 310, 306, 311, 302, 304, 243, 240, 242, 244, 247, 273/1, 246, 245, 249, 250, 409, 406, 410, 431, 432, 430, 434, 401, 397, 403, 402, 405, 395, 408, 407, 411, 419/2, 419/3, 404, 425, 424, 423, 429, 426, 435, 433, 436, 438, 391/2, 439, 440, 437, 443, 441/2, 448, 447, 444, 441/1, 442, 392, 394, 81/1, 78/5, 86/1, 78/2, 78/1, 87, 377, 1001, 387, 371, 372, 380, 391/1, 390, 391/3, 389, 388, 344/1, 80, 450, 202, 203, 68/1, 71, 68/4, 201, 89, 77, 76, 75, 61, 88, 60/3, 94, 92, 91, 199, 200, 72, 68/3, 65, 68/2, 90, 214/2, 505, 503, 331/2, 331/1, 325, 326, 328, 324, 490, 454, 323, 321, 337/1, 322, 327, 330, 289, 501, 504, 507, 506, 320, 319, 508, 318, 458, 463, 459, 462, 509, 510, 511, 512, 427, 451, 446, 453, 449, 452, 495, 494, 492, 491, 493, 496, 498, 497, 500, 428, 287, 288, 514, 445, 515, 467, 513, 317, 499, 502, 331/5, 347, 338, 342, 331/4, 336, 343/2, 331/7, 331/8, 345/1, 266/2, 266/3, 212, 219, 213, 337/2, 222, 221, 211, 217, 345/6, 348/2, 331/6, 331/3, 346, 210, 198, 95, 93, 146, 145, 516, 517, 469, 468, 522, 1025, 1, 241, 266/4, 224, 223, 416, 398, 400, 412, 376, 369/1, 369/2, 367, 368, 370, 27, 26/1, 26/3, 1022/2, 1022/1, 1020, 3/4, 73, 351, 364, 362, 22, 361/1, 1019/4, 1019/1, 1021, 25, 24, 1019/3, 168, 2/2, 165, 541, 1004/1, 1003/1, 1002, 373, 374, 375, 417, 418, 419/4, 420, 421, 422, 331/10, 349, 331/9, 350, 216, 215, 205, 70, 69, 67, 66, 64, 63, 62, 26/2
2	84551	115	Székesegyház	1019/3, 1019/1, 1019/4, 1018
3	84553	116	Érseki vár	1019/3, 1021, 1049/2, 1023
4	34123	7	Banyasziget	012/40, 012/41
5	34125	9	Kisnána-Gombolyagi híd	054/20, 048/11, 048/13, 048/12, 053, 048/14
6	34126	10	Nagynána-Gombolyagi út-Homokgyőr	1350/17, 1350/26, 0101/5, 1350/13
7	34127	11	Malomszeg	0291/11, 0291/10
8	34128	12	Negyvenszállás	0291/28

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
9.a.	34129	13	Papszállás-Nemespálháza	0162/1,
9. b.	50163	76	Felső-Berke, Kelet, 66. lelőhely	0148/13, 0148/14,
9.c.	50166	78	Felső-Berke, Kelet, 68. lelőhely	0148/19, 0148/18, 0148/17, 0148/16
10	34131	15	Új-Drágszél puszta-Szenthat	0453/9
11	34133	16	Vörösszállás-Őstelek	098/25
12	37523	17	Kőégető	0573/1, 0573/38, 0573/34, 0573/35, 0573/33, 0573/37, 0573/36, 0573/72
13	41669	19	Iszakra TSz	1355/2, 1355/1, 1349/1, 1348/67, 1348/66, 1348/65
14	42420	20	Ceglédi-kertek	3133, 3130, 3123, 3125, 3128, 3145/1, 3127, 3131/2, 3124
15	45069	22	Malomszeg II.	0291/28
16. a.	45070	23	Malomszeg II.	0291/12, 0291/13
16.b.	50173	83	Árpás, 73. lelőhely	0291/13, 0291/14, 0291/15
17	45071	24	Péterhádi-dűlő	0301
18	45072	25	Péterhádi-földek	0357/3
19	45080	28	Péterhádi-föld	0312/9
20	50107	31	Babis-sarok, 21. lelőhely	0101/7
21	50108	32	Babis-sarok, 22. lh.	0101/7
22	50109	33	Alsó-Berke, 23. lelőhely	0129/8, 0129/10
23	50110	34	Drágszél-pusztá, tehenészet, Nyugat, 24. lelőhely	0376/4
24	50111	35	Kisnánai-dűlő, 25. lelőhely	054/25, 054/23, 054/22, 054/21, 054/24, 054/37
25	50112	36	Péter-hát, Déli rész, 26. lelőhely	0362/5
26	50113	37	Kisnánai-dűlő, 27. lelőhely	054/15, 054/14, 048/16, 048/17, 054/16, 048/15, 054/20, 054/37, 054/13, 048/18, 048/19, 053

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
27	50115	38	Kisnánai-dűlő, Nyugat, 28. leőhely	048/8, 048/9
28	50116	39	Dögtéri-dűlő, 29. leőhely	054/33, 054/4, 048/5, 054/34, 054/20, 053
29	50118	40	Felső-Berke, 30. leőhely	0148/45, 0148/46, 0148/47, 0148/48
30	50120	41	Dögtéri-dűlő, Észak, 31. leőhely	048/24, 053
31.a.	50122	43	Dögtéri-dűlő, 33. leőhely	054/38, 054/40, 054/10, 054/11
31.b.	50123	56	Simon-tag, 32. leőhely	054/38, 065, 064/4, 066, 067/10, 067/11
32	50124	44	Dögtéri-dűlő, 34. leőhely	054/13
33	50126	45	Kalocsai-dűlő, 35. leőhely	034, 088/4, 089/14, 089/5, 089/4, 089/3
34	50127	46	Negyvenszállás-Kelet, 36. leőhely	0204/10
35	50128	47	Negyvenszállás-Kelet, 37. leőhely	0203, 0204/12, 0204/11, 0204/10, 0201/7, 0201/5, 0201/6
36	50129	48	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 38. leőhely	0204/12, 0204/11, 0204/10
37	50130	49	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 39. leőhely	0204/13, 0204/12, 0204/32, 0204/33
38	50131	50	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 40. leőhely	0204/13, 0204/14
39	50132	51	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 41. leőhely	0204/19, 0204/20, 0204/21, 0204/22
40	50133	52	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 42. leőhely, Szigeti-dűlőtől Ny-ra	0221/18, 0221/19
41	50134	53	Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 43. leőhely	0221/19
42	50135	54	Rókalyuka, 44. leőhely	0204/34, 0204/35
43	50137	55	Rókalyuka, ÉNy 44. leőhely	0204/30, 0204/31

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
44.a.	50138	56	Halom, Mácsai tanyától Ny-ra, 46. lelőhely	0245/23, 0313/1, 0245/24, 0245/22, 0249
44.b.	50140	58	Halom, Mácsai tanyától Ny-ra, 48. lelőhely	0313/10, 0313/11, 0313/1
45	50139	57	Halom DNy, Felső-Városrét, 47. lelőhely	0330/26, 0330/27
46	50141	59	Halom DNy, Felső-Városrét, 49. lelőhely	0312/18, 0312/19
47	50142	60	Felső-Városrét, 50. lelőhely	0312/3
48	50143	61	Papszállástól Ny-ra, 51. lelőhely	0148/26, 0148/25, 0148/24
49	50144	62	Papszállástól Ny-ra, 52. lelőhely	0148/73, 0148/27
50	50145	63	Papszállástól Ny-ra, 53. lelőhely	0148/21, 0148/22, 0148/74, 0148/54, 0148/53, 0148/46, 0148/47, 0148/48
51	50146	64	Felső-Berke, 54. lelőhely	0148/47, 0148/48, 0148/46, 0148/43, 0148/45, 0148/44
52.a.	50147	65	Felső-Berke, 55. lelőhely	0148/66
52.b.	50148	66	Felső-Berke, 56. lelőhely	0265/25, 0265/28, 0265/29, 0265/24, 4591, 4590, 4589/2, 0265/27
52.c.	50153	71	Negyvenszállás, Kelet, 61. lelőhely	0148/64, 0148/63, 0148/71
52.d.	50154	72	Felső-Berke, Nyugat, 62. lelőhely	0201/2, 0201/3, 0201/4, 0201/5, 0201/6, 0201/7, 0201/1
52.e.	50168	79	Negyvenszállás, Kelet, 69. lelőhely, Csemetekert ÉNy	0148/66
53	50149	67	Felső-Berke, 57. lelőhely	0148/66
54.a.	50150	68	Déllő, 58. lelőhely	0253/25
54.b.	50152	70	Déllő, Kiskőrösi úttól É-ra, 60. lelőhely	0253/25
54.c.	50169	80	Déllő, 70. lelőhely	0253/25
55	50151	69	Déllő, 59. lelőhely	0253/32, 0253/33

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
56	50155	73	Felső-Berke, Délkelet, 63. lelőhely	0188/5, 0188/6, 0188/4
57	50156	74	Felső-Berke, Délkelet, 64. lelőhely	0188/8, 0188/9, 0188/7
58	50157	75	Felső-Berke, Délkelet, 65. lelőhely	0188/9, 0188/10, 0188/11, 0188/15, 0188/14, 0188/13
59	50164	77	Felső-Berke, Kelet, 67. lelőhely	0148/37, 0183
60	50170	81	Árendás-dűlő, 71. lelőhely	0527/7
61	50172	82	Árpás, 72. lelőhely	0291/14, 0291/15
62	50174	84	Kőégető, Kelet, 74. lelőhely	0591/4
63	50177	85	Kőégető, Kelet, 75. lelőhely	0591/4
64	50182	86	Kőégető, Kelet, 76. lelőhely	0591/4
65	50183	88	Csatorna-dűlő, 77. lelőhely	0573/1
66	50184	89	Csatorna-dűlő, 78. lelőhely	0573/1
67	50185	90	Csatorna-dűlő, 79. lelőhely	0573/1
68	50186	91	Csatorna-dűlő, 80. lelőhely	0573/1
69	50187	92	Csatorna-dűlő, 81. lelőhely	0573/1
70	50188	93	Kőégető, Nyugati rész, 82. lelőhely, Csatorna-dűlő, Dél	0573/1
71	50189	94	Kőégető, Nyugati rész, 83. lelőhely, Csatorna-dűlőtől DK-re	0573/1
72	50190	95	Sark-dűlő, 84. lelőhely	0261/45, 0261/34, 0261/33
73	50191	96	Telekalji-dűlő, 85. lelőhely	0253/15, 0253/19
74	50192	97	Felső-Városrét-Észak, 86. lelőhely	0253/21
75	50196	98	Felső-Városrét-Észak, 87. lelőhely	0253/21
76	50197	99	Szakmári határ, 88. lelőhely	0188/30, 0188/29, 0188/27, 0188/28, 0188/31
77	50198	100	Szakmári határ, 89. lelőhely	0188/12, 0188/14, 0188/13

Sorszám hatástanulmány	Azonosító	Sorszám Forster	Név	Érintett Hrsz.
78	50199	101	Teleki-dűlő, 90. lelőhely	1348/65, 1348/66, 1348/67, 1348/16, 1350/12
79	50200	102	Teleki-dűlő, É-i rész, 91. lelőhely	1350/5, 1350/4, 1350/12, 1350/13, 0101/7
80	50201	103	Teleki-dűlő, ÉNy-i rész, 92. lelőhely	1350/5
81.a.	50202	103	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 93. lelőhely	1350/5
81.b.	50203	104	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 94. lelőhely	1350/5
82	50205	105	Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 95. lelőhely	1346/6
83	50207	106	Kisnánai-dűlő, Északkelet, 96. lelőhely	054/28, 054/27, 054/26, 054/37, 054/10, 054/11
84	50208	107	Miskei út, Rudi tanyától É-ra, 97. lelőhely	0371, 0372
85	50209	108	Péter-hát, Rudi tanyától Ny-ra, 98. lelőhely	0376/21, 0376/22, 0376/19, 0376/20
86	50210	109	Öntözött terület, Drágszél, Holt-Vajastól K-re, 99. lelőhely	0376/4
87	50213	110	Drágszél-puszta, volt Á. G. tehenészet-Kelet, 100. lelőhely	0382/11, 0382/10, 0406/2, 0401/6, 0382/9, 0376/4
88	50214	111	Mogyorós-dűlő, Észak, 101. lelőhely	0382/8
99	50215	112	Mogyorós-dűlő, Észak, 102. lelőhely	0382/8
90	50216	113	Jármű Szövetkezettől ÉK-re, 103. lelőhely	0119/12, 0119/11, 0119/10, 0119/9, 0119/8
91	70301	37	Uraság-földje-köztí út	021/10, 021/27, 097/56, 098/2

NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

(Forster Központ adatszolgáltatása, 2016. június)

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
27501	Bács-Kiskun	Kalocsa	1		Tomori Pál u. 1.	szakmai			32, 21, 22, 34/1, 31, 23, 34/2, 34/4, 34/3, 38, 33, 34/5	644280	131579
27502	Bács-Kiskun	Kalocsa	2		István Király út 19.	szakmai			360, 358, 357, 359, 266/1	644450	131581
27504	Bács-Kiskun	Kalocsa	4		Hunyadi utca	szakmai			369/1, 369/2, 367, 370, 361/1, 363	644447	131674
34121	Bács-Kiskun	Kalocsa	5		Nagyszeminárium	szakmai			361/2, 361/1, 266/1, 362	644375	131638
34122	Bács-Kiskun	Kalocsa	6		István király u. 16-22.	szakmai			353, 355, 354, 266/1	644548	131491
34123	Bács-Kiskun	Kalocsa	7		Banyasziget	szakmai			012/40, 012/41	646683	133700
34124	Bács-Kiskun	Kalocsa	8		Hunyadi u. 24.	szakmai			416, 413, 415, 398, 396, 414, 400, 412, 363, 385/2	644614	131532
34125	Bács-Kiskun	Kalocsa	9		Kisnána-Gombolyagi híd	szakmai			054/20, 048/11, 048/13, 048/12, 053, 048/14	647274	134120
34126	Bács-Kiskun	Kalocsa	10		Nagynána-Gombolyagi út-Homokgyőr	szakmai			1350/17, 1350/26, 0101/5, 1350/13		
34127	Bács-Kiskun	Kalocsa	11		Malomszeg	szakmai			0291/11, 0291/10	646870	130799
34128	Bács-Kiskun	Kalocsa	12		Negyvenszállás	szakmai			0291/28	647374	131367
34129	Bács-Kiskun	Kalocsa	13		Papszállás-Nemespálháza	szakmai			0162/1	650354	132546
34130	Bács-Kiskun	Kalocsa	14		Szentháromság tér DK-i része	szakmai			364, 367, 363, 362, 1019/3	644397	131716
34131	Bács-Kiskun	Kalocsa	15		Új-Drágszél puszta-Szenthát	szakmai			0453/9	646647	129111
34133	Bács-Kiskun	Kalocsa	16		Vörösszállás-Őstelek	szakmai			098/25	648539	133318
37523	Bács-Kiskun	Kalocsa	17		Kőégető	szakmai			0573/1, 0573/38, 0573/34, 0573/35, 0573/33, 0573/37, 0573/36, 0573/72	643531	133225

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
39667	Bács-Kiskun	Kalocsa	18		Szent István király út 12-14.	szakmai			357, 266/1, 356, 376, 378, 379, 382, 363, 355, 358, 360	644487	131565
41669	Bács-Kiskun	Kalocsa	19		Iszkra TSz	szakmai			1355/2, 1355/1, 1349/1, 1348/67, 1348/66, 1348/65	646428	132534
42420	Bács-Kiskun	Kalocsa	20		Ceglédi-kertek	szakmai			3133, 3130, 3123, 3125, 3128, 3145/1, 3127, 3131/2, 3124	644712	130505
45068	Bács-Kiskun	Kalocsa	21		Tomori Pál utca 48.	szakmai			208, 225, 224, 207, 223, 226	644719	131210
45069	Bács-Kiskun	Kalocsa	22		Malomszeg II.	szakmai			0291/28	647801	131036
45070	Bács-Kiskun	Kalocsa	23		Malomszeg III.	szakmai			0291/12, 0291/13	647031	130520
45071	Bács-Kiskun	Kalocsa	24		Péterhádi-dűlő	szakmai			0301	646664	130093
45072	Bács-Kiskun	Kalocsa	25		Péterhádi földek	szakmai			0357/3	648138	129402
45080	Bács-Kiskun	Kalocsa	28		Péterhádi föld, dellő	szakmai			0312/9	648559	129516
50107	Bács-Kiskun	Kalocsa	31		Babis-sarok, 21. lelőhely	szakmai			0101/7	647590	133144
50108	Bács-Kiskun	Kalocsa	32		Babis-sarok, 22. lh.	szakmai			0101/7	647319	133136
50109	Bács-Kiskun	Kalocsa	33		Alsó-Berke, 23. lelőhely	szakmai			0129/8, 0129/10	648899	132959
50110	Bács-Kiskun	Kalocsa	34		Drágszél-puszt, tehenészet, Nyugat, 24. lelőhely	szakmai			0376/4	646062	126043
50111	Bács-Kiskun	Kalocsa	35		Kisnánai-dűlő, 25. lelőhely	szakmai			054/25, 054/23, 054/22, 054/21, 054/24, 054/37	647723	134119
50112	Bács-Kiskun	Kalocsa	36		Péter-hát, Déli rész, 26. lelőhely	szakmai			0362/5	647174	128075
50113	Bács-Kiskun	Kalocsa	37		Kisnánai-dűlő, 27. lelőhely	szakmai			054/15, 054/14, 048/16, 048/17, 054/16, 048/15, 054/20, 054/37, 054/13, 048/18, 048/19, 053	647425	134371
50115	Bács-Kiskun	Kalocsa	38		Kisnánai-dűlő, Nyugat, 28. lelőhely	szakmai			048/8, 048/9	647043	133973
50116	Bács-Kiskun	Kalocsa	39		Dögtéri-dűlő, 29. lelőhely	szakmai			054/33, 054/4, 048/5, 054/34, 054/20, 053	647200	133674

Azonosító	Megye	Település	Leőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
50118	Bács-Kiskun	Kalocsa	40		Felső-Berke, 30. leőhely	szakmai			0148/45, 0148/46, 0148/47, 0148/48	649724	132396
50120	Bács-Kiskun	Kalocsa	41		Dögtéri-dűlő, Észak, 31. leőhely	szakmai			048/24, 053	647635	134988
50123	Bács-Kiskun	Kalocsa	43		Dögtéri-dűlő, 33. leőhely	szakmai			054/38, 054/40, 054/10, 054/11	648012	134877
50124	Bács-Kiskun	Kalocsa	44		Dögtéri-dűlő, 34. leőhely	szakmai			054/13	647734	134455
50126	Bács-Kiskun	Kalocsa	45		Kalocsai-dűlő, 35. leőhely	szakmai			034, 089/3, 089/4, 088/4, 089/14, 089/5	646448	134818
50127	Bács-Kiskun	Kalocsa	46		Negyvenszállás-Kelet, 36. leőhely	szakmai			0204/10	648878	131494
50128	Bács-Kiskun	Kalocsa	47		Negyvenszállás-Kelet, 37. leőhely	szakmai			0203, 0204/12, 0204/11, 0204/10, 0201/7, 0201/5, 0201/6	649183	131517
50129	Bács-Kiskun	Kalocsa	48		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 38. leőhely	szakmai			0204/12, 0204/11, 0204/10	649095	131380
50130	Bács-Kiskun	Kalocsa	49		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 39. leőhely	szakmai			0204/13, 0204/12, 0204/32, 0204/33	649227	131231
50131	Bács-Kiskun	Kalocsa	50		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 40. leőhely	szakmai			0204/13, 0204/14	649391	131252
50132	Bács-Kiskun	Kalocsa	51		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 41. leőhely	szakmai			0204/19, 0204/20, 0204/21, 0204/22	650087	131395
50133	Bács-Kiskun	Kalocsa	52		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 42. leőhely, Szigeti-dűlőtől Ny-ra	szakmai			0221/18, 0221/19	650692	130883
50134	Bács-Kiskun	Kalocsa	53		Negyvenszállás, Csemetekerti-dűlő, 43. leőhely	szakmai			0221/19	650785	131235
50135	Bács-Kiskun	Kalocsa	54		Rókalyuka, 44. leőhely	szakmai			0204/34, 0204/35	649457	130695
50137	Bács-Kiskun	Kalocsa	55		Rókalyuka, ÉNy, 45. leőhely	szakmai			0204/30, 0204/31	648883	131248
50138	Bács-Kiskun	Kalocsa	56		Halom, Mácsai tanányától Ny-ra, 46. leőhely	szakmai			0245/23, 0313/1, 0245/24, 0245/22, 0249	649574	129717

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
50139	Bács-Kiskun	Kalocsa	57		Halom DNy, Felső-Városrét, 47. lelőhely	szakmai			0330/26, 0330/27	649803	129358
50140	Bács-Kiskun	Kalocsa	58		Halom, Mácsai tanánytól Ny-ra, 48. lelőhely	szakmai			0313/10, 0313/11, 0313/1	649483	129756
50141	Bács-Kiskun	Kalocsa	59		Halom-DNy, Felső-Városrét, 49. lelőhely	szakmai			0312/18, 0312/19	649577	129472
50142	Bács-Kiskun	Kalocsa	60		Felső-Városrét, 50. lelőhely	szakmai			0312/3	648584	129960
50143	Bács-Kiskun	Kalocsa	61		Papszállástól Ny-ra, 51. lelőhely	szakmai			0148/26, 0148/25, 0148/24	649613	132677
50144	Bács-Kiskun	Kalocsa	62		Papszállástól Ny-ra, 52. lelőhely	szakmai			0148/73, 0148/27	649366	132717
50145	Bács-Kiskun	Kalocsa	63		Papszállástól Ny-ra, 53. lelőhely	szakmai			0148/21, 0148/22, 0148/74, 0148/54, 0148/53, 0148/46, 0148/47, 0148/48	649636	132529
50146	Bács-Kiskun	Kalocsa	64		Felső-Berke, 54. lelőhely	szakmai			0148/47, 0148/48, 0148/46, 0148/43, 0148/45, 0148/44	649782	132233
50147	Bács-Kiskun	Kalocsa	65		Felső-Berke, 55. lelőhely	szakmai			0148/66	649094	131860
50148	Bács-Kiskun	Kalocsa	66		Felső-Berke, 56. lelőhely	szakmai			0148/66	649270	132007
50149	Bács-Kiskun	Kalocsa	67		Felső-Berke, 57. lelőhely	szakmai			0148/66	649178	132176
50150	Bács-Kiskun	Kalocsa	68		Déllő, 58. lelőhely	szakmai			0253/25	647554	129974
50151	Bács-Kiskun	Kalocsa	69		Déllő, 59. lelőhely	szakmai			0253/32, 0253/33	647722	130089
50152	Bács-Kiskun	Kalocsa	70		Déllő, Kiskőrösi úttól É-ra, 60. lelőhely	szakmai			0253/25	647502	129911
50153	Bács-Kiskun	Kalocsa	71		Negyvenszállás, Kelet, 61. lelőhely	szakmai			0265/25, 0265/28, 0265/29, 0265/24, 4591, 4590, 4589/2, 0265/27	648799	131737
50154	Bács-Kiskun	Kalocsa	72		Felső-Berke, Nyugat, 62. lelőhely	szakmai			0148/64, 0148/63, 0148/71	648889	131863
50155	Bács-Kiskun	Kalocsa	73		Felső-Berke, Délkelet, 63. lelőhely	szakmai			0188/5, 0188/6, 0188/4	650044	131650

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
50156	Bács-Kiskun	Kalocsa	74		Felső-Berke, Délkelet, 64. leelőhely	szakmai			0188/8, 0188/9, 0188/7	650220	131693
50157	Bács-Kiskun	Kalocsa	75		Felső-Berke, Délkelet, 65. leelőhely	szakmai			0188/9, 0188/10, 0188/11, 0188/15, 0188/14, 0188/13	650422	131591
50163	Bács-Kiskun	Kalocsa	76		Felső-Berke, Kelet, 66. leelőhely	szakmai			0148/13, 0148/14	650225	132214
50164	Bács-Kiskun	Kalocsa	77		Felső-Berke, Kelet, 67. leelőhely	szakmai			0148/37, 0183	650696	132415
50166	Bács-Kiskun	Kalocsa	78		Felső-Berke, Kelet, 68. leelőhely	szakmai			0148/19, 0148/18, 0148/17, 0148/16	650022	132121
50168	Bács-Kiskun	Kalocsa	79		Negyvenszállás, Kelet, 69. leelőhely, Csemetekert ÉNy	szakmai			0201/2, 0201/3, 0201/4, 0201/5, 0201/6, 0201/7, 0201/1	649119	131672
50169	Bács-Kiskun	Kalocsa	80		Déllő, 70. leelőhely	szakmai			0253/25	647422	129934
50170	Bács-Kiskun	Kalocsa	81		Árendás-dűlő, 71. leelőhely	szakmai			0527/7	643277	130281
50172	Bács-Kiskun	Kalocsa	82		Árpás, 72. leelőhely	szakmai			0291/14, 0291/15	646865	130221
50173	Bács-Kiskun	Kalocsa	83		Árpás, 73. leelőhely	szakmai			0291/13, 0291/14, 0291/15	647096	130421
50174	Bács-Kiskun	Kalocsa	84		Kőégető, Kelet, 74. leelőhely	szakmai			0591/4	644844	133118
50177	Bács-Kiskun	Kalocsa	85		Kőégető, Kelet, 75. leelőhely	szakmai			0591/4	644437	133239
50182	Bács-Kiskun	Kalocsa	86		Kőégető, Kelet, 76. leelőhely	szakmai			0591/4	644289	133206
50183	Bács-Kiskun	Kalocsa	87		Csatorna-dűlő, 77. leelőhely	szakmai			0573/1	643736	133424
50184	Bács-Kiskun	Kalocsa	88		Csatorna-dűlő, 78. leelőhely	szakmai			0573/1	643515	133657
50185	Bács-Kiskun	Kalocsa	89		Csatorna-dűlő, 79. leelőhely	szakmai			0573/1	643170	134073
50186	Bács-Kiskun	Kalocsa	90		Csatorna-dűlő, 80. leelőhely	szakmai			0573/1	643032	134121
50187	Bács-Kiskun	Kalocsa	91		Csatorna-dűlő, 81. leelőhely	szakmai			0573/1	643273	133657
50188	Bács-Kiskun	Kalocsa	92		Kőégető, Nyugati rész, 82. leelőhely, Csatorna-dűlő, Dél	szakmai			0573/1	643441	133370
50189	Bács-Kiskun	Kalocsa	93		Kőégető, Nyugati rész, 83. leelőhely, Csatorna-dűlőtől DK-re	szakmai			0573/1	643236	133221

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
50190	Bács-Kiskun	Kalocsa	94		Sark-dűlő, 84. leelőhely	szakmai			0261/45, 0261/34, 0261/33	647915	131682
50191	Bács-Kiskun	Kalocsa	95		Telekalji-dűlő, 85. leelőhely	szakmai			0253/15, 0253/19	648735	131338
50192	Bács-Kiskun	Kalocsa	96		Felső-Városrét-Észak, 86. leelőhely	szakmai			0253/21	648235	130880
50196	Bács-Kiskun	Kalocsa	97		Felső-Városrét-Észak, 87. leelőhely	szakmai			0253/21	648145	130900
50197	Bács-Kiskun	Kalocsa	98		Szarmári határ, 88. leelőhely	szakmai			0188/30, 0188/29, 0188/27, 0188/28, 0188/31	650937	131925
50198	Bács-Kiskun	Kalocsa	99		Szarmári határ, 89. leelőhely	szakmai			0188/12, 0188/14, 0188/13	650962	131485
50199	Bács-Kiskun	Kalocsa	100		Teleki-dűlő, 90. leelőhely	szakmai			1348/65, 1348/66, 1348/67, 1348/16, 1350/12	646445	132781
50200	Bács-Kiskun	Kalocsa	101		Teleki-dűlő, É-i rész, 91. leelőhely	szakmai			1350/5, 1350/4, 1350/12, 1350/13, 0101/7	646895	133392
50201	Bács-Kiskun	Kalocsa	102		Teleki-dűlő, ÉNy-i rész, 92. leelőhely	szakmai			1350/5	646713	133410
50202	Bács-Kiskun	Kalocsa	103		Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 93. leelőhely	szakmai			1350/5	646557	133294
50203	Bács-Kiskun	Kalocsa	104		Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 94. leelőhely	szakmai			1350/5	646425	133212
50205	Bács-Kiskun	Kalocsa	105		Teleki-dűlő és a Vajas-fok között, 95. leelőhely	szakmai			1346/6	646244	133059
50207	Bács-Kiskun	Kalocsa	106		Kisnánai-dűlő, Északkelet, 96. leelőhely	szakmai			054/28, 054/27, 054/26, 054/37, 054/10, 054/11	647996	134317
50208	Bács-Kiskun	Kalocsa	107		Miskei út, Rudi tanyától É-ra, 97. leelőhely	szakmai			0371, 0372	646784	128171
50209	Bács-Kiskun	Kalocsa	108		Péter-hát, Rudi tanyától Ny-ra, 98. leelőhely	szakmai			0376/21, 0376/22, 0376/19, 0376/20	645749	127401

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
50210	Bács-Kiskun	Kalocsa	109		Öntözött terület, Drágszél, Holt-Vajastól K-re, 99. lelőhely	szakmai			0376/4	645670	126774
50213	Bács-Kiskun	Kalocsa	110		Drágszél-puszta, volt Á. G. tehenészet-Kelet, 100. lelőhely	szakmai			0382/11, 0382/10, 0406/2, 0401/6, 0382/9, 0376/4	646732	125950
50214	Bács-Kiskun	Kalocsa	111		Mogyorós-dűlő, Észak, 101. lelőhely	szakmai			0382/8	646039	125859
50215	Bács-Kiskun	Kalocsa	112		Mogyorós-dűlő, Észak, 102. lelőhely	szakmai			0382/8	645923	125494
50216	Bács-Kiskun	Kalocsa	113		Jármű Szövetkezettől ÉK-re, 103. lelőhely	szakmai			0119/12, 0119/11, 0119/10, 0119/9, 0119/8	647855	132389
82301	Bács-Kiskun	Kalocsa	114		Középkori településmag	szakmai			1049/1, 1046/2, 1047, 1046/1, 1043/32, 1043/43, 1043/35, 1026, 1048, 1043/27, 1024, 1057/1, 1050, 1018, 1005, 1049/2, 1023, 301, 298, 269/3, 269/1, 270, 269/2, 267, 271, 266/5, 268, 519, 363, 518, 520, 521, 303, 300, 305, 299, 296, 273/2, 2949/4, 383/2, 291, 272, 297, 528, 527, 525, 526, 529, 530, 295, 293, 294, 871/2, 292, 523, 265, 2990/5, 264, 34/2, 34/4, 34/3, 206, 54, 55, 41, 43/2, 34/1, 37, 23, 43/1, 47, 16/1, 15/2, 51, 18, 16/2, 39/1, 38, 40, 39/2, 33, 36, 28, 20, 21, 99, 266/1, 82, 81/5, 83, 415, 3188, 84, 79, 86/2, 81/3, 81/4, 85, 19, 34/5, 32, 361/2, 359, 257, 29, 30/1, 30/2, 31, 81/2, 50, 48, 49, 78/4, 74, 52, 53, 379, 13, 14, 385/1, 383/1, 58, 381, 386, 393, 98, 258, 3175, 103, 108, 109, 148, 112, 107, 110, 162, 163, 161, 259, 260, 256, 263, 154, 152, 155, 159/1, 160, 159/2, 158, 157, 156, 153,	644550	131439

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
									106, 255, 254, 3180, 3181/1, 96, 3181/2, 261, 262, 151, 149, 150, 3184/1, 3177, 3176, 3179, 3178, 104, 118, 119, 116, 122, 111, 113, 114/2, 114/1, 115, 117, 137, 3185, 3187, 3184/2, 3186, 3183, 3182, 121, 102, 101, 120, 124, 100, 193, 133, 97, 140, 139, 141, 136, 138, 231, 233, 227, 197, 196, 230, 234, 235, 143, 192, 239, 236, 178, 123, 125, 128, 127, 129, 132, 131, 130, 126, 172, 191, 190/2, 190/1, 194, 195, 179, 134, 135, 181, 229, 284, 285, 286, 316, 248, 251, 252, 253, 275, 274, 277, 276, 278, 237, 238, 283, 282, 315, 312, 281, 280, 279, 314, 313, 308, 307, 310, 306, 311, 302, 304, 243, 240, 242, 244, 247, 273/1, 246, 245, 249, 250, 409, 406, 410, 431, 432, 430, 434, 401, 397, 403, 402, 405, 189, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 174, 173, 176, 175, 169, 167, 182, 184, 185, 186, 187, 241, 177, 188, 225, 207, 209, 226, 228, 416, 413, 398, 396, 414, 400, 412, 385/2, 356, 378, 382, 358, 360, 15/1, 12, 3/3, 2/1, 352, 354, 357, 355, 353, 208, 183, 164, 168, 170, 171, 165, 180, 10, 166, 541, 384, 417, 421, 331/10, 349, 60/1, 60/2, 59, 57, 56, 395, 408, 407, 411, 419/2, 419/3, 404, 425, 424, 423, 429, 426, 435, 433, 436, 438, 391/2, 439, 440, 437, 443, 441/2, 448, 447, 444, 441/1, 442, 392, 394, 81/1, 78/5, 86/1, 78/2, 78/1, 87, 377, 1001, 387, 371, 372,		

Azonosító	Megye	Település	Lelőhelyszám	Azonosítatlan	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési jogi aktusok	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
									380, 391/1, 390, 391/3, 389, 388, 344/1, 80, 450, 202, 203, 68/1, 71, 68/4, 201, 89, 77, 76, 75, 61, 88, 60/3, 94, 92, 91, 199, 200, 72, 68/3, 65, 68/2, 90, 214/2, 505, 503, 331/2, 331/1, 325, 326, 328, 324, 490, 454, 323, 321, 337/1, 322, 327, 330, 289, 501, 504, 507, 506, 320, 319, 508, 318, 458, 463, 459, 462, 509, 510, 511, 512, 427, 451, 446, 453, 449, 452, 495, 494, 492, 491, 493, 496, 498, 497, 500, 428, 287, 288, 514, 445, 515, 467, 513, 317, 499, 502, 331/5, 347, 338, 342, 331/4, 336, 343/2, 331/7, 331/8, 345/1, 266/2, 266/3, 212, 219, 213, 337/2, 222, 221, 211, 217, 345/6, 348/2, 331/6, 331/3, 346, 210, 198, 95, 93, 146, 145, 516, 517, 469, 468, 522, 1025, 1, 266/4, 224, 223, 376, 369/1, 369/2, 367, 368, 370, 27, 26/1, 26/3, 1022/2, 1022/1, 1020, 3/4, 73, 351, 364, 362, 22, 361/1, 1019/4, 1019/1, 1021, 25, 24, 1019/3, 2/2, 1004/1, 1003/1, 1002, 373, 374, 375, 418, 419/4, 420, 422, 331/9, 350, 216, 215, 205, 70, 69, 67, 66, 64, 63, 62, 26/2		
84551	Bács-Kiskun	Kalocsa	115		Székesegyház	szakmai			1019/3, 1019/1, 1019/4, 1018	644313	131733
84553	Bács-Kiskun	Kalocsa	116		Érseki vár	szakmai			1019/3, 1021, 1049/2, 1023	644218	131810
70301	Bács-Kiskun	Uszód	37		Uraság-földje-köztli út	szakmai			098/2, 097/56, 021/27, 021/10	645322	134746
50122	Bács-Kiskun	Uszód	56		Simon-tag, 32. lelőhely	szakmai			054/38, 065, 064/4, 066, 067/10, 067/11	648235	135606

NYILVÁNTARTOTT MŰEMLÉKEK ÉS MŰEMLÉKI KÖRNYEZETEK

(Forster Központ adatszolgáltatása, 2016. június)

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
576	13535	Bács-Kiskun	Kalocsa	Asztrik tér 3.	Zárda	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1050	644373	131804
576	13599	Bács-Kiskun	Kalocsa	Asztrik tér 7.	leánynevelő intézet	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1057/1	644295	131922
570	16930	Bács-Kiskun	Kalocsa	István király u. 6.	Pince	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	361/1, 361/2	644392	131633
8698	19261	Bács-Kiskun	Kalocsa		Kalocsa, Műemléki jelentőségű terület ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1064/2, 1065, 1066, 1018, 363, 367, 368, 369/1, 369/2, 370, 376, 378, 379, 382, 383/2, 385/2, 396, 414, 415, 416, 351, 266/4, 73, 23, 24, 25, 26/1, 26/3, 30/2, 31, 32, 33, 34/5, 38, 1020, 1067, 26/2, 1068, 1070/27, 1070/28, 1139, 1140/2, 1141, 1142/2, 1146, 1147, 1150, 1151, 1152, 1155, 1156, 1157/1, 1157/2, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165/1, 1166, 1167/2, 1167/1, 1007, 1004/3, 1005, 541, 1004/1, 1003/1, 1002, 373, 374, 375, 384, 417, 418, 419/4, 420, 421, 422, 331/10, 349, 331/9, 350, 216, 215, 205, 70, 69, 67, 66, 64, 63, 62, 60/1, 60/2, 59, 57, 56, 54, 53, 52, 51, 43/2, 41, 39/1		
584	23786	Bács-Kiskun	Kalocsa		Kanonokház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1004/3, 1005, 1007, 1018, 1019/1, 1019/3, 1021, 1023, 1049/2, 1057/1,		

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
									1058, 1059, 1060/1, 364, 541		
576	23787	Bács-Kiskun	Kalocsa		Zárda, templom (Szent József) és leánynevelő intézet ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1004/3, 1005, 1007, 1018, 1019/1, 1019/3, 1021, 1023, 1043/21, 1043/23, 1043/24, 1044, 1045, 1046/1, 1046/2, 1047, 1049/1, 1049/2, 1058, 1059, 1060/1, 364, 541		
567	23789	Bács-Kiskun	Kalocsa		Egyemletes sarokház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1002, 1003/1, 1004/1, 1005, 1018, 1019/1, 1019/3, 1019/4, 1049/2, 1050, 25, 362, 363, 367, 368, 541		
566	23791	Bács-Kiskun	Kalocsa		Lakóház (Liszt Ferenc Zeneiskola) ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1019/1, 1019/3, 1019/4, 19, 21, 22, 25, 266/1, 361/1, 361/2, 363, 364, 367		
577	23792	Bács-Kiskun	Kalocsa		Érseki istálló ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1043/39, 1044, 1047, 1049/1, 1057/1, 1043/32		
568	23793	Bács-Kiskun	Kalocsa		Lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1019/3, 19, 20, 23, 24, 25, 266/1, 31, 32, 33, 34/5, 361/2, 362		
569	23794	Bács-Kiskun	Kalocsa		Nagyszeminárium (Tomori Pál Főiskola) ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1019/1, 1019/3, 1019/4, 19, 21, 22, 25, 266/1, 361/1, 361/2, 363, 364, 367		
570	23796	Bács-Kiskun	Kalocsa		Huber-ház (Paprikamúzeum)	Műemléki környezet			18, 19, 21, 266/1, 359, 360, 362, 363, 369/1, 369/2, 367		

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
					ex-lege műemléki környezete						
572	23799	Bács-Kiskun	Kalocsa		volt Jezsuita rendház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			10, 11, 14, 266/1, 3/3, 353, 356, 357, 363, 382, 383/2, 384, 4, 7, 8, 354		
573	23801	Bács-Kiskun	Kalocsa		Gimnázium (Szent István Gimnázium) ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			2/1, 266/1, 3/3, 352, 354, 355, 363, 383/2, 385/2, 396, 414, 415, 416, 417, 418, 384		
574	23803	Bács-Kiskun	Kalocsa		Lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			11, 12, 13, 15/2, 266/1, 355, 356, 357		
578	23804	Bács-Kiskun	Kalocsa		Szentháromság oszlop ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1019/1, 1019/3, 22, 24, 25, 266/1, 362, 363, 364		
579	23806	Bács-Kiskun	Kalocsa		Érseki székesegyház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1018, 1019/3, 1019/4, 1020, 1021, 1023, 1049/2, 1050, 22, 24, 25, 266/1, 362, 363, 364		
580	23807	Bács-Kiskun	Kalocsa		Érseki palota ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1019/1, 1019/3, 1020, 1021, 1022/1, 1024, 1043/27, 1043/32, 1047, 1048, 1049/1, 1049/2, 1050, 1057/1, 1067, 25, 1065		
581	23809	Bács-Kiskun	Kalocsa		Lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1018, 1019/1, 1019/3, 1020, 1022/1, 1049/2, 1050, 25, 26/1, 26/2, 1023		

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
582	23811	Bács-Kiskun	Kalocsa		Lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1018, 1019/1, 1019/3, 1020, 1023, 1049/2, 1050, 25, 26/1, 26/2, 1022/1		
583	23812	Bács-Kiskun	Kalocsa		Érseki jószágkormányzás g ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			1018, 1019/1, 1019/3, 1019/4, 1020, 1021, 22, 23, 24, 26/1, 26/3, 30/2, 31, 364		
566	2205	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 2-4.	Lakóház (Liszt Ferenc Zeneiskola)	Műemlék	II.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	362	644386	131683
567	2204	Bács-Kiskun	Kalocsa	Hunyadi János u. 2.	Egyemletes sarokház	Műemlék	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	364	644378	131722
568	2207	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 1.	Lakóház	Műemlék	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	21, 22	644314	131628
569	2208	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 2-4.	Nagyszeminárium (Tomori Pál Főiskola)	Műemlék	II.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	362	644355	131649
570	2209	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 6.	Huber-ház (Paprikamúzeum)	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	361/1, 361/2	644386	131628

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
571	2210	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 14.	Szent István úti Általános Iskola	Műemlék (nyilvántartott)	III.		357	644460	131544
572	2211	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 18.	volt Jezsuita rendház	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, 13336/1963. ÉM	355, 354	644522	131489
573	2212	Bács-Kiskun	Kalocsa	Hunyadi János u. 23-25.	Gimnázium (Szent István Gimnázium)	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	353	644612	131481
574	2213	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szent István király utca 21.	Lakóház	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	14	644448	131502
576	2202	Bács-Kiskun	Kalocsa	Asztrik tér 3.	Zárda, templom (Szent József) és leánynevelő intézet	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1050, 1057/1		
577	2206	Bács-Kiskun	Kalocsa	Kunszt József utca 12.	Érseki istálló	Műemlék	II.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1046/1, 1046/2, 1045	644344	132007
578	2214	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér	Szentháromság oszlop	Műemlék	II.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1019/4	644317	131690
579	2215	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér	Érseki székesegyház	Műemlék	I.	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1019/1	644321	131731

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
580	2216	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér 1., Deák Ferenc utca 2., Szentháromság tér 1. - Deák Ferenc utca 2.	Érseki palota	Műemlék	I.	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1023	644227	131793
581	2217	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér	Lakóház	Műemlék	II.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1021	644230	131727
582	2218	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér	Lakóház	Műemlék	II.	8490/1965. ÉM	1021	644245	131709
583	2219	Bács-Kiskun	Kalocsa	Szentháromság tér 4.	Érseki jószágkormányzósa g	Műemlék	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	25	644276	131672
584	2201	Bács-Kiskun	Kalocsa	Asztrik tér 1.	Kanonokház	Műemlék	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1050	644310	131800
6800	2203	Bács-Kiskun	Kalocsa	Eszperantó u.	Érseki magtár	Műemlék	II.		1043/22	644470	132065
8698	2220	Bács-Kiskun	Kalocsa		Kalocsa, Műemléki jelentőségű terület	Műemléki jelentőségű terület		I. Mh. 1741/1972. ÉVM 48011/1972. MM	1067, 1065, 1026, 1043/35, 1043/48, 1043/43, 1043/47, 1043/46, 1043/45, 1043/44, 1043/42, 1043/41, 1043/40, 1043/38, 1043/37, 1043/24, 1043/49, 1043/50, 1043/51, 1043/3, 1043/4, 1043/5, 1043/7,		

Törzsszám	Azonosító	Megye	Helység	Cím	Név	Védelem	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
									1043/6, 1043/8, 1043/9, 1043/10, 1043/11, 1043/14, 1043/15, 1029, 1025, 1064/2, 1027/3, 1027/2, 1027/7, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 1019/1, 1021, 1023, 1043/22, 1045, 1046/1, 1046/2, 1050, 1057/1, 1019/4, 21, 22, 25, 353, 354, 355, 357, 361/1, 361/2, 362, 364, 266/4, 1027/4, 1027/5, 1028, 1030, 1031, 1032, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1033/1, 1042/1, 1042/2, 1042/3, 1042/4, 1042/5, 1042/6, 1042/7, 1042/8, 1042/9, 1040, 1041, 1042/10, 1042/11, 1042/12, 1033/2, 1043/17, 1043/29, 1043/18, 1043/26, 1043/25, 1043/23, 1043/21, 1043/30, 1043/31, 1044, 1043/39, 1043/32, 1043/27, 1048, 1047, 1024, 1049/1, 1060/4, 1060/3, 1060/1, 1060/5, 1064/1, 1, 266/1, 356, 358, 360, 359, 1018, 1059, 1058, 1049/2, 1022/2, 1022/1, 1020, 23, 20, 19, 18, 16/2, 16/1, 15/1, 12, 3/3, 3/4, 2/1, 73, 351, 352, 14, 363, 15/2, 24, 1019/3, 2/2, 10		

G) AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ELEMZÉSE

A RÉGÉSZETI LELOHELYEK OSZTÁLYBA SOROLÁSA A VÉDELEM FOKOZATAI SZERINT

A régészeti lelőhelyek védelméről a 2001. évi LXVI. törvény rendelkezik az alábbi módon:

„11. § A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.”

Ez esetünkben azt jelenti, hogy a Kalocsa közigazgatási határain belül található valamennyi régészeti lelőhelyet általános védettség illeti meg. Területüket a fenntartható használat elvének figyelembe vételével csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. Lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni azokat.

Ami a településrendezési tervek készítése tekintetében kezelésüket meghatározza, hogy a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük, azaz a hatástanulmány készítése során lehetőségünk van olyan javaslatok megtételére, melyek a régészeti lelőhelyek állapotmegőrzését szolgálják.

Az általános védelem mellett a miniszter külön rendeletben védetté nyilváníthat régészeti lelőhelyeket.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítása a 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről alapján:

„12. § Az ország kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű nyilvántartott régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani.

13. § (1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

(2) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

(3) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni.

(4) Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.

14. § (1) A védetté nyilvánítás előkészítését a Hivatal folytatja le, amely évente legalább egyszer javaslatot tesz a nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítására.

(2) A védelem alá vonni tervezett lelőhelyhez és a lelőhely régészeti védőövezetéhez tartozó ingatlanok tulajdonosait és az egyéb érintett személyeket jogszabályban meghatározott módon értesíteni kell.”

Fenti törvény alapján Kalocsa közigazgatási határán belül jelenleg nincs kiemelten, vagy fokozottan védett lelőhely, bár jellegénél fogva indokolt lehet a Székesegyház (2. lelőhely - azonosító 84551) kiemelten védett régészeti lelőhely kategóriába sorolása.

Nagyon kevés az olyan településünk, ahol a település határában található régészeti lelőhelyek és a táj tagolása a kalocsaihoz hasonlóan kapcsolható össze. A szisztematikus - minden szántóföldi művelésben lévő területet érintő Gallina Zsolt által végzett régészeti terepbejárásnak és néhány leletmentésnek köszönhetően Kalocsa közigazgatási területén található régészeti lelőhelyek jól adatoltak, ennek ellenére fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a település területén számos régészeti lelőhely található, melyek pontos kiterjedése nem ismert.

Kalocsa belterülete beépítettsége miatt régészetileg pontosabban nem értékelhető, viszont 1. lelőhelyként bejelentésre került a középkori településmag, ami a többi megtelepedő korszak tekintetében is - a földrajzi adottságok tükrében - régészeti érdekűnek tekinthető terület. A mai településközpont Árpád- és középkori szerkezeti változást mutató régészeti lelőhelye a hasonló városok közül is kivételesen szemléletesen mutatja, hogyan alakult Kalocsa 11-16. századi története. A belterületen belül bármilyen földmunka esetén régészeti szakfelügyelet javasolt. A régészeti

szakfelügyelet részben az ismert lelőhelyek kiterjedésének meghatározására ad lehetőséget (újkőkori és kelta településrész, különböző korok temetői, középkori településmag stb.; részben konkrétan „leletmentesíti” a beruházási területeket, így elkerülhető kulturális örökségünk megsemmisülése.

Amennyiben a fejlesztés nagyberuházásnak minősül, a Kötv 23.§. rendelkezései alapján előzetes régészeti dokumentáció készítése kötelező:

„Az előzetes régészeti dokumentáció készítése során – a jogszabályban meghatározott kivételekkel – próbafeltárást kell végezni, amely nem a megelőző feltárás része. Az előzetes régészeti dokumentáció záródokumentuma a feltárási projektterv. A feltárási projektterv meghatározza a nagyberuházáshoz kapcsolódó valamennyi régészeti feladatellátást, annak módját, az érintett területet és annak régészeti jellemzőit, a várható kockázatokat. A feltárási projektterv tartalmazza továbbá a projektterv készítésének időpontjában irányadó szabályok szerint, valamint a 23/E. § (2) bekezdése alapján a régészeti feladatellátást végző, feltárássra jogosult intézményt.”

A régészeti örökség védelme érdekében minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.

Régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt és a területileg illetékes múzeumot, mindemellett nagyon fontosnak tartjuk az örökségtudatos lakossági tájékoztatást.

A MŰEMLÉKI VÉDETTSÉG FOKOZATAI

A műemléki védettségről a 2001. évi LXVI. törvény rendelkezik az alábbi módon:

„32. § A nyilvántartott műemléki értékeket a miniszter rendeletben nyilvánítja műemlékké, aminek tartalmaznia kell:

- a) a védetté nyilvánítás tényét,*
- b) a védetté nyilvánított műemléki érték meghatározását, a védelem célját,*
- c) a védelem fajtáját (műemlék, műemléki terület),*
- d) az egyedileg védett ingatlanra (ingatlanrészre) vonatkozó, elővásárlási joggal kapcsolatos rendelkezést,*
- e) a műemléknek az örökségvédelmi bírság szerinti számítási kategóriájába és a védelem kormányrendeletben meghatározott további szempontjai szerinti kategóriába sorolását,*
- f) a műemlék ingatlan (ingatlanrész) és a műemléki terület meghatározását, az azonosításához szükséges helyrajzi adatokkal.*

32/A. § A Hivatal évente legalább egyszer javaslatot tesz a nyilvántartott műemléki értékek műemlékké nyilvánítására.

33. § Egyes jelentős történeti és kulturális értékű, illetve veszélyeztetett helyzetű műemlékek és műemlék-együttesek fokozott védelmét biztosítani kell.

34. § A műemléket, valamint indokolt esetben fontosabb megközelítési pontjain a védett területet a hatóság a jellemző adatokat ismertető „Műemlék” feliratú táblával jelöli meg.”

Az örökségvédelmi bírság szerinti számítási kategóriáira vonatkozó, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 74.§ (3) d) pontja rendelkezik az alábbiak szerint:

„d) az I. bírságkategóriába sorolt műemlékek esetében ellenőrizni kell az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló kormányrendeletben meghatározott szervizkönyv vezetését, a műemlék műemlékvédelmi szempontú szakértői felülvizsgálatát.”

Kalocsa területén 6 db I. bírság kategóriába sorolt műemlék található, míg a többi műemlék II. és III. bírság kategóriába tartozik.

I. bírságkategóriába sorolt műemlékek

Törzsszám	Cím	Név	Bírság kategória	Védési ügyiratok	Helyrajzi szám
567	Hunyadi János u. 2.	Egyemeletes sarokház	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	364
568	Szent István király utca 1.	Lakóház	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	21, 22
579	Szentháromság tér	Érseki székesegyház	I.	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1019/1
580	Szentháromság tér 1., Deák Ferenc u. 2.	Érseki palota	I.	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1023
583	Szentháromság tér 4.	Érseki jószágkormányzóság	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	25
584	Asztrik tér 1.	Kanonokház	I.	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1050

Forrás: Forster Központ adatszolgáltatása

H) TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSSZERÉBEN

A területhasználat vizsgálata során előre kell bocsássuk, hogy a mai szemmel megtelepedésre alkalmasnak tekintett helyeket már elődeink, az elmúlt 7000 év során elfoglalták. Oly módon kell tehát a régészeti lelőhelyek kezelését megoldani, hogy ott ma is aktív emberi tevékenységgel kell számoljunk. Az őskőkori régészeti lelőhelyek többsége az intenzív szántóföldi műveléssel érintett magasártéren található. A jelenlegi területhasználat a külterületi szakaszok esetében viszonylag kis mértékben, de folyamatosan (elsősorban szántás, szőlőtelepítés okozta bolygatás), míg belterületen már nagyobb mértékben, de alkalomszerűen (főként építkezések, közműfektetések) veszélyezteteti a kulturális örökség ismert és eddig azonosíthatatlan elemeit. A tervezett változtatások az érintett örökségi elemek (régészeti lelőhelyek) teljes, vagy részleges pusztulásával járnak - ilyen veszély a belterületi lelőhelyek beépítése.

Az azonosított régészeti lelőhelyek egy része szántóföldi művelés alatt van. A folyamatos roncsolás megmutatkozik pl. a terepbejárás során talált régészeti leletanyag elaprózódott mivoltában, illetve a talajréteg kopásában. A mezőgazdasági területeken a kialakult használat folytatható, amely a szántással, talajjavító, meliorációs tevékenységgel jár együtt, vagy gyepesítés megengedett, de attól a lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a hatályos jogszabályok szerint kell eljárni. Ezekben a területen minden, az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz az illetékes járási kormányhivatal előzetes engedélyre szükséges.

Kalocsa határában egykoron létezett középkori települések és Kalocsa belvárosa tekintetében fel kell hívni a figyelmet arra, hogy előkerülhetnek helyben megőrzendő épített örökségi elemek (templomok, egyéb középkori épületek falazatai).

Tekintettel a régészeti lelőhelyek ismertetésénél leírtakra minden földmunkával járó beruházás esetén javasolom kikérni az örökségvédelmi hatóság (Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Kecskeméti Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala 6000 Kecskemét, Széchenyi krt. 12. 76-516-200; epitesugy.kecskemett@bacsjaras.gov.hu Telefon: +36 76516812) véleményét, és előzetes hatásvizsgálat készítését.

2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK: A TÉR- ÉS IDŐBELI FOLYAMATOK SZÖVEGES ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ TÉRKÉPI VAGY GRAFIKUS MEGJELENÍTÉSE

A Hatástanulmány Kalocsa Településfejlesztési Konceptiója című dokumentumban rögzített jövőképet, és ennek elérésére kitűzött célrendszeri elemeket tekintette változtatási szándékoknak.

Az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 12. mellékletében szereplő tartalom éppen ezért kiegészül a Konceptió jövőképi, valamint célfa elemeinek bemutatásával.

KALOCSA CÉLJAI

STRATÉGIAI CÉLOK / TEMATIKUS CÉLOK / TEMATIKUS RÉSZCÉLOK

1. Gazdaság potenciál növelése

- 1.1. Gazdasági ágazatok egyensúlyának megteremtése
 - 1.1.1. Közlekedés-földrajzi helyzet erősítése
 - 1.1.2. Termőhelyi adottságokra építő mezőgazdaság
 - 1.1.3. Iparterületek kihasználtságának realizálása
 - 1.1.4. Turizmus és szolgáltató szektor fejlesztése
- 1.2. Helyi gazdaság erősítése
 - 1.2.1. Helyi sajátosságokra építő vállalkozásbarát környezet kialakítása
 - 1.2.2. Beruházás ösztönző helyi adórendszer kidolgozása
 - 1.2.3. Virilistákkal való együttműködés
 - 1.2.4. Rövid ellátási lánc preferálása, őstermelői piac fejlesztése
- 1.3. Foglalkoztatás bővítése
 - 1.3.1. Vállalkozások betelepülésének támogatása
 - 1.3.2. Atipikus foglalkoztatási formák népszerűsítése
 - 1.3.3. Eltérő képzettségi szintűek számára munkaalkalom teremtése
 - 1.3.4. Értékteremtő közfoglalkoztatás tervezése
- 1.4. Képzés piaci igényekhez igazítása
 - 1.4.1. Felsőfokú oktatás megtartása
 - 1.4.2. Középfokú oktatás, iskolaváros pozíció erősítése
 - 1.4.3. Helyi igényekhez igazodó szakképzés
 - 1.4.4. Képzett rétegek helyben maradásának támogatása

2. Életminőség javítása

- 2.1. Demográfiai egyensúly megteremtése
 - 2.1.1. Népeségszám stabilizálása
 - 2.1.2. Családbarát város kialakítása
 - 2.1.3. Idősek ellátásának fejlesztése
 - 2.1.4. Fiatalok helyben tartása, generációs együttélés erősítése
- 2.2. A lakosság egészségügyi állapotának javítása
 - 2.2.1. Egészségügyi intézményrendszer, kórház fejlesztése
 - 2.2.2. Megelőzésre összpontosító ellátórendszer kiépítése
 - 2.2.3. Sportolás, sportoláshoz kapcsolódó intézmények fejlesztése
 - 2.2.4. Termál- és gyógyvíz kiemelt hasznosítása
- 2.3. Arculatfejlesztés
 - 2.3.1. Települési hierarchiaszint megőrzése

- 2.3.2. Vízi elemek (csatornák, Duna) hangsúlyos kezelése
- 2.3.3. Épített és táji sajátosságok megőrzése, erősítése
- 2.3.4. Hagyományok megőrzése, átörökítése
- 2.4. Társadalmi befogadás, szociális biztonság és közbiztonság erősítése
 - 2.4.1. Következetes elvárások érvényesítése
 - 2.4.2. Szociális ellátás fejlesztése
 - 2.4.3. Fenntartható önkormányzati bérlakás-gazdálkodás
 - 2.4.4. Közbiztonság, közlekedés biztonság javítása

3. Épített környezet fejlesztése

- 3.1. Városrészek kiegyensúlyozott fejlesztése
 - 3.1.1. Város- és városrészközpont rekonstrukciója
 - 3.1.2. Barnamezős területek fejlesztésbe való bevonása
 - 3.1.3. Zöldfelületek, közösségi terek bővítése
 - 3.1.4. Szegregátumok helyzetének rendezése
- 3.2. Intézményi infrastruktúra fejlesztése partnerek bevonásával
 - 3.2.1. Oktatási, kulturális infrastruktúra fejlesztése
 - 3.2.2. Egészségügyi infrastruktúra fejlesztése
 - 3.2.3. Szociális, sport és szabadidős infrastruktúra fejlesztése
 - 3.2.4. Városüzemeltetés fejlesztése
- 3.3. Közlekedési infrastruktúra fejlesztése
 - 3.3.1. Hídépítés, mint az autópályával való kapcsolat megteremtése
 - 3.3.2. Úthálózati, csomóponti fejlesztések
 - 3.3.3. Kerékpárút hálózat, kerékpáros infrastruktúra fejlesztése
 - 3.3.4. Vízi, légi közlekedés elősegítése, fejlesztése
- 3.4. Közmű infrastruktúra fejlesztése
 - 3.4.1. Vízbázis védelme
 - 3.4.2. Felszíni víz, felszíni vízfolyások városi szintű rendezése
 - 3.4.3. Közmű hálózatok korszerűsítése
 - 3.4.4. Megújuló energia alkalmazása

4. Klímatudatos lépések tétele

- 4.1. Kompakt város megteremtése
 - 4.1.1. Településszerkezeti rendszer felülvizsgálata
 - 4.1.2. Kijelölt, igénybe nem vett fejlesztési területek újragondolása
 - 4.1.3. Városrészi elérhetőségek javítása (Meszesi Duna-part)
 - 4.1.4. Tudatos erőforrás-gazdálkodás
- 4.2. Zöldfelületek fejlesztése
 - 4.2.1. Mozaikos tájszerkezet elősegítése, véderdősávok növelése
 - 4.2.2. Zöldfelületi rendszer minőségi javítása, fejlesztése
 - 4.2.3. Intézménykertek kertészeti fejlesztése
 - 4.2.4. Közterületi növényállományának megújítása, karbantartása
- 4.3. Energiatudatos változtatások
 - 4.3.1. Energiahatékonyság növelése
 - 4.3.2. Hulladékhasznosítás arányának növelése
 - 4.3.3. Megújuló energia-használat elterjesztése

- 4.3.4. Környezetbarát közlekedési módok támogatása
- 4.4. Környezetterhelés csökkentése
 - 4.4.1. Katasztrófavédelmi, ár- és belvíz védelmi biztonság növelése
 - 4.4.2. Levegő-, zaj-, rezgés- talaj- és vízterhelés csökkentése
 - 4.4.3. Vízfolyások ökológiai állapotának javítása
 - 4.4.4. Környezettudatos elvek érvényesítése

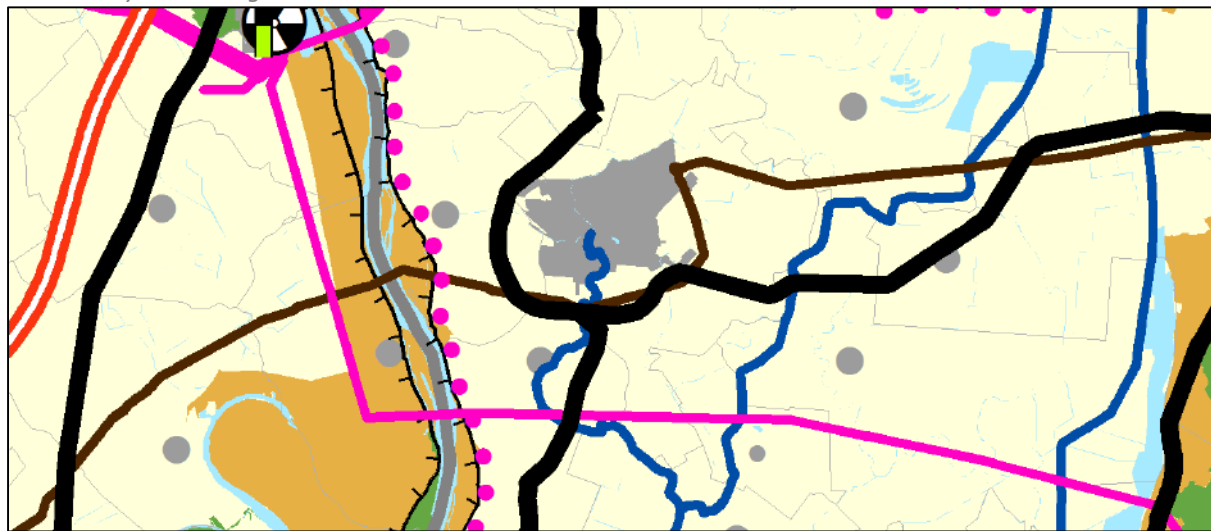
A) TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁS

Az Országgyűlés Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014. (I. 3.) OGY határozata szerint Kalocsa városhálózati pozíciója a fővárost körülvevő 120-180 km-es külső nagyvárosi gyűrűn belül található térség városa.

Bács-Kiskun Megye Közgyűlésének Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Konceptiójáról szóló 60/2013. (XI. 29.) számú határozatában Kalocsát a hagyományörzés, valamint a Duna menti térség lehetőségei tárgyköröknél van nevesítve.

Az Országos Területrendezési Terv rögzítette Kalocsa térségi terület felhasználási kategóriáit. A Város területét települési térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség, valamint a Meszesi Duna partnál vegyes területfelhasználású térség érinti. Kalocsa területének erdőállománya messze elmarad az ország erdőssűrűségi arányától. A vegyes területfelhasználású térségi besorolás az erdőterületek és a mezőgazdasági területek közötti rugalmas váltás lehetőségét szolgálja.

Kalocsa helye az Ország szerkezeti tervében

Forrás: Hatályos OTt

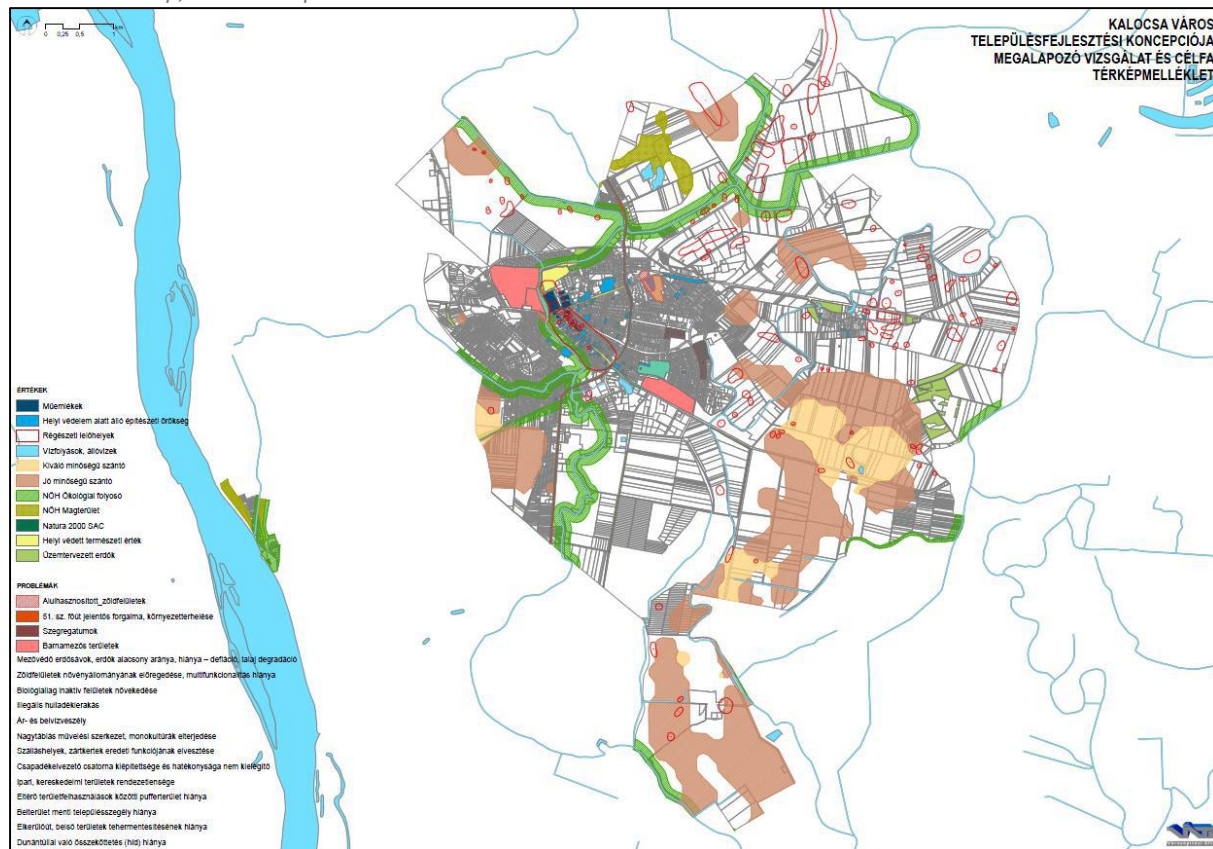
A tájhasználat jelenlegi megoszlásának lehetséges tehát az erdőtelepítés irányába való eltolódása. Ez ellen szól ugyanakkor, hogy az erőforrások védelme érdekében a meglévő mezőgazdasági termelés feladása nem kívánatos. A klímavédelem egyik sarkalatos pontja éppen a helyi fogyasztásban a helyben előállított termékek előtérbe helyezése. Gondos mérlegelés alapján dönthetők tehát el az optimális tájhasználati arányok.

B) TELEPÜLÉSSZERKEZETI, TERÜLETHASZNÁLATI ÉS BEÉPÍTETTSÉGI VÁLTOZÁS

A Konceptió -tervműfajánál fogva- településszerkezeti, terület-felhasználási, illetve beépítettségi változásokat közvetlenül nem eredményez. Elindít azonban egy folyamatot, amelyik végül elvezet ezeknek a tényezőknek a megváltozásához.

A koncepcióhoz készült Problématérkép nevesíti, és területileg le is határolja azokat a részeket, ahol fejlesztések, vagy korlátozások miatt az örökségi elemekre nagyobb odafigyelés szükséges.

Problématérkép, értéktérkép

Forrás: Szerző készítése (Kalocsa Város Településfejlesztési Koncepciója - Megalapozó Vizsgálat és Célfaj)

C) INFRASTRUKTURÁLIS VÁLTOZÁS

KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA

Kalocsa számára fontos a környező településekkel és a Dunántúllal való közlekedési kapcsolatok erősítése. Elsőbbséget élvez emellett a belső forgalom rendezett mederbe terelése, az 51. sz. főút belterületi szakaszának tehermentesítése és a forgalombiztonság erősítése. Kiemelt kérdés az ország szerkezeti tervében szereplő főút településelkerülő szakaszának megépítése, valamint a tervezett Duna-híd.

A klímaturatosság jegyében a település a közösségi közlekedés fejlesztését preferálja, valamint a környezetbarát közlekedési módot képviselő kerékpáros közlekedés fejlesztését. Utóbbi a belső kapcsolatok kedvező eszköze, és - rekreációs használata révén - a turizmus érdekeit is szolgálja.

KÖZMŰ INFRASTRUKTÚRA

A Nemzeti Fejlesztés 2030 című dokumentum jelentős teret szentel a klímaváltozás hatásainak felmérésére és a felkészülési teendők számbavételére. Ezzel megerősíti az Európai Unió Tanácsának Magyar Elnöksége periódusa alatt született Klímabarát városok – Kézikönyv az európai városok klímaváltozással kapcsolatos feladatairól és lehetőségeiről című kiadvány megállapításait. A klímaturatosság szemlélet azért is fontos Kalocsa számára, mivel a klímaváltozással szemben, nevezetesen árvíz, belvíz szempontjából, leginkább sérülékeny térségnek minősül.

Közmű-fejlesztés szempontjából kiemelt figyelmet kap a csapadékvíz-helyben tartása, az árvízvédelem, a víztakarékosság, a megújuló energiák használatának növelése és az energia-hatékonyság. Valamennyi felsorolt tényező szerepel Kalocsa Konceptiójának anyagában.

INTÉZMÉNYI INFRASTRUKTÚRA

A térségi központi szerep erősítése térségi-országos vonzáskörű intézményi fejlesztéseket eredményeznek. További fejlesztése tervezett a szociális, nevelési, oktatási, kulturális intézményeknek, amely részben a meglévő épületállomány felújításával, bővítésével, részben meglévő épületek funkcióváltásával valósul meg.

D) NÉPESSÉG, ÉLETMÓD, TÁRSADALOM, KULTÚRA VÁLTOZÁSA

Kalocsa lakónépessége a 2001. és 2011. Népszámlálások közötti időszakban több mint 9%-kal (18.512 főről 16.792 főre) csökkent. Az országos csökkenési átlagnál (kevesebb, mint 3%: 10.198.315 főről 9.937.628 főre csökkenés) jóval kedvezőtlenebb adat mind a természetes szaporulat, mind a vándorlási különbözet negatív értékének összeadódásából eredt.

Figyelembe véve az európai trendekkel megegyező magyarországi tendenciákat, a természetes szaporulat általi népességszám-csökkenést nagy távon is csak bevándorlási többlettel lehet ellensúlyozni.

A betelepülés / betelepítés történelmi gyökerű népességszám növelési módszer. A Honfoglalást követően több nép és népcsoport talált ennek keretében nálunk hazára, és erősítette a magyarságot.

A kulturális sokszínűség előnyei mellett konfliktushelyzetek kialakulásához is vezethet. Az eltérő kulturális háttér az együttélés közös nevezőjének megtalálását igényli. A betelepülőkkel szemben toleráns, ám következetesen elváró szemlélet megvalósítására van szükség.

A Konceptió az integráció mellett teszi le a voksot. A lakosság képzése, a korai fejlesztés erősítése, a jövedelmi viszonyok javítása, az egészségtudatos szemlélet kiterjesztése az egységesen leélt évek számának növekedéséhez vezet, amely a társadalmi közösség-tudatot erősíti.

E) MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK FELMÉRÉSE ESETÉN A KÖZÉPTÁVON TERVEZETT, A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT LÉTESÍTMÉNYEK MEGJELENÉSÉT ÉRINTŐ BEAVATKOZÁSOK MEGNEVEZÉSE ÉS RÖVID ISMERTETÉSE

Az „Épített- és táji sajátosságok megőrzése” és a „Hagyományok megőrzése, átöröklése” az értékörzés mellett a megismertetést is szolgálja. A megismerés – megértés – megszeretés íve pedig a lokálpatrióta szemléletet erősíti.

A „Város- és városrészközpontok rekonstrukciója” magába foglalja a művi értékeknek és környezetüknek együttes fejlesztését.

3. HATÁSELEMZÉS SZÖVEGES ÉS ÁBRÁZOLT FORMÁBAN A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELÖLÉSÉVEL

A) TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSSZERKEZETET ÉRINTŐ KÖVETKEZMÉNYEK

A Konceptió a kontinuitás mellett a kedvező irányú változásokra helyezi a hangsúlyt. Kiemelten kezeli a kulturális örökség megbecsülését. A település egykori erős külső kapcsolatai helyreállításán munkálkodik, térségének gazdasági és kulturális életében betöltendő aktív szerepkört a városra osztva. A hatáskör mellé intézmények befogadásával további településhálózati előrelépésre készül. Teszi mindezt meglévő közintézmény-hálózatának hasznosításával számolva. Zöldfelületi fejlesztései a városias szövetbe behatoló zöldékek visszaállítását célozzák. A múlt logikusan kialakított, a környezetre figyelmet fordítva telepített elemei újjáélednek.

A hatályos terveken jelölt a település szétterülését erősítő lakóterületi fejlesztéseitől visszalépést tervez, ezzel a települési súlypont áthelyeződése elmarad, megőrizve történeti magjának szerepét.

A Kalocsa-Paks híd kiépítése továbbá az elkerülő út megvalósítása a kialakult közlekedési vonalakat átértékeli, szerepüket városi használatra szorítva. Visszaadja a város lakossága számára az eddig döntően az áthaladók által használt tengelyt. Ennek azonban ára van. Az új nyomvonal egy eddig nem létező sávot foglal el, eddig igénybe nem vett területeket terhelve, illetve vonzást gyakorolva környezetére.

A település határában több helyszínen terveznek olyan változtatásokat, melyek régészeti lelőhelyeket is érinthetnek. Ezek részben útépitéseket takarnak, más részben ipari-gazdasági övezet kialakítását. Az egyes beavatkozások adott esetben nemcsak a város, hanem a tágabb térségének érdekét is szolgálja.

B) TERMÉSZETI, TÁJI HATÁSOK

A katonai felmérésen szereplő állapot és a településszerkezeti tervben lefektetett elvek markánsan megjelenítik az eltelt 200 év alatti változásokat. Kirajzolódnak a máig megőrzött városi elemek, miközben a mezőgazdasági területek kivonása is láthatóvá válik.

A városias szövet és a természeti táj szinte összeér. A közvetlen érintkezés előnyöket és hátrányokat egyaránt tartogat. A védett területek közelsége biztosítja a városrobbanás elkerülését, természetes határt szab, miközben figyelmet érdemes fordítani a védett természeti területek puffer területekkel való elválasztására.

A Konceptió a fenntarthatóság elvét hangsúlyosan kezeli. Tudja, hogy a fejlődés nem a területi terjeszkedés szinonimája, az élhető, szerethető város kialakítása a legfontosabb. A gazdasági szereplők látótere a környezettudatos szemlélet felé fordul, üzleti hasznot látva a klímátudatos magatartásban. A zöldfelületi fejlesztésre helyezett hangsúlyok, a környezetbarát közlekedés fejlesztése, a környezetterhelés csökkentése a befektetőket vonzó városi környezet kialakítása felé tett lépésként fogható fel. Az energiahatékonyság a megújuló energiahasználat előtérbe helyezésével párhuzamosan jövőbe mutató stratégia, amely az életminőség javulását eredményezi.

C) A TELEPÜLÉSKÉP FELTÁRULÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI

A Konceptió elvei Kalocsa feltárási pontjainak változását hozzák magukkal. A típusos érkezési pontok egykoron a városkapuk voltak, melyeket később kiegészített a vasúton érkezők pályaudvar-élménye. A szomszédos településekkel való összeköttetés adott volt, az érintkező települések oda-vissza kapcsolatai erősek voltak.

Mára a közutak felől érkezők városszéli belépési pontjai adják az érkező személyforgalom számára a város első benyomását. A megérkező külvárosokon, kereskedelmi egységek között haladva méri föl, hová is érkezett. A kapuk szerepe a középkori városkapukhoz képest megváltozott. Míg ott, a városkapun belépve, a város központja tárult az érkező szemé elé. Mára a kint és bent elválasztó pontja

a város beépült területeinek határa, ahonnan hosszú út vezet a központ felé. A kapuk jelentette éles határ megszűnése a felvezető út fontosságát kiemeli. Az arculat elsődleges meghatározását nem a területi, hanem a vonal menti elemek jelentik.

Ugyan a vasúti személyforgalom jelenleg szünetel, azonban a kötöttpályás közösségi közlekedés esetében nagyobb jelentőségre tesz szert a megérkezési pont, azaz a pályaudvar. Ezek kapuján kilépve az érkező azonnal a városi szövetben találja magát, a felvezetés elmarad, a benyomást a pályaudvar épületéből kilépve azonnal megszerzi. Arculati szerepe tehát jelentős a pályaudvar előtti tér minőségének.

A településképfeltárulásának új pontjai / vonalai a környezetbarát közlekedést használók érkezési helyei. A gyalogos turisták, a kerékpárosok számára van idő a felkészülésre, nem kíván gyors reagálást a belépés, elnyújtott felismerések láncolata vezet el útjuk célpontjához. Az ő számukra van idő az elmélyült megfigyelésre. Nem suhan el mellettük a táj, hogy csak egy-egy röpke benyomást hagyjon maga után. Számukra a részletek tanulmányozása vezet el az egész megismeréséhez.

D) RÉGÉSZETI EMLÉKEK, MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK FELTÁRTHATÓSÁGÁNAK, MEGMARADÁSÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK, VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

A régészeti emlékek statikus és dinamikus tényezők együttesének tekinthetők. A földben várják megtalálásukat. Nem mozdulnak, nem változnak, mégis azzal, hogy felszínre kerülnek hirtelen ugrással átírnak addig szilárdnak hitt történelmi tényeket. Azzal, hogy megismertük őket, történelmi tudásunkat gyarapították. Megtartásuk fontos, elpusztulásukkal csökken az ismeretek tárháza. Fontos a feltárás maradéktalan szakszerűsége, részletes dokumentálása. Kedvező a helyben való bemutatathatóság, kerülendő a fennmaradást veszélyeztető minden lépés.

A Konceptió erősíti az értékalapú magatartást. Előtérbe helyezi a kulturális örökség megbecsülését, amely az identitás alapja. Céljai között szerepel helyi értékvédelem megteremtése.

A település határából megismert régészeti lelőhelyek feltárthatóságának lehetősége a meglévő területhasználat mellett reményeink szerint biztosított. A lelőhelyek egy részének pusztulása csak a Repülőtér építésével összefüggésben adatolt.

E) TÖRTÉNETI TÉRBELI RENDSZEREK ALAKULÁSA

A Konceptió Kalocsa történelmét alapul véve környezetének központjaként definiálja a várost.

1009-ben már megjelenik az írott forrásokban, Szent István király megalapítja az ország második, déli térítőerkségét, érsekévé a koronát hozó pápai legátust, Asztrikot teszi. Ekkor megépül az első székesegyház és a földsáncokkal körülvett kalocsai vár. 1405-ben a város mezővárosi (oppidum) kiváltságokat kapott Zsigmond királytól, amelyek biztosították a kalocsaiak számára a szabad költözködését, a vásártartást és a korlátozott önkormányzatot. A török korban jelentősége térségi irányító és adóbeszedő helyként megmarad. A város a főbb közlekedési utak mentén - kereszteződésében települt, utcarendje a térszíni formákhoz igazodóan legalább középkori eredetű.

Múltja alapján tehát joggal tart igényt térségi szerepkörére.

F) MŰEMLÉKI JELENTŐSÉGŰ TERÜLETEK, MŰEMLÉKI KÖRNYEZETEK, MŰEMLÉKEK ESZMEI, HASZNÁLATI ÉS ESZTÉTIKAI JELENTŐSÉGÉNEK ALAKULÁSA A TÁJBAN, TELEPÜLÉSSZERKEZETBEN, ÉPÍTETT KÖRNYEZETBEN, A TELEPÜLÉS ÉLETÉBEN

Kalocsa országosan védett művi elemei a helyi védett értékekkel kiegészülve kijelölik a város múltjának megmaradt darabjait, struktúráit, egyedi arculatú részeit. Jó érzéssel tekinthetünk a kiemelt építményekre, hiszen megjelöltük őket, fennmaradásukért tettünk egy lépést. Felhívtuk a figyelmet

esztétikai jelentőségükre, a város életében betöltött történelmi szerepükre. A védelemmel kijelentettük, hogy ezek az épületek, emlékek nem helyettesíthetők, a jövő generációjának is látnia kell őket, hogy Kalocsa egyediségét megadva, a hely identitását erősítsék.

A védelemmel azonban nem szeretnénk az építményeket egy múltbeli szerepre kárhozthatni. A valamikori funkciójuk ismerete mellett meg kell találni számukra a mai és a jövőbeni szerepet is. Nem hasznosulhat valamennyi múzeumként, az a kedvező, ha integrálódnak a város életébe, a településszerkezeti helyzetüknek megfelelő funkciót betöltve. Nem szabad megijedni a múltban betöltött szerepük és a ma neki szánt funkció jelentős eltérésétől. Ha élettel nem töltjük meg az értékeket, szoborrá merevítjük azokat, melyek nem többek, mint díszletek a város színpadán.

A Konceptió az értéket képviselő ingatlanok rögzítését felvette céljai közé, melyek között szerepel még az intézményi infrastruktúra fenntartható fejlesztése is. Ezek a célok mind összeköthetők az értékes ingatlanok hasznosításával, élettel való megtöltésével.

G) MŰEMLEKEK MEGÚJULÁSÁNAK ÉS FENNTARTHATÓSÁGÁNAK GAZDASÁGI ESÉLYEI

Magyarország Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiója Bács-Kiskun megyére – több más irány mellett – a minőségi munkaerő foglalkoztatásának növelését, turisztikai fejlesztéseket, illetve intézményi fejlesztéseket nevesít.

A műemlékek fenntarthatóságának gazdasági esélyét a rögzített irányokhoz való kapcsolódás, hasznosításuk támogatott keretekhez kötése jelenti.

H) TELEPÜLÉSKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI

Jelen Konceptió keretében Kalocsa értékvédelmi elemeinek áttekintése is megtörtént. Az alábbi védelmi típusok lettek rögzítve:

- Régészeti lelőhelyek
- Műemlék, műemléki környezet, műemléki jelentőségű terület
- Helyi védelem alatt álló elemek
 - o Helyi védett épületek
 - o Helyi védett szobrok, emlékművek, út menti keresztek
 - o Védett utcaképi épületek
 - o Helyi értékvédelmi terület
 - o Helyi védett településkarakter
- Helyi védelemre javasolt elemek
 - o Helyi védelemre javasolt épületek
 - o Helyi védelemre javasolt szobrok, emlékművek, út menti keresztek
- Történeti kertek
- Nemzeti sírkertek, sírhelyek

A Konceptió a védett karakterjegyű területeken túl gondot fordít a település egészének arculatára. A szlömösödés megállítása, a barnamezős területek rehabilitációja eltérő karakterű területeket erősít. A város ugyanis több mint alkotóelemeinek egyszerű összegzése, valami új keletkezik a részek egymásra hatásából. Ám az elv visszafelé is igaz. Ha a részeket erősítjük, ezek hatása nem egyszerűen összegződik, hanem hatványozódva, magasabb szintű végeredményre vezet.

I) KÖRNYEZETI TERHELÉSEK ÉS AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A város terjeszkedése, vonzást gyakorló létesítményeinek növekedése, kapcsolatainak bővülése mind a környezetterhelés növekedése irányába mutat. Élhetünk azonban olyan eszközökkel, amely e folyamatot mérsékelheti, sőt megállíthatja.

A környezetterhelés tényezői közül a zaj és rezgés döntően közlekedési eredetű, ám a gazdasági tevékenységből, sőt a szórakoztató létesítményekből eredő terhelés is jelentős lehet. A közlekedési eredetű zaj- és rezgésterhelés környezetbarát közlekedési módok alkalmazásával, a gazdasági eredetű a legjobb technológiára törekvéssel, míg a szórakoztató létesítmények zajterhelése elsősorban zárt, zajszigetelt megoldásokkal mérsékelhető.

A környezetterhelés másik tényezője a levegőszennyezés. Ez technológiai fejlesztésekkel, a porterhelést megkötő burkolt, illetve zöldfelületi kialakítással ellensúlyozható.

A harmadik tényező a vízvédelem kérdése. A víztakarékosság, a szennyezett víz tisztításának hatásfok-növelése, a közművesítés kiépítése, illetve a szürkevíz hasznosításának megoldásai mind a vízvédelem érdekeit szolgálja.

Az épített örökség műszaki állapotára mindhárom tényező kihat. Az épületek állagromlása, illetve a rezgés, a levegőszennyezés és az agresszív vizek jelenléte között egyenes arányosság mutatható ki.

A Konceptió jövőképe az életminőség javítását, a vonzó települési környezet kialakítását, valamint a környezetterhelés csökkentését egyaránt bevette céljai közé. Mindezek az örökség műszaki állapotát kedvező irányba befolyásolják.

J) FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA

A városiasodás tényreése folytatódik. Tény, hogy az Unión belüli lakosság számának csökkenése mutatható ki, miközben a Föld lakossága ugrásszerűen növekszik. Ebből az éles ellentmondásból a bevándorlás új formáinak megjelenése várható. A Konceptió időtávjában e folyamat eszkalációja már elindult, a végkifejlete azonban még nem látható. A mai trendeket kell tehát előrevetíteni. Ebben a közegben – a városok érdekében – a kompakt szerkezet megtartása a cél. A telephelyi, lakóterületi kínálat fenntartása mellett a települési térség külterületet bekebelező szétterülése mellett nem szólnak érvek. Az elérhetőség a mai városszerkezeten belül is fejlesztést igényel. További terjeszkedés a kapcsolatok újabb és újabb vonalakkal való bővítését igényli, amely újabb területeket von el a tájtól.

A Konceptió az integrált településszerkezet mellett teszi le a voksot, az egységes város mellett, amely mégis egyediséget sugárzó részekből tevődik össze. Az elérhetőség javítását célozza, a barnamezős területek új funkciókkal való megtöltését. A településszerkezeti tervben már kijelölt beépítésre szánt területek felülvizsgálatára koncentrálnak, a bevonásra tervezett területek optimalizálására.

K) KÁRENYHÍTÉS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A település kulturális öröksége sérülékeny, meg nem újuló erőforrás, amelynek minden egyes eleme feltétlenül megóvandó, ezért azok elhelyezkedését, védelmét a vonatkozó Konceptióban prioritásként szükséges figyelembe venni.

Az örökséget ért károk mértéke eltérő. Már az arculati megjelenést beárnyékoló kisebb károk is elrontják a városi összképet. Amennyiben ehhez szerkezeti károk is társulnak, úgy az építmények hasznosíthatósága kerül veszélybe. A legutolsó lépcsőfoknál, azaz az örökségi elemek megsemmisülésénél egy kapu bezárul mögöttünk, amin soha többé nem tudunk visszamenni. Az ellentételezés ebben az esetben lehetetlen. Örülhetünk a felmérési dokumentáció meglétének, ismerhetjük az adatokból kinyerhető információt. A későbbi korok új technológiával megerősített vizsgálati módszereit azonban már nem tudjuk alkalmazni, sok, ma még nem ismert tényről örökre homályban tartva.

A kárenyhítés helyett a hangsúlyt a megelőzésre, a megtartásra kell áthelyezni. Az örökségi elemek jó karban tartása az elsődleges, a kárenyhítés lehetőségeinek kutatását, csak előbbi alkalmazhatatlansága esetére tartogassuk.

Régészeti lelőhelyeket érintő fejlesztések esetén mindenképp szükséges a terület előzetes feltárása, hogy az ott található régészeti lelőhelyen megőrződött régészeti információk ne vesszenek el. Itt a kárenyhítést a megelőző feltárás jelentheti.

L) A MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TEKINTETÉBEN SWOT-ANALÍZIS (KOCKÁZATELEMZÉS)

Erősségek	Gyengeségek
- Koncentrált elhelyezkedés - Használatban lévő épületek - Település morfológiai súlypontját jelentik	- Városközponttól távolabb lévő épületek rosszabb állapota - Védelem alatt álló elem védelmi érdekei több esetben nem esik egybe a tulajdonos érdekeivel
Lehetőségek	Veszélyek
- Turizmus fellendülése segíti fenntartásukat	- A megtartás szándéka az új elvárásokhoz való átépítésüket megakadályozza

4. KÖZÉRTHETŐ, EGYÉRTELMŰ, ELBÍRÁLÁSRA ALKALMAS ÖSSZEFOGLALÓ

Kalocsa település határában a központi közhiteles nyilvántartás adatai alapján 110 db ismert lelőhely található, továbbá két uszódi lelőhely is közvetlenül átnyúlik a település határába. Néhány egymáshoz közeli lelőhely hasonló korú leletanyaga esetén (kiemelten pl. egykori középkori települések feltételezett helye) több régészeti lelőhelyet egy régészeti érdekű terület részeként tekintettünk, illetve a Kalocsa történeti városmag lelőhely (jelen tanulmány 1. lh. - 82301) területi kiterjedésével átfedő jegyzett lelőhelyeket az áttekintés során nem tekintettük külön lelőhelynek. Mindezek alapján kijelenthető, hogy Kalocsa város határában 91 régészeti egység - lelőhely ismert. A közhiteles nyilvántartás pontosítására tehát szükség van.

Jelenleg a bemutatott lelőhelyek mindegyike általános védelem alatt áll, fokozottan védett és kiemelten védett régészeti lelőhely nincs jelenleg a város közigazgatási területén. A kalocsai Székesegyházban és közvetlen környezetében elmúlt években folyt feltárások által előkerült épített régészeti örökség alapján idővel indokolt lehet a Kalocsa-Székesegyház (2. lh. - 84551) lelőhely külön rendelettel történő védelme.

A dokumentált régészeti lelőhelyek kulturális örökségünk részét képezik, melyek védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A régészeti lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltűntetésre kerülnek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A lelőhelyek főbb adatait (név, helyrajzi szám) be kell illeszteni a Helyi Építési Szabályzat régészeti örökség védelmével vonatkozó szakaszának megfelelő helyére, illetve fel kell tüntetni a szabályozási terv térképlapjain is.

A leletmentések vagy régészeti terepbejárásokból ismert lelőhelyek különböző jellegűek és minőségűek. Különböző korszakból származó településmaradványok, temetők, szórvány leletek.

Kalocsa határában 2 lelőhelyről (Középkori településmag; Rókalyukak - 42. lh (50135) ismerünk csontvázas temetkezésre utaló nyomokat, ebből a Székesegyház és a Belvárosi plébániatemplom körüli temető biztosan középkori, de várható további kelta, szarmata és népvándorlás kori sírok előkerülése is. Egy hamvasztásos bronzkori temetőrészlet ismert az 1. lelőhelyről, és nem kizárt, hogy további temetőt adatolnak a pontosabb lelőköörülmények nélkül a Viski Károly Múzeumba került bronzkori edények. A temetők terepi azonosítása terepbejárással csak ritkán lehetséges, ezek pontosabb lehatárolásuk a nehézkes, valószínű, hogy számuk az ismertetettől sokkal nagyobb.

Kalocsa közigazgatási területének egy része a beépítettség, erdőborítottság, esetleg öntéstalaj általi elfedés miatt régészeti terepbejárással nem vizsgálható, ezért felhívjuk a figyelmet arra, hogy a területrendezések során eddig nem adatolt területeken is kerülhetnek elő új régészeti lelőhelyek. Minden beruházás, földmunka alkalmával fokozottan figyelni kell az esetlegesen előkerülő leletekre.

A település kulturális - turisztikai kínálatában jelentős szerepet tölthet be a középkori épített emléktárhely - olyan helyben megőrzendő épített örökségi elemek, melyek további kutatása mindenképpen kiemelt cél lehet, ezek térségi jelentőségű kezelése kiemelt feladat, megfelelő örökségvédelmi kezeléssel a település turisztikai vonzerejének részévé válhatnak. Ehhez nyilván átgondolt fejlesztési koncepcióra van szükség.

A fenti munkarész a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok, az elvégzett terepbejárás adatainak kiértékelése alapján és a megismert fejlesztési tervek ismeretében készült. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ vezet közhiteles nyilvántartást, ezért minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen

található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni. Ezzel elkerülhető a kulturális örökség elemeinek indokolatlan veszélyeztetése.

A város területén a Forster központ által nyilvántartva 110 db régészeti lelőhely található, melyek mindegyike szakmai védelem alatt áll. A nyilvántartás 22 db műemléket, 18 db műemléki környezetet és 1 db műemléki jelentőségű területet ismer.

Továbbá 79 db helyi védett épület, 5 db helyi védelemre javasolt épület, 41 db védett utcaképi épület, 3 db helyi védett településkarakter, 15 db helyi védett szobor, emlékmű, út menti kereszt, 11 db helyi védelemre javasolt szobor, emlékmű, út menti kereszt, 1 db helyi értékvédelmi területet került rögzítésre.

A Konceptióban vázolt fejlesztések közül több esetben kell olyan változtatásokkal számolni, melyek régészeti lelőhelyeket is érinthetnek. Ezek egyrészt útépitéseket, másrészt fejlesztési terület kialakításokat takarnak. Az útépitések között a legfontosabb a tervezett hídépítés és az elkerülő út megépítése (illetve a meglévő hálózat felújítása). E munkák előtt mindenképp szükséges az érintett régészeti lelőhelyek terepbejárással egybekötött felmérése, majd megelőző feltárása.

Kalocsa Város Településfejlesztési Konceptiója részletes helyzetfeltárást, helyzetelemzést és helyzetértékelést alapul véve született. A minden tényezőre kiterjedő vizsgálat a kidolgozott Konceptió jövőképét legitimálja, kitűzött céljait reálissá teszi.

Kalocsa örökségi elemei kellő hangsúllyal szerepelnek az anyagban, jól követhetők a tervezett elhatározások.

A Konceptió a Város értékeire figyelve, megmaradásukat segítve tervez hosszú, illetve nagytávú időskijában. Valamennyi elemében benne rejlik az örökség védelmének szempontrendszere. Alapelveiben a fenntarthatóság és fejlődés tengelyei mentén mozog. Épített környezetről vallott jövőképe támogatható. Az „Arculatfejlesztés” megnevezésű átfogó célja részcélként nevesíti az „Épített és táji sajátosságok megőrzését, erősítését” illetve a „Hagyományok megőrzését, átörökítését”.

A Konceptió örökségvédelmi elemekre gyakorolt hatása tehát egyértelműen kedvező.

5. NYILATKOZAT: AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY KÉSZÍTŐJÉNEK NYILATKOZATA ARRÓL, HOGY A TERVEZETT MEGOLDÁS MEGFELEL AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI JOGSZABÁLYOKNAK ÉS HATÓSÁGI ELŐÍRÁSOKNAK

Alulírott vezető településtervező, mint az örökségvédelmi hatástanulmány készítője ezennel nyilatkozom, hogy jelen örökségvédelmi hatástanulmány megfelel az örökségvédelmi hatástanulmány tartalmi követelményeit meghatározó jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

Kijelentem továbbá, hogy az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére – az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet 69.§ (2) b) pontja értelmében, mint a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére jogosultsággal bíró településtervező – jogosult vagyok.

Budapest, 2016. december hó

Paksi Szilvia
vezető településtervező
TT/1 01 2592

Alulírott Kustár Rozália nyilatkozom, hogy jogosult vagyok az Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezeteinek elkészítésére, valamint az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Kalocsa, 2016. december hó

Kustár Rozália
régész, geoarcheológus
90XZ52

6. A MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TEKINTETÉBEN A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR TARTALMAZZA**A) AZ ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG ORSZÁGOS VÉDELEMRE (VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉK) MÉLTÓ LÉTESÍTMÉNYEINEK AZONOSÍTÓ ADATAIT (MEGNEVEZÉS, CÍM, HELYRAJZI SZÁM, JELLEMZŐ FÉNYKÉP)****B) A KÖZTERÜLET FELÉ ESŐ HOMLOKZATOK, NÉZETEK MEGŐRZENDŐ, AZ ÉPÍTÉSZETI KIALAKÍTÁS KARAKTERE SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS ÉRTÉKEIT****C) A LÉTESÍTMÉNYEK TOVÁBBI – SZEMREVÉTELEZÉssel MEGÁLLAPÍTHATÓ – ÉRTÉKEIT**

Kalocsa Településfejlesztési Konceptiójához a fenti felsorolásban szereplő kritériumokat betartó települési értékleltár készült. Szerencsés körülmények miatt nemcsak a Településfejlesztési koncepció, hanem a Településrendezési eszközök felülvizsgálata is folyamatban van, így a helyi értékek rögzítése biztosított.

7. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV TARTALMAZZA

A) AZ ÉRTÉKEK MEGHATÁROZÁSÁT ÉS TUDOMÁNYOSAN MEGALAPOZOTT RANGSOROLÁSÁT

A **régészeti örökség** felmérését a Forster Központ 2016 júniusi állapotot tükröző adatbázisa, a Viski Károly Múzeum Kalocsa régészeti adattára, a régészeti leltárkönyvek áttekintése, és a múzeum éves kutatási jelentései alapján állítottuk össze. Az értékek meghatározása, a fenti adatforrások használata miatt, a tudományosan megalapozott rangsorolást követi.

A **műemléki értékek** 2016 júniusi állapotot tükröző adatai a Forster Központ által vezetett, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 71.§ (1) bekezdése szerinti központi, közhiteles nyilvántartás, valamint a Forster Központtól szóló 199/2014. (VIII. 1.) Korm. rendelet 5.§ (1) bekezdésének megfelelő tudományos adatbázis alapján készültek.

A **helyi művi értékek** besorolásánál az építészeti értékek helyi védelmének szakmai szabályairól szóló 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet 2.§ előírásait követtük.

B) AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT LÉTESÍTMÉNYEK ÉRTÉKEINEK MEGŐRZÉSÉT ELŐSEGÍTŐ SZEMPONTOKAT ÉS KONKRÉT KÖVETELMÉNYEKET

A Forster Központ az előzetes véleményezési fázisban az alábbi javaslatokat adta:

- Az adatszolgáltatás nem minősül a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 83. § (1) szerinti hatósági bizonyítványnak, az adatok a tárgyi eljárásban használhatók fel, abból harmadik fél számára adatot szolgáltatni a kérelmező nem jogosult.
- Az adatszolgáltatás magában foglalja a védett ingatlanok adatait a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) kormányrendelet (Kr.2.) 29. § (3) bekezdése alapján védett környezetnek tekintett területekkel együtt. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 39. § (3) bekezdésére tekintettel kérem, hogy a települési dokumentumok értékvédelmi fejezeteit az adatszolgáltatásnak megfelelően aktualizálják, és a javaslatokat a Kötv. 85/A. § (1) bekezdésében, valamint a Kr.2. 12. mellékletében meghatározott tartalommal összeállított, aktualizált örökségvédelmi hatástanulmány megállapításait figyelembe véve készítsék elő a véleményezésre.
- Tájékoztatom, hogy a településfejlesztési dokumentumok megalapozó vizsgálatát és a településrendezési eszközök előkészítését arra jogosult személy készítheti, a jogosultságot az építésügygel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységről szóló 266/2013. (VII.11.) Kormányrendelet mellett a Kr.2. szabályozza.

C) HELYI SZABÁLYOZÁSI ELEMREKRE, ÖVEZETI ELŐÍRÁSOKRA, HELYI ÉRTÉKVÉDELMI RENDELETRE VONATKOZÓ JAVASLATOT

A Településfejlesztési koncepció kidolgozását követően sor kerül a Településrendezési eszközök felülvizsgálatára. Ennek keretében születnek majd javaslatok értékeket is érintő szabályozási elemekre, illetve övezeti előírásokra.

Az adatszolgáltatásként kapott poligonok feltüntetésén túl, szerepelni fog a tervlapokon a javasolt régészeti érdekű terület lehatárolása, továbbá a helyi művi értékek elhelyezkedése.

Azt, hogy erre önálló értékvédelmi rendeletben, vagy a helyi építési szabályzatban kell-e sort keríteni védelmük elrendelésére önkormányzati döntés. Javasolt önálló értékvédelmi rendelet megalkotása, hiszen ennek keretében nagyobb szabadságfokot kap a testület a feltárt értékek azonnali levédésére,

továbbá szabályozásuk szükség szerinti aktualizálására. Ebben az esetben a helyi építési szabályzat tájékoztató elemként ábrázolja ezeket, azaz nem a helyi építési szabályzat megalkotásával válnak védetté.

D) AZ ÉRTÉK VÉDELME SZOLGÁLÓ EGYEDI VAGY SAJÁTOS SZABÁLYOKAT

A régészeti lelőhelyek, valamint a műemlékek szabályozásáról a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény gondoskodik.

A helyi értékek védelmével kapcsolatos részletes szabályozásra önálló védelmi rendelet keretében születnek majd javaslatok.

E) AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT LÉTESÍTMÉNYEK ÉRTÉKEIT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSI, RENDEZÉSI ÉS HASZNOSÍTÁSI TÍPUSÚ FELADATOK MEGHATÁROZÁSÁT

A Konceptió célrendszere, amely a jövőkép elérését szolgáló intézkedéseket veszi számba, rögzítette, hogy milyen területi fejlesztések szükségesek az alapvető cél teljesítéséhez. Azáltal, hogy a Kalocsai Sárközben a megtelepedést erősen befolyásolták a terepi adottságok, az itteni árvízmentes hátak, ún. göröndök kiváló feltételeket biztosítottak a megtelepedésre. Ezért több korszakból származó, jelentős régészeti örökség található a településközpont alatt, melyből a legnagyobb jelentőséggel a kelta hagyaték és az ezeréves Kalocsa épített öröksége bír. Elfedettséjük miatt a régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése nem ismert, ezért a középkori településmagként jelzett területen minden földmunkával járó változtatás esetén kármentést szolgáló feltárások elvégzésével kell számolni, mint ahogy a nyomvonalas infrastruktúra kiépítésénél is régész jelenlétét kell alapul venni.

A helyi értékek beazonosítása a fejlesztésekkel ütközést nem mutat. Védelmük éppen fennmaradásukat szolgálja.

F) AZ ÉRTÉKVÉDELEMRE IRÁNYULÓ TEVÉKENYSÉGEK PRIORITÁSAINAK MEGHATÁROZÁSÁT, ÜTEMEZÉSÉT, FELELŐSEINEK MEGNEVEZÉSÉT

A helyi identitás erősítését, a művi értékek megőrzését kiemelten említő Konceptió prioritásai között szerepel a művi értékvédelem.

Az értékvédelemre irányuló tevékenységek között az alábbiak szerepelnek ütemezésük sorrendjében:

- Helyi művi értékek beazonosítása
- Helyi művi érték-megőrzés támogatási formáinak számbavétele
- Helyi értékvédelmi rendelet megalkotása
- Védelmi intézkedések kidolgozása
- Önkormányzati feladatkör helyi művi értékvédelemmel való kibővítése

0 250 500 1000 m

Géderlak

Géder

Kalocsa Város

Örökségvédelmi Hatástanulmánya RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

Dunaszentbenedek

Foktő

Szakmár

Uszód

Foktő

Homokmégy

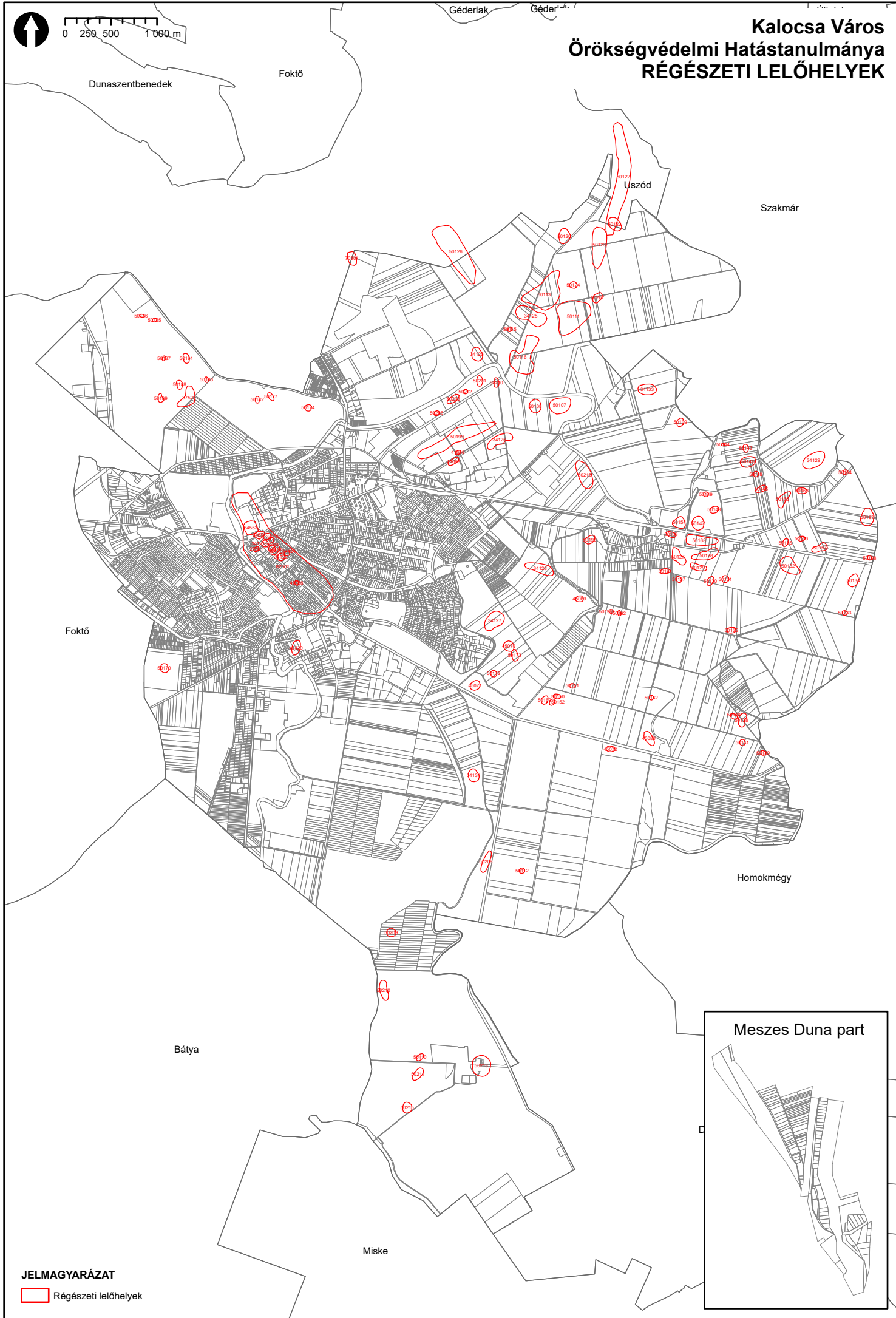
Bátya

Miske

Meszes Duna part

JELMAGYARÁZAT

 Régészeti lelőhelyek

0 50 100 200 m

Kalocsa Város Örökségvédelmi Hatástanulmánya RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

JELMAGYARÁZAT

Régészeti lelőhelyek

0 250 500 1000 m

Géderlak

Géder

Kalocsa Város Örökségvédelmi Hatástanulmánya MŰEMLÉKEK

Dunaszentbenedek

Foktő

Uszód

Szakmár

Foktő

Homokmégy

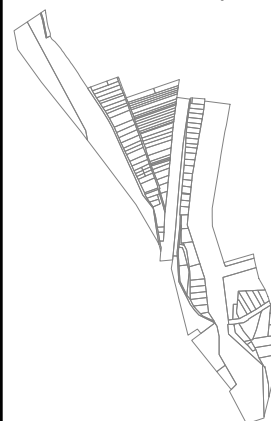
Bátya

Miske

JELMAGYARÁZAT

- Műemlékek
- Műemléki környezet
- Műemléki jelentőségű terület

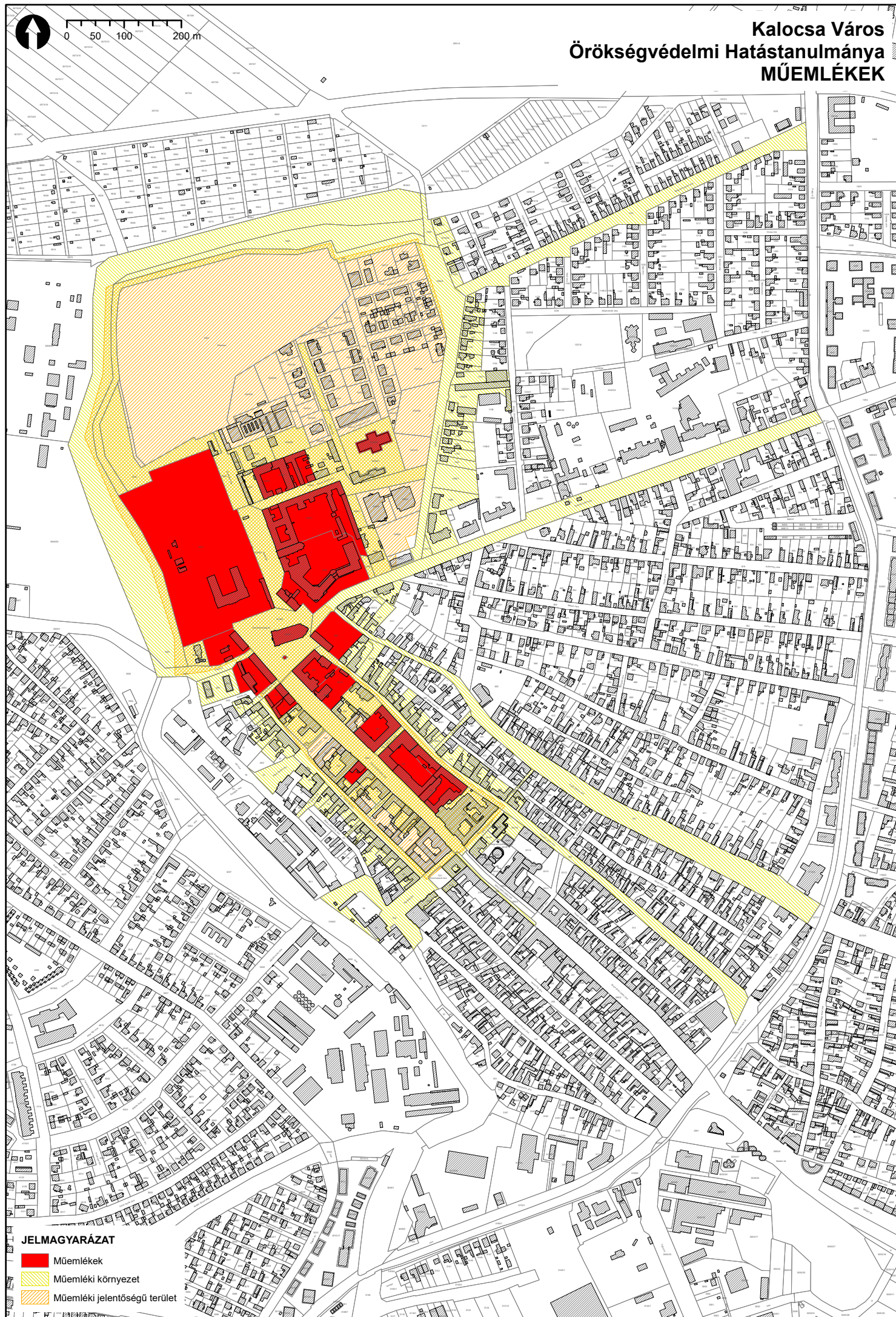
Meszes Duna part

0 50 100 200 m

Kalocsa Város Örökségvédelmi Hatástanulmánya MŰEMLÉKEK

JELMAGYARÁZAT

- Műemlékek
- ▨ Műemléki környezet
- ▨ Műemléki jelentőségű terület

0 250 500 1000 m

Géderlak

Géder

Kalocsa Város

Örökségvédelmi Hatástanulmánya

HELYI ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

Dunaszentbenedek

Foktő

Uszód

Szakmár

Foktő

Homokmégy

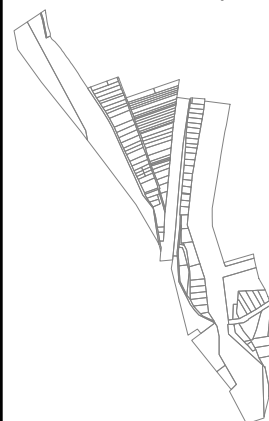
Bátya

Miske

JELMAGYARÁZAT

- Helyi védett épületek
- Védett utcaképi épületek
- Helyi védett településkarakter
- Helyi védett szobrok, emlékművek, útmenti keresztek
- Helyi védett természeti érték

Meszes Duna part

0 50 100 200 m

Kalocsa Város Örökségvédelmi Hatástanulmánya HELYI ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

JELMAGYARÁZAT

- Helyi védett épületek
- Védett utcaképi épületek
- Helyi védett településkarakter
- Helyi védett szobrok, emlékművek, útmenti keresztek
- Helyi védett természeti érték